ÉVES JELENTÉS
2011

MAGYAR NEMZETI BANK

ÉVES JELENTÉS

A Magyar Nemzeti Bank 2011. évről szóló üzleti jelentése és beszámolója

Kiadja: Magyar Nemzeti Bank

Felelős kiadó: dr. Simon András

1850 Budapest, Szabadság tér 8–9.

www.mnb.hu

ISSN 1585-4582 (on-line)

Tartalom

A) rész
A Magyar Nemzeti Bank 2011. évi üzleti jelentése

1. Elnöki összefoglaló 7

2. A Magyar Nemzeti Bankról röviden 10

2.1. Az MNB célja, alapfeladatai 10

2.2. Az MNB szervei, vezetői 11

2.3. A jegybank szervezete 15

2.4. Az MNB mint a Központi Bankok Európai Rendszerének tagja 18

3. Beszámoló az MNB 2011. évi tevékenységéről 19

3.1. Monetáris politika 19

3.2. A pénzügyi közvetítőrendszer stabilitása 22

3.3. Fizetési és értékpapír-elszámolási rendszerek 27

3.4. Devizatartalék-kezelés 31

3.5. Készpénz-logisztikai tevékenység 35

3.6. Statisztikai szolgálat 39

3.7. Előkészületek, gyakorlati feladatok az euro bevezetéséhez 41

3.8. A lakosság pénzügyi kultúrájának fejlesztésére irányuló jegybanki tevékenység 42

3.9. Az MNB kommunikációját meghatározó tényezők 2011-ben, célok és eredmények 43

3.10. Az MNB 2011. évi eredményének alakulása 44

3.11. Az MNB gazdálkodása 45

3.12. A KBER-bizottságok bemutatása 52

3.13. Kiadványok, MNB által szervezett konferenciák 2011-ben 53

3.14. Rövidítések, jegybankspecifikus fogalmak magyarázata 56

B) rész
A Magyar Nemzeti Bank 2011. évi auditált éves beszámolója

1. Auditori jelentés 60

2. A Magyar Nemzeti Bank mérlege 62

3. A Magyar Nemzeti Bank eredménykimutatása 63

4. Kiegészítő melléklet 64
4.1. Az MNB számviteli politikája 64
4.2. A makrogazdasági folyamatok hatása az MNB 2011. évi mérlegére és eredményére 68
4.3. A központi költségvetéssel szembeni forintkövetelések 69
4.4. A központi költségvetéssel szembeni devizakövetelések 69
4.5. A központi költségvetés forint- és devizabetétei 70
4.6. A központi költségvetéssel szembeni nettó pozíció alakulása 71
4.7. A hitelintézetekkel szembeni forintkövetelések 71
4.8. A hitelintézetekkel szembeni nettó pozíció alakulása 72
4.9. A jegybanki arany- és devizatartalék 72
4.10. Egyéb devizakövetelések 73
4.11. Egyéb betétek és kötelezettségek 73
4.12. Az MNB Nemzetközi Valutaalappal szembeni pozíciója 75
4.13. Befektetett eszközök 76
4.14. Céltartalék és értékvesztés 80
4.15. Aktív és passzív időbeli elhatárolások 80
4.16. Saját tőke alakulása 81
4.17. A kiegyenlítési tartalékok alakulása 81
4.18. Az MNB mérleg alatti kötelezettségei és jelentős egyéb mérleg alatti tételei 82
4.19. Nettó kamateredmény és a pénzügyi műveletek realizált eredménye 84
4.20. A devizaállományok átértékeléséből származó eredmény összetevői 86
4.21. Bankjegy- és érmegyártás költsége 86
4.22. Egyéb eredmény 87
4.23. A jutaléktól eltérő egyéb eredmény részletezése 87
4.24. A banküzemi bevételek és ráfordítások alakulása 88
4.25. Létszám- és béradatok 89
4.26. A KBER számviteli iránymutatása és az MNB számviteli politikája közötti eltérések 89

A) rész
A Magyar Nemzeti Bank 2011. évi üzleti jelentése

1. Elnöki összefoglaló

2011-ben az éves átlagos infláció 3,9 százalék volt. Az infláció az év nagy részében az inflációs cél teljesülése szempontjából utólag még elfogadhatónak tekintett 3±1 százalékos toleranciasáv felső szélének közelében ingadozott. A keresletoldali inflációs nyomás a válság kezdete óta alacsony, ez azonban nem ellensúlyozta teljes mértékben a részben adóemelésekre, részben maginfláción kívüli tételekre visszavezethető inflációs nyomást. Az év második felében a költségsokkok inflációt emelő hatásának fokozatos kifutása, illetve a továbbra is gyenge belső kereslet a fogyasztóiár-index csökkenésének irányába hatott, azonban az indirekt adókat érintő intézkedések ismét az infláció gyorsulását eredményezték.

2011 elején a Monetáris Tanács folytatta az előző év végén elkezdett kamatemelési ciklust, amit az inflációs célt tartósan meghaladó fogyasztóiár-index, illetve az előrejelzést övező felfelé mutató kockázatok indokoltak. Az irányadó kamat szintje januárban 6 százalékra emelkedett. A tanács megítélése szerint a végrehajtott kamatemelés megnyugtató mértékben mérsékelte az inflációs kockázatokat, és a kamatszint huzamosabb ideig történő fenntartásával 2012 végére elérhetővé vált az inflációs cél. A júniusi inflációs jelentés nem hozott érdemi változást a makrogazdasági helyzetértékelésben, ezért a tanács fenntartotta a 6 százalékos kamatszintet.

A romló növekedési kilátások a harmadik negyedévben tovább mérsékelték az inflációs kockázatokat. Ennek ellenére, a hazánk jelentősen romló kockázati megítélése miatt tartósan gyengülő árfolyam és a bejelentett indirektadóemelések következtében a szeptemberi inflációs előrejelzés 3 százalék feletti inflációt jelzett 2012-re. Az inflációs cél az adóemelések inflációs hatásának kifutása után tűnt teljesíthetőnek. A tanács egészen novemberig változatlan szinten hagyta az irányadó kamatlábat. Novemberre a kockázati megítélés romlása miatt gyengülő árfolyam azonban már veszélyeztette az inflációs cél elérését, és a pénzügyi közvetítőrendszer sérülékenységét is növelte. A Monetáris Tanács novemberi ülésén ezért az alapkamat 50 bázispontos emelése mellett döntött. A decemberi inflációs előrejelzés megerősítette a tanács helyzetértékelését, ezért az év végén további 50 bázisponttal, 7 százalékra emelte az irányadó kamatlábat.

A monetáris politika hosszú távon az árstabilitás fenntartásával és a pénzügyi rendszer stabilitásának biztosításával tud leginkább hozzájárulni a kiszámítható makrogazdasági környezethez és a gazdasági növekedéshez. A hosszabb távú inflációs kilátásokat megragadó mutatók az év egésze során visszafogott inflációs nyomást jeleztek. A gyenge belső kereslet, illetve a laza munkaerőpiac ár- és bérleszorító hatásának köszönhetően a költségsokkok másodkörös hatása csak tompítottan jelent meg az árindexben. A Monetáris Tanács a jövőben is mindent megtesz annak érdekében, hogy a fogyasztóiár-index középtávon az inflációs céllal összhangban alakuljon.

A hazai pénzügyi rendszert 2011-ben egyszerre érték erős külső és belső sokkok. A külső tényezők közül kiemelendő az eurozóna perifériális országainak adósságválsága, ami növelte az eurozóna bankrendszereivel kapcsolatos bizonytalanságot. A belső tényezők közül a legfontosabb kockázati tényezőként a gyorsan romló portfólióminőség és a végtörlesztési program hazai bankrendszerre gyakorolt negatív jövedelmi hatása említhető. A kockázati tényezők összességében nagymértékben apasztották a magyar bankok tőketartalékát, miközben a devizafinanszírozási lehetőségek is szűkültek. A bankok alacsony hitelezési hajlandósága és gyengülő hitelezési képessége főként a vállalati hitelaktivitás további visszafogásában jelentkezett. A bankrendszer erős mérlegalkalmazkodása nagyban megnehezíti a gazdasági növekedés megindulását.

2011-ben a kormány számos lépést tett a deviza-jelzáloghitellel rendelkező háztartások terheinek csökkentése érdekében. Ennek legfontosabb eleme a kedvezményes árfolyamon történő végtörlesztés, amelynek bevezetését a Magyar Nemzeti Bank – annak jelentős kockázatai és kedvezőtlen mellékhatásai miatt – nem támogatta. Ugyanakkor, a devizakeresleti nyomás mérséklése érdekében a devizahitelek végtörlesztéséhez szükséges devizamennyiséget az ország devizatartalékaiból az MNB a bankok rendelkezésére bocsátotta.

A 2011. október 3-tól kiírt euroeladási tenderek során 2011 végéig az MNB összesen 1600 millió eurót bocsátott a bankrendszer rendelkezésére, melyből év végéig ténylegesen 862 milliót használtak fel a hitelintézetek.

A kormány a devizahitelesek terheinek csökkentésére új, 2012-től induló átfogó programot dolgozott ki, amelynek elkészítésébe a Magyar Nemzeti Bankot is bevonta. A csomag legfontosabb elemei a kedvezményes árfolyamgát és a nemteljesítő deviza alapú jelzáloghitelek részbeni adósságelengedéssel történő forintosítása. Az MNB üdvözölte a bankszektor és a kormány közötti megállapodást, különösen, hogy az már figyelembe vette a bankok, ügyfelek és az állam eltérő teherviselő képességét.

Az év végi pozíciózárásokhoz kapcsolódóan – az előző évhez hasonlóan – 2011-ben is megnövekedett az MNB euro/forint FX-swap (devizacsere) eszközeinek igénybevétele. A hazai hitelintézetek devizalikviditás-kezelésének, és a jegybanki irányadó kamat transzmissziójának támogatása érdekében az eddigi egynapos és három hónapos futamidejű eszköz mellé 2011 utolsó hetében egyhetes futamidejű FX-swap tendert is meghirdetett az MNB. Az új eszköz támogatta az egyhetes swapfelárak csökkenését, és hozzájárult ahhoz, hogy 2011 végén az egynapos és a három hónapos eszköz állománya nem érte el az egy évvel korábbi szintet.

A Magyar Nemzeti Bank számos pénzügyi tárgyú jogszabályváltoztatási kezdeményezése került elfogadásra 2011-ben. A lakossági hitelezés szabályozása terén kiemelkedő a hitelek átlátható árazása és a pozitív adóslista javaslata. A jegybank PSZÁF-fal közös kezdeményezésének eredményeként 2011 végén a kormány elfogadta a bankrendszerre kiterjedő likviditási szabályozási csomagot. Ennek részét képezi a rövid távú, 30 napos likviditási puffer biztosítását és a devizapozíció-beli lejárati összhang erősítését célzó minimális követelmények szabályozása.

A hivatalos devizatartalékok nagysága 2011 során 4,1 milliárd euróval emelkedett, így év végén 37,8 milliárd euro volt. A növekmény alapvetően a 4,3 milliárd eurót kitevő, Európai Uniótól kapott transzfereknek köszönhető. Az adósságkezelési tételek közül a magyar állam 4,25 milliárd dollár, illetve 1 milliárd euro névértékű kötvénykibocsátása is a tartalék növekedéséhez járult hozzá. A devizatartalék saját hozama közel 0,9 milliárd eurót tett ki. Az Államadósság Kezelő Központ adósságkezeléséhez kapcsolódó egyéb tételei (magán-nyugdíjpénztári vagyon értékesítése, mark-to-market miatti számlamozgások stb.) nettó 1 milliárd euro növekedést hoztak. A másik oldalon a tartalékot csökkentette két 1 milliárd euro névértékű kötvénylejárat, továbbá az Európai Bizottságtól kapott 2 milliárd eurós hitel visszafizetése. Emellett a költségvetési körbe tartozó intézmények megbízásából végrehajtott devizakifizetések mintegy 2,1 milliárd euróval mérsékelték a tartalékokat.

Az MNB 2011-ben kiemelt kérdésként kezelte a kisösszegű, alapvetően lakossági és vállalati pénzforgalom kérdéskörét, és több elemzést is megjelentetett a témában. Tekintettel arra, hogy jelentős társadalmi megtakarítás érhető el a készpénzt és a papír alapú megoldásokat kevésbé használó, az elektronikus fizetési megoldásokat előnyben részesítő fizetési módszerekkel, a jegybank több javaslatot is megfogalmazott a készpénzmentesítésre vonatkozóan. Ezek kormányzattal való egyeztetése az év során megkezdődött, amelynek eredményeként már több konkrét elképzelés, jogszabály-módosítás is kidolgozás alatt áll. Az év első felében a magyar EU-elnökség munkáját támogatva az MNB részt vett az egységes eurofizetési övezet (SEPA) végdátum szabályozással kapcsolatos rendeletalkotási folyamatában, valamint az európai pénzügyi infrastruktúrák (EMIR)[1] működésével kapcsolatos jogszabályalkotásban. Tovább folytatódott a fizetési megbízások napközbeni lebonyolítását lehetővé tévő rendszer megvalósítása, amely az elektronikusan beadott átutalási megbízások teljesítési idejét 2012. július 1-jétől a jelenlegi 1 nap helyett maximum 4 órára rövidíti le.

A VIBER az elmúlt évben mind volumenben, mind értékben növekvő forgalom mellett a nemzetközi elvárás szintjét is meghaladó rendelkezésre állással működött. 2011-ben 16 pénzforgalmi szolgáltatónál került sor pénzforgalmi helyszíni ellenőrzésre, aminek tapasztalataiból megállapítható, hogy az ellenőrzött intézmények egy része továbbra sem felel meg maradéktalanul az MNB-rendelet.[2] követelményeinek. Emiatt több esetben bírság kiszabására is sor került.

2011-ben a forgalomban lévő készpénz összértéke az előző évinél gyorsabb ütemben nőtt, és 2011 végén 2693 milliárd forintot tett ki. Ez 14 százalékos emelkedést jelent az előző év végéhez képest. A GDP-arányos készpénzállomány az év végére a nemzetközi összehasonlításban eddig is magasnak tekinthető szintről hazai történelmi csúcsra, 10 százalékos érték közelébe került.

2011 végére a forintbankjegy-hamisítványok száma az előző évhez képest 60 százalékkal csökkent. A kedvező adat fényében a jegybank a hamisítással szembeni megelőzésre és felkészülésre helyezte a hangsúlyt, így 2011-ben jelentős mértékben támogatta a hamisítványok kiszűrésében kulcsszerepet betöltő kereskedelmi szektor tevékenységét. Az MNB szakértői ingyenes helyszíni képzésekkel több ezer

[1] European Market Infrastructure Regulation.
[2] A pénzforgalom lebonyolításáról szóló 18/2009. MNB-rendelet.

pénztárossal ismertették a bankjegyellenőrzés legkorszerűbb módszereit, és a jegybank anyagi támogatással is ösztönözte a korszerű bankjegyvizsgáló UV-A/C lámpák használatának terjedését.

Az MNB az elmúlt évek sikeres érmekihelyezési programja után a hitelintézetekhez és postához történő, limitált mértékű bankjegy-kihelyezési rendszer életbe léptetésével és egész éves szabályszerű működtetésével további lépéseket tett nagybani szolgáltatói szerepének erősítése felé.

A készpénzgyártás ráfordításai a gyártásracionalizálás, a hatékony készletgazdálkodás, valamint az elmúlt években a címletstruktúrával kapcsolatban hozott döntések (1, 2 forintosok bevonása, 200 forintos bankjegyek érmére cserélése) eredményeképpen 2011-ben közel 50 százalékkal csökkentek. E stratégiai döntésektől hosszabb távon akár több tízmilliárd forint értékű megtakarítás is várható.

Az MNB 2011. évi eredménye 13,6 milliárd forint nyereség volt, mely a 2010-es veszteséghez képest 55,2 milliárd forintos javulást jelent. A javulás legnagyobb részben a devizaárfolyam-változásból származó realizált nyereség jelentős emelkedéséhez köthető. Ezt az év utolsó hónapjaiban megfigyelt forintárfolyam-gyengülés és a deviza-jelzáloghitelek végtörlesztéséhez kapcsolódóan bevezetett euroeladási tenderek miatt megemelkedő devizaeladások okozták. Másrészt nőtt a pénzügyi műveletek nyeresége, ami a devizapiaci hozamok alakulásával magyarázható.

2011-ben a jegybank a működési költségek terén ismételten jelentős, több mint 900 millió forintos megtakarítást ért el. Ez az előző évi kiadásokhoz képest 7 százalékos csökkenést jelent. Az MNB működési költségeinek összege 2008-ban, a működés hatékonyságát javító projekt elindításának évében, 14,9 milliárd forint volt. Az elmúlt három év alatt elért megtakarítások összege éves szinten több mint 3 milliárd forintot tesz ki, ez nominálértéken a 2008-as kiadásokhoz képest 20 százalékot meghaladó csökkenést jelent. A megtakarítás elsősorban a projektben foglalt kezdeményezéseknek, valamint a költséghatékony megoldások előtérbe helyezését eredményező szemléletváltásnak köszönhetően vált elérhetővé. Emellett a kedvező eredményben közrejátszottak az időközben történt, a költségek csökkenésével járó jogszabályi változások is. A 2011. évi működési költségek nominálértéken nem érték el a 12 milliárd forintot, amire az utóbbi évtizedben nem volt példa. A 2011-ben megvalósított beruházások összege 775 millió forint volt, lényegesen alacsonyabb a korábbi években felmerülteknél. Ez egyrészt abból adódott, hogy már a beruházási terv is kisebb nagyságrendű volt az előző évi beruházási kiadások értékénél, mert 2010-ben befejeződtek a központi épületben a munkahelyek kialakításához kapcsolódó, jelentős kiadással járó beruházások, továbbá az IT-stratégiához kötődő 2011. évi fejlesztések sem jelentettek a korábbi éveket meghaladó mértékű beruházási előirányzatot. Emellett több fejlesztés befejezése 2012-re húzódott át, és számos eszköz a tervezettnél kisebb áron került beszerzésre. Megtakarítást jelentett ezenkívül az is, hogy néhány informatikai fejlesztést a bank belső erőforrásból valósított meg.

A környezettudatos működés területén a több éve tartó erőfeszítéseknek köszönhetően a jegybank környezeti teljesítménye évről évre javul. Az elért eredmények elismeréseként az MNB intézményi kategóriában elnyerte a „2010 Legzöldebb irodája” címet. A jegybank környezettudatos tevékenységét 2011-től intézményesített keretek között folytatja tovább. Az MNB Környezetvédelmi Vezetési és Hitelesítési Rendszere az Európai Parlament és az Európa Tanács ún. EMAS- (Eco-Management and Audit Scheme) rendelete alapján került kidolgozásra és bevezetésre. Ez a környezetközpontú irányítási rendszer biztosít keretet ahhoz, hogy a jegybank környezeti politikában meghatározott célkitűzései megvalósuljanak, és az MNB környezeti teljesítménye folyamatosan javuljon.

Az MNB egyik kiemelt célja, hogy törvényben rögzített alapfeladatainak támogatásaként hozzájáruljon a lakosság és különösen a fiatalok pénzügyi kultúrájának fejlesztéséhez. Ennek érdekében évek óta szervez a lakosságnak – ezen belül különösen a diákoknak – szóló szemléletformáló, pénzügyi tájékozottságot növelő programokat. A jegybank 2008 végén döntött Pénzügyikultúra-központ létrehozásáról. Az elmúlt három évben a korábbi sikeres jegybanki programok sora számos új kezdeményezéssel bővült.

Összességében, megítélésem szerint, a Magyar Nemzeti Bank 2011-ben eredményesen működött.

Budapest, 2012. április 23.

Simor András
a Magyar Nemzeti Bank elnöke

2. A Magyar Nemzeti Bankról röviden

A társaság cégneve: Magyar Nemzeti Bank
Székhelye: 1054 Budapest, Szabadság tér 8–9.
Működési formája: részvénytársaság. A részvénytársaság elnevezést – és erre tekintettel a működési forma (zártkörűen működő részvénytársaság) megjelölését, illetve annak rövidítését – az MNB cégnevében a Magyar Nemzeti Bankról szóló törvény értelmében nem kell feltüntetni.
Alapítás éve: 1924
Tulajdonosa (részvényese): magyar állam – képviseli: az államháztartásért felelős miniszter
Tevékenységi köre: a Magyar Nemzeti Bankról szóló törvényben meghatározott
Jegyzett tőkéje: 10 milliárd forint

2.1. AZ MNB CÉLJA, ALAPFELADATAI

Az MNB speciális részvénytársaságként működő jogi személy, tevékenységét a Magyar Nemzeti Bankról szóló 2001. évi LVIII. tv.-ben (a továbbiakban: MNB tv.) meghatározott körben végzi.[3] A Magyar Nemzeti Bank a Központi Bankok Európai Rendszerének tagja.

A bank elsődleges céljairól, alapvető feladatairól, intézményi, szervezeti, személyi, pénzügyi függetlenségéről, működéséről rendelkező törvény – az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés 127. cikkével összhangban – deklarálja, hogy az MNB elsődleges célja az árstabilitás elérése és fenntartása. A jegybank e cél veszélyeztetése nélkül – a rendelkezésére álló monetáris politikai eszközökkel – támogatja a kormány gazdaságpolitikájának megvalósulását.

Az árstabilitás megvalósítása (elérése és fenntartása) mellett, illetve annak érdekében a bank a törvényben rögzített alapvető feladatait látja el, így:

- meghatározza és megvalósítja a monetáris politikát;
- kizárólagos jogosultként törvényes fizetőeszköznek minősülő bankjegyet és érmét bocsát ki, ideértve az emlékbankjegyet és emlékérmét is;
- hivatalos deviza- és aranytartalékot képez és kezeli azt;
- a devizatartalék kezelésével és az árfolyampolitika végrehajtásával kapcsolatban devizaműveleteket végez;
- kialakítja és szabályozza a belföldi fizetési és elszámolási, valamint értékpapír-elszámolási rendszereket, és felvigyázási tevékenysége keretében figyelemmel kíséri azok tevékenységét e rendszerek biztonságos és hatékony működése, továbbá a pénzforgalom zavartalan lebonyolítása érdekében;
- a feladatai ellátásához szükséges statisztikai információkat gyűjt és hoz nyilvánosságra;
- más felelős hatóságokkal együttműködve támogatja a pénzügyi rendszer stabilitására, valamint a hitelintézetek prudenciális felügyeletére vonatkozó politika hatékony kialakítását és vitelét.

A fentieken túl az MNB más tevékenységet csak elsődleges célja és a felsorolt alapvető feladatok teljesítésének veszélyeztetése nélkül – jogszabályban meghatározott felhatalmazás alapján – folytathat.

A jegybanki függetlenség jegyében az árstabilitás elérését és fenntartását szolgáló monetáris politikát, az annak érvényesítését szolgáló eszközöket a bank az MNB tv.-ben foglalt keretek között önállóan alakítja ki. Ilyen eszköz egyebek mellett, hogy az MNB számlavezetési körében betétet fogad el, és megfelelő biztosíték ellenében – a törvény szerinti korlátozással – hitelt nyújt; nyíltpiaci műveletek és visszavásárlási megállapodások keretében értékpapírokat vásárol, elad és közvetít az azonnali és származtatott piacokon; saját értékpapírokat bocsát ki; árfolyamokat, kamatokat befolyásol és meghatároz; értékpapírokat számítol le (visszleszámítol); szabályozza a kötelező tartalékot; vagy egyéb jegybanki eszközöket alkalmaz.

Az MNB számlavezetési tevékenysége az MNB tv. által meghatározott alanyi körre korlátozódik. A bank vezeti a kincstári egységes számlát és az Államadósság Kezelő Központ Zártkörűen Működő Részvénytársaság pénzforgalmi számláját. A bank jogosult továbbá külön törvényben meghatáro-

[3] 2012. január 1-jei hatállyal a Magyar Nemzeti Bankról szóló 2001. évi LVIII. törvényt hatályon kívül helyezi az Országgyűlés 2011. december 30-i ülésnapján elfogadott, a Magyar Nemzeti Bankról szóló 2011. évi CCVIII. törvény.

zott kör – pénzforgalmi szolgáltató, elszámolóházi tevékenységet, fizetésirendszer-működtetési tevékenységet, illetve pénzfeldolgozási tevékenységet végző szervezetek, a központi értéktár, az Országos Betétbiztosítási Alap és a Befektető-védelmi Alap, továbbá az MNB tv.-ben meghatározott alapvető feladatainak ellátásával összefüggésben bármely más belföldi vagy külföldi szervezet, továbbá nemzetközi szerződésből eredő kötelezettségek ellátása érdekében külföldi szervezet – részére forintban és külföldi pénznemben bankszámlát vezetni.

2.2. AZ MNB SZERVEI, VEZETŐI

Az MNB szerveiről elsődlegesen az MNB tv. rendelkezik. A gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény rendelkezéseit az MNB tekintetében az MNB tv.-ben meghatározott eltérésekkel kell alkalmazni.

Az MNB egyszemélyes részvénytársasági formában működő jogi személy. A magyar államot mint részvénytulajdonost az államháztartásért felelős miniszter képviseli. Az MNB-ben közgyűlés és igazgatóság nem működik. A részvényes részvényesi határozattal jogosult dönteni az alapító okirat megállapításáról és módosításáról, a mérleg és az eredménykimutatás megállapításáról, a tárgyévi eredményből vagy az eredménytartalékból történő osztalékfizetésről, a törvényes működés biztosítékát jelentő könyvvizsgáló megválasztásáról, visszahívásáról és díjazásának megállapításáról. Az MNB Éves jelentése tekintetében – amely két részből, az üzleti jelentésből és az éves beszámolóból áll – a részvényes hatásköre elkülönül: az éves beszámoló vonatkozásában a hatáskör jóváhagyásra, az alapvető feladatokról szóló üzleti jelentés esetében (a jegybanki függetlenségre tekintettel) az abban foglaltak tudomásulvételére terjed ki.

E szabályokban a 2012. január 1-jétől hatályos új jegybanktörvény (2011. évi CCVIII. tv.) jelentős változásokat hoz. A részvényes részvényesi határozattal már csak az alapító okirat megállapításáról és módosításáról, a könyvvizsgáló megválasztásáról, visszahívásáról és díjazásának megállapításáról jogosult dönteni. Az MNB számviteli beszámolójának megállapítása, az osztalék fizetéséről való döntés meghozatala, továbbá az üzletvezetésről és az MNB vagyoni helyzetéről szóló, a részvényesnek küldendő jelentés tervezetének jóváhagyása az újonnan létrejövő igazgatóság hatáskörébe tartozik. A bank 2011. évre vonatkozó számviteli beszámolójának megállapítására már az új törvény rendelkezéseit kell alkalmazni.

Az Európai Unió elvárásaival összhangban az MNB elnökének, alelnökeinek, a Monetáris Tanács egyéb tagjainak, továbbá a felügyelőbizottság tagjainak díjazását, szemben más részvénytársaságokkal – a függetlenség további garanciájaként – nem a részvényes, hanem az MNB tv. határozza meg.

Az MNB alapvető feladataival, az árfolyamrendszerrel és annak valamennyi jellemzőjével, valamint a hitelintézeteknek szükséghelyzetben történő rendkívüli hitelnyújtással kapcsolatos kérdésekben az MNB legfőbb döntéshozó szerve a **Monetáris Tanács.** A Monetáris Tanács tagjai az MNB elnöke mint a Monetáris Tanács elnöke, az MNB alelnökei, továbbá legfeljebb négy – az Országgyűlés által hat évre választott – tag. A Monetáris Tanács legalább öt, legfeljebb hét tagból áll.

A Monetáris Tanács évente – az évi első ülésen – elnökhelyettest választ, aki az elnököt akadályoztatása esetén helyettesíti. 2011-ben a testület Karvalits Ferenc alelnököt választotta meg elnökhelyettesnek.

A monetáris tanácsi ülésekre állandó meghívottként a tagokon kívül meg kell hívni a kormány képviselőjét, de szavazati jog nélkül, mivel az Európai Unió működéséről szóló szerződés 130. cikkével összhangban az MNB tv. 1. §-ának (2) bekezdése kimondja: „Az MNB, valamint döntéshozó szerveinek tagjai az MNB tv.-ben foglalt feladataik végrehajtása során függetlenek, nem kérhetnek, és nem fogadhatnak el utasításokat az Európai Központi Bank kivételével a Kormánytól, az Európai Unió intézményeitől és szerveitől, tagállamainak kormányaitól vagy bármilyen más szervtől."

A Monetáris Tanács tagjai 2011-ben:

- Simor András elnök, a Monetáris Tanács elnöke,
- Karvalits Ferenc alelnök, a Monetáris Tanács elnökhelyettese,
- Király Júlia alelnök, a Monetáris Tanács tagja,
- Dr. Bánfi Tamás, a Monetáris Tanács tagja (2011. március 1-jéig),
- Dr. Bihari Péter, a Monetáris Tanács tagja (2011. március 1-jéig),
- Dr. Csáki Csaba, a Monetáris Tanács tagja (2011. március 1-jéig),
- Neményi Judit, a Monetáris Tanács tagja (2011. március 1-jéig),
- Bártfai-Mager Andrea (2011. március 21-től),
- Dr. Gerhardt Ferenc (2011. március 21-től),
- Dr. Cinkotai János Béla (2011. március 22-től),
- Dr. Kocziszky György (2011. április 5-től).

A Monetáris Tanács döntéseinek végrehajtásáért, valamint az MNB működésének irányításáért az **MNB elnöke** felel.

A Magyar Nemzeti Bank Monetáris Tanácsának tagjai

Karvalits Ferenc
általános hatáskörű alelnök,
a Monetáris Tanács elnökhelyettese

Simor András
elnök,
a Monetáris Tanács elnöke

Király Júlia
alelnök,
a Monetáris Tanács tagja

Bártfai-Mager Andrea
a Monetáris Tanács tagja
(2011. március 21-től)

Dr. Gerhardt Ferenc
a Monetáris Tanács tagja
(2011. március 21-től)

Dr. Cinkotai János Béla
a Monetáris Tanács tagja
(2011. március 22-től)

Dr. Kocziszky György
a Monetáris Tanács tagja
(2011. április 5-től)

A Magyar Nemzeti Bank Monetáris Tanácsának tagjai

Dr. Bánfi Tamás
a Monetáris Tanács tagja
(2011. március 1-jéig)

Dr. Bihari Péter
a Monetáris Tanács tagja
(2011. március 1-jéig)

Dr. Csáki Csaba
a Monetáris Tanács tagja
(2011. március 1-jéig)

Neményi Judit
a Monetáris Tanács tagja
(2011. március 1-jéig)

Hatáskörébe tartozik:

– az alapvető feladatok végrehajtásának irányítása,

– a felügyelőbizottság hatáskörébe nem tartozó feladatok tekintetében az MNB belső ellenőrzési szervezetének irányítása;

– az MNB munkavállalói – ide nem értve a Monetáris Tanácsnak a nem alelnök tagjait – feletti munkáltatói jogok gyakorlása, kivéve az alelnökök kinevezésével, illetve felmentésével és javadalmazásuk megállapításával kapcsolatos jogkört;

– minden egyéb, az MNB működésének irányításával összefüggő, a Monetáris Tanács hatáskörébe nem tartozó döntés meghozatala.

A Monetáris Tanács jogállására, hatáskörére, feladataira, működésének rendjére vonatkozó rendelkezéseket az MNB tv. a bank alapító okirata, szervezeti és működési szabályzata, illetve az általa megalkotott ügyrend tartalmazzák.

Az MNB ellenőrzését a részvényes által megválasztott könyvvizsgálón kívül az Állami Számvevőszék és a felügyelőbizottság végzi.

Az **Állami Számvevőszéknek** az MNB feletti ellenőrzési jogköréről az Állami Számvevőszékről szóló törvény rendelkezik. Az Állami Számvevőszék ellenőrzi az MNB gazdálkodását és az MNB tv.-ben foglaltak alapján folytatott, az alapvető feladatok körébe nem tartozó tevékenységét. E körben az Állami Számvevőszék azt ellenőrzi, hogy az MNB a jogszabályoknak, az alapító okiratának és a részvényes határozatainak megfelelően működik-e.

Az MNB **könyvvizsgálójának** a megválasztását, illetve visszahívásának kezdeményezését megelőzően az Állami Számvevőszék elnökének véleményét ki kell kérni. A könyvvizsgáló megválasztásáról és visszahívásáról, valamint díjazásának megállapításáról a részvényes részvényesi határozattal dönt.

A **felügyelőbizottság** az MNB tv. alapján a bank folyamatos tulajdonosi ellenőrzésének szerve. A felügyelőbizottságnak az MNB tv.-ben meghatározott ellenőrzési hatásköre nem terjed ki a bank alapvető feladataira és azoknak az MNB eredményére gyakorolt hatására. Így a gazdasági társaságokról szóló törvényben előírt jelentését ezen korlátozásoknak megfelelően készíti el.

A felügyelőbizottság MNB tv.-ben meghatározott tagjai az Országgyűlés által választott elnöke, az Országgyűlés által

A Magyar Nemzeti Bank felügyelőbizottságának tagjai

Balról jobbra: Varga István, Madarász László, Járai Zsigmond (elnök), Dr. Thuma Róbert, Dr. Róna Péter, Dr. Szényei Gábor András, Dr. Katona Tamás, Nátrán Roland.

választott további tagok, továbbá az államháztartásért felelős miniszter képviselője és az államháztartásért felelős miniszter által megbízott szakértő. A felügyelőbizottságnak az Országgyűlés által választott elnöke és tagjai együttes létszámát a megválasztásukra irányuló eljárás megkezdésének napján az Országgyűlés kormánypárti és ellenzéki képviselőcsoportjai számának figyelembevételével kell megállapítani. A felügyelőbizottság Országgyűlés által választott elnökét a kormánypárti, az Országgyűlés által választott további tagokat a kormánypárti és az ellenzéki képviselőcsoportok jelölik.

A tagok megbízatása az Országgyűlés megbízatásának időtartamára szól, és az Országgyűlés megbízatásának megszűnéséig tart. A felügyelőbizottság működése addig tart, amíg az új Országgyűlés az alakuló üléstől számított három hónapon belül az új felügyelőbizottsági tagokat megválasztja. Ha az új Országgyűlés az említett határidőig az új felügyelőbizottsági tagokat nem választja meg, a felügyelőbizottság működése mindaddig tart, amíg az új Országgyűlés a felügyelőbizottsági tagokat megválasztja.

Az MNB felügyelőbizottságának tagjai 2011-ben:

- Járai Zsigmond, elnök,
- Dr. Katona Tamás,
- Madarász László,
- Dr. Róna Péter,
- Dr. Szényei Gábor András,
- Varga István,
- Nátrán Roland (az államháztartásért felelős miniszter képviselője),
- Dr. Thuma Róbert (az államháztartásért felelős miniszter által megbízott szakértő).

Az Állami Számvevőszék és a felügyelőbizottság tekintetében közös, hogy jegybanki alapvető feladatot jelentő tevékenységek ellenőrzésére nem jogosultak.

2.3. A JEGYBANK SZERVEZETE

A bank szervezeti célkitűzése, hogy szakmailag és a működési feltételeket tekintve példamutató legyen és a legkiválóbb jegybankok közé tartozzon. 2007-ben elfogadott stratégiájának jelmondata: „A Magyar Nemzeti Bank a stabilitásért”. Ennek alapján a jegybank legfontosabb feladata biztosítani a gazdaság egészséges fejlődéséhez szükséges stabilitást az árstabilitás, a pénzügyi közvetítőrendszer, a fizetési rendszer és a fizetőeszköz stabilitása terén egyaránt.

A 2007-ben kialakított szervezeti és irányítási rend és az abban időközben bekövetkezett változások is e célok eredményes és költséghatékony megvalósítását szolgálják.

A bankban 20 szervezeti egység működik az elnök és a két alelnök, illetve egy ügyvezető igazgató felügyelete alatt.

Az MNB működésének támogatása és az MNB tv.-ben meghatározott cél- és feladatrendszerének megvalósítása érdekében a bankban **döntéshozatalt támogató bizottságok** működnek, amelyek feladata az elnök, az alelnökök és az ügyvezető igazgató hatáskörébe tartozó kérdések megtárgyalása és az azokban való döntéshozatal támogatása.

A **Vezetői bizottság** a bank operatív vezetését támogató konzultatív testület, amely a bank működésének irányításáért felelős elnököt segíti a döntéshozatalban, biztosítva egyben az elnök döntéseinek transzparenciáját.

Az **Implementációs bizottság** feladata, hogy a Monetáris Tanács döntéseinek végrehajtásával kapcsolatos döntési jogkörök gyakorlása során a döntéshozatalt a döntések előkészítésével, javaslatokkal, véleményezéssel támogassa.

A **Pénzügyi rendszert felvigyázó bizottság** feladata, hogy az intézményrendszer, a pénzügyi piacok, a pénzügyi infrastruktúra működését érintően a bizottság elnökének hatáskörébe tartozó jegybanki döntéseket a döntések előkészítésével, javaslatokkal, véleményezéssel támogassa.

A **Beruházási és költséggazdálkodási bizottság** feladata, hogy a beruházásokkal és a költséggazdálkodással kapcsolatos döntési jogkörök gyakorlása során a döntéshozatalt a döntések előkészítésével, javaslatokkal, véleményezéssel támogassa.

Az **Eszköz-forrás bizottság (ALCO)** feladata, hogy a bank mérlegét érintő, devizában végzett tevékenységével kapcsolatos döntési jogkörök gyakorlása során a döntéshozatalt a döntések előkészítésével, javaslatokkal, véleményezéssel támogassa.

Az **Operatív válságkezelő bizottság** a hitelintézetek válságának felmerüléséhez kapcsolódó döntéshozatalt támogatja, és megtárgyalja a válságszimulációs gyakorlat eredményét, tapasztalatait.

A feladatok ellátására hivatott munkaszervezet 2011. december 31-i felépítését a **szervezeti ábra** szemlélteti.

Szervezeti ábra

A Magyar Nemzeti Bank mint részvénytársaság szervezeti felépítése
2011. december 31.

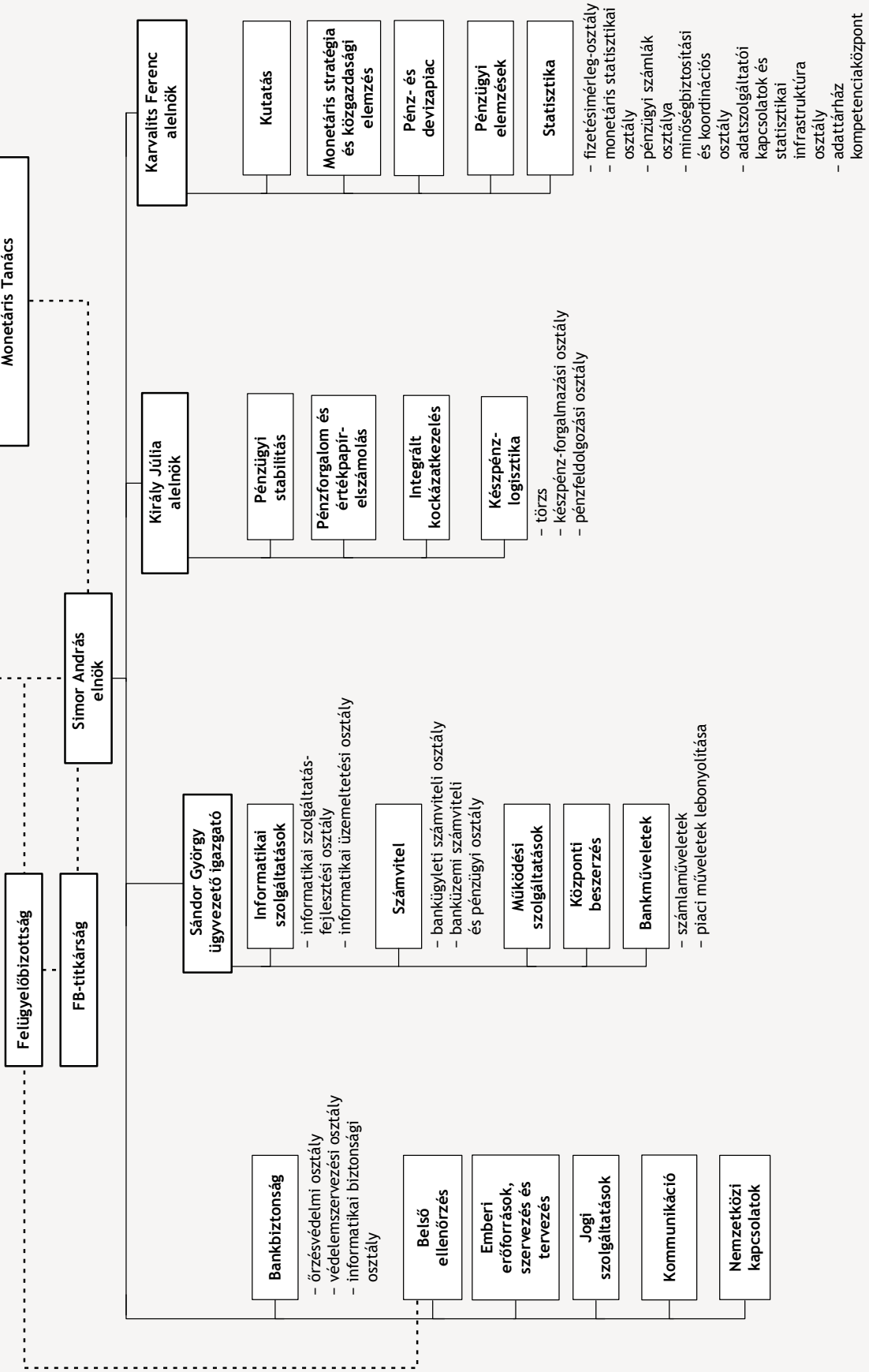

A Magyar Nemzeti Bank Vezetői bizottságának tagjai

Simor András
elnök

Karvalits Ferenc
alelnök

Király Júlia
alelnök

Sándor György
ügyvezető igazgató

Dr. Csentericsné Arnold Zsuzsanna
Emberi erőforrások, szervezés
és tervezés
igazgató

2.4. AZ MNB MINT A KÖZPONTI BANKOK EURÓPAI RENDSZERÉNEK TAGJA

Magyarország európai uniós csatlakozása az MNB számára a Központi Bankok Európai Rendszeréhez (KBER) történő csatlakozást is jelentette. A KBER az 1998 júniusában létrehozott, frankfurti székhelyű Európai Központi Bankból (EKB) és az EU-s tagállamok nemzeti jegybankjaiból áll, irányító testületei az Igazgatóság és a Kormányzótanács, utóbbi az EKB igazgatóságának tagjaiból, valamint az euroövezeti tagállamok jegybankelnökeiből áll. Az EKB harmadik döntéshozó szerve az Eurorendszer és az euroövezeten kívüli tagállamok jegybankjai közötti intézményes kapcsolatot biztosító Általános Tanács. A negyedévente ülésező testület tagja az Európai Központi Bank elnöke, alelnöke, valamint az EU összes tagországának első számú jegybanki vezetője. Az Általános Tanács elsődleges feladata az euroövezeti csatlakozás előkészületeivel kapcsolatos tanácsadás, az EKB-s konvergenciajelentések elfogadása és az ERM–II működésének nyomon követése. E tevékenysége keretében értékeli az ERM–II-ben részt vevő, euroövezeten kívüli fizetőeszközök és az euro bilaterális árfolyamának fenntarthatóságát, továbbá fórumot biztosít a monetáris és az árfolyam-politika összehangolására, valamint az ERM–II intervenciós és finanszírozási mechanizmusának kezelésére. Az Általános Tanács emellett közreműködik annak ellenőrzésében, hogy az uniós jegybankok és az EKB betartják-e a költségvetés monetáris finanszírozására, valamint az állami szektor pénzügyi intézményekhez történő privilegizált hozzáférésére vonatkozó tilalmat, részt vállal az EKB tanácsadói funkciójának betöltésében, illetve a statisztikai adatok gyűjtésében, és ki kell kérni véleményét a számviteli és pénzügyi adatszolgáltatás szabályainak változásával, az EKB tőkejegyzési kulcsának megállapításával kapcsolatos kérdésekben is. Az Általános Tanács mandátuma akkor szűnik majd meg, ha valamennyi tagállam bevezette az eurót.

2011 során a KBER-tagok száma nem változott, de Észtország 2011. január 1-jével bevezette az eurót, így 2011-től az euroövezeti tagállamok száma 17-re emelkedett.

A KBER-tagok egyben az EKB tulajdonosai is, a tulajdoni arányokat az egyes tagállamok EU-s GDP-ből való részesedése, valamint az EU teljes lakosságához viszonyított aránya szerint (az Európai Bizottság által összeállított statisztikai adatok alapján) határozzák meg. Az EKB 2010. december 29-i hatállyal 5 milliárd euróval emelte meg jegyzett tőkéjét, így annak összege 5,76 milliárd euróról 10,76 milliárd euróra emelkedett.

Jelenleg az EKB alaptőkéjének 70 százalékát az euroövezeti jegybankok jegyzik, az alaptőke fennmaradó 30 százaléka pedig az euroövezeten kívüli tagállamok jegybankjai között oszlik meg. Ez utóbbi jegybankoknak tőkerészesedésük előre meghatározott, minimális százalékának befizetésével kell hozzájárulniuk az EKB azon működési költségeihez, melyek a KBER-tagság kapcsán merülnek fel. A hozzájárulás mértéke 2010. december 29-től a tőkerészesedés 3,75 százalékában került megállapításra (korábban 7 százalék volt).

A 2010. decemberi EKB-s tőkeemelést és az euroövezeten kívüli jegybankok befizetési kötelezettségére vonatkozó előírás módosítását (a befizetés mértékének csökkentése 7 százalékról 3,75 százalékra) követően az MNB részesedése az EKB-ban 2011. január 1-jétől nem változott (azaz továbbra is 1,3856 százalék). A tőkeemelés miatt a befizetett tőke összege 5,591 millió euróra emelkedett, azaz az MNB részéről 2010 végén 3863,01 eurónyi pótlólagos befizetésre volt szükség. 2011 során az MNB EKB-s tőkerészesedésében további változás nem történt.

Az EKB döntéshozó szerveinek munkájában fontos szerepet játszanak a KBER-bizottságok, amelyek alapvetően döntéselőkészítő és koordinációs szerepet töltenek be a különböző jegybanki funkciók szerinti munkamegosztásban, lefedve a központi banki működés valamennyi területét, a monetáris politikától kezdve a kommunikáción át a statisztikai adatszolgáltatásig. A nem euroövezeti tagállamok központi bankjainak szakértői azokon a bizottsági üléseken vannak jelen, ahol a KBER egészét érintő és az Általános Tanács kompetenciájába tartozó kérdések szerepelnek napirenden. (A KBER-bizottságok, valamint az őket támogató további fórumok tevékenységét a 3.12. fejezet mutatja be.) A bizottságok egy évre előre meghatározott ütemterv szerint, átlagosan 4-5 alkalommal üléseznek és tanácskoznak a szakterületüket érintő aktuális kérdésekről.

Az MNB vezetői és illetékes szakértői továbbra is aktívan részt vesznek ezen bizottságok, illetve a bizottságok által létrehozott munkacsoportok tevékenységében. A KBER-bizottsági munka 2011-ben is rendkívül hasznos fóruma volt a szakmai munkának és tapasztalatcserének.

3. Beszámoló az MNB 2011. évi tevékenységéről

3.1. MONETÁRIS POLITIKA

A monetáris politika keretei

Az MNB tv. a jegybank elsődleges céljaként az árstabilitás elérését és fenntartását jelöli meg. Az árstabilitás elérése érdekében 2001 óta az MNB az inflációs célkövetés rendszerében határozza meg a monetáris politikát. E rezsim keretében a Monetáris Tanács az árstabilitásnak megfelelő számszerű inflációs célt határoz meg, és a kitűzött inflációs cél elérését szolgáló monetáris politikát folytat. Az MNB folytonos inflációs célja 3 százalék. Ez a mérték elég alacsony ahhoz, hogy az infláció okozta társadalmi jólétet csökkentő költségek ne legyenek magasak, ugyanakkor védelmet biztosítson a defláció kockázata ellen.

1. ábra
Az inflációs cél és az infláció alakulása a folytonos cél kijelölése óta

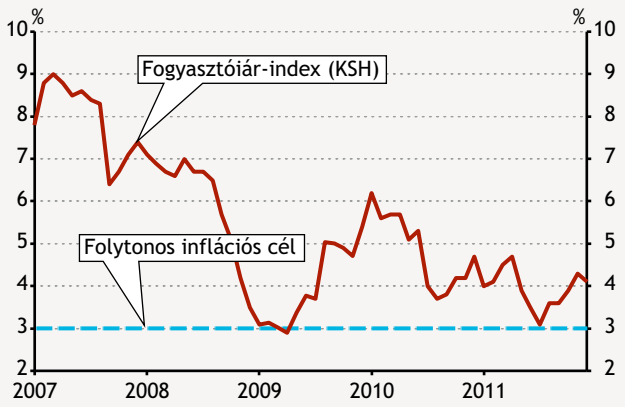

Forrás: KSH, MNB.

Inflációs folyamatok 2011-ben

Az éves átlagos infláció 3,9 százalék volt 2011-ben. Az inflációs cél teljesülésének értékelésekor a váratlan hatásokból fakadó ingadozásokat is figyelembe kell venni, ezért a 3 százalékos céltól legfeljebb ±1 százalékponttal eltérő fogyasztóiár-index utólag elfogadható az árstabilitás szempontjából. Az infláció az év nagy részében az így kapott 3±1 százalékos toleranciasáv felső szélének közelében ingadozott.

A keresletoldali inflációs nyomás a válság kezdete óta alacsony, ez azonban nem ellensúlyozta teljes mértékben a részben adóemelésekre, részben maginfláción kívüli tételekre visszavezethető inflációs nyomást. A költségsokkok következtében a maginfláció az év eleji 2 százalékról az év végére fokozatosan 3 százalékra emelkedett. A költségsokkok a lakossági inflációs várakozásokat is emelhették, a várakozások korábban megfigyelt mérséklődése megfordult.

A folyamatokat részletesebben elemezve megfigyelhető, hogy a résztételeket erős heterogenitás jellemezte. A feldolgozott élelmiszerek év elején gyorsuló ütemű áremelkedése mögött a megelőző év kedvezőtlen időjárása által okozta nyersélelmiszerár-sokk, valamint az üzemanyagárak felől erősödő árnyomás állt. A piaci szolgáltatások éves inflációja az év elején historikus mélypontra süllyedt, és azt követően is alacsony szinten alakult. Az év egészében azonban lassú emelkedést lehetett megfigyelni, ami arra utalhat, hogy a magas nyersanyagköltségek tompítottan, de megjelenhettek a szolgáltatások áraiban is. Az iparcikkeken belül az első félévben a költségsokkok következtében a nem tartós termékekre gyorsuló áremelkedés volt jellemző. Ezzel szemben a tartós termékek áralakulását a gyenge kereslet határozta meg. Ezek eredőjeként a költségsokkok hatása összességében csak tompítottan jelentkezett az iparcikkek árában, és az utolsó negyedévben jelentősen leértékelődő árfolyam is csak mérsékelten emelte az árakat.

A maginfláción kívüli tételek közül a feldolgozatlanélelmiszer-árak első félévben megfigyelt magas inflációja a kedvezőbb terméseredmények hatására megtört, és az év végére számottevő korrekciót mutatott. A nyersanyagárak emelkedéséhez képest a szabályozott árak alakulása visszafogott volt, ami szintén a mérsékeltebb infláció irányába hatott.

A dezinfláció irányába mutató folyamatok ellen hatottak a kormányzat indirektadó-emelései.

Az inflációs alapfolyamatokat, általános tendenciákat megragadó rövid bázisú mutatók az év folyamán azt jelezték, hogy gyenge kereslet mellett csak a költségek mérsékelt áthárítására van lehetőség. Mutatóink jellemzően a 2-3 százalék közötti sávban alakultak 2011-ben (2. ábra).

1. táblázat
A fogyasztóiár-index és komponensei
(százalékos változás az előző év azonos időszakához képest)

	2009	2010	2011	2011			
				I. n.év	II. n.év	III. n.év	IV. n.év
Maginfláció	4,1	3,0	2,8	2,0	2,8	3,1	3,1
Feldolgozatlan élelmiszerek	5,0	6,6	4,3	13,9	8,0	–2,7	–1,9
Járműüzemanyag és piaci energia	–5,2	18,1	13,8	14,8	12,6	11,9	16,0
Szabályozott árak	8,0	6,5	4,1	4,9	3,9	3,1	4,5
Fogyasztóiár-index	4,2	4,9	3,9	4,2	4,0	3,4	4,1
Változatlan adótartalmú fogyasztóiár-index	2,3	2,6	3,8	4,1	4,0	3,3	3,6

Megjegyzés: A változatlan adótartalmú árindexnél a KSH az indirektadó-változások technikai hatásával korrigálja a fogyasztóiár-indexet.
Forrás: KSH.

2. ábra
Inflációs alapfolyamatot megragadó mutatók

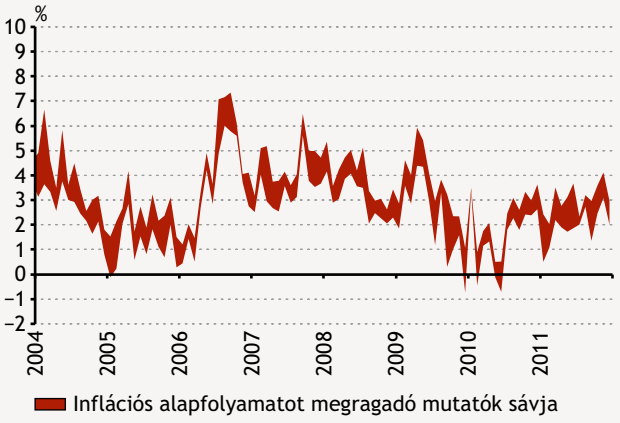

Forrás: MNB.

Összefoglalva: a gyenge belső kereslet és a laza munkapiaci feltételek fékezték a költségsokkok begyűrűzését a maginflációba. Az erősödő költségoldali árnyomás a feldolgozott élelmiszerek inflációját így is számottevően, míg az iparcikkek és piaci szolgáltatások árdinamikáját mérsékeltebben emelte az év nagy részében. 2011 végére mérséklődött a feldolgozott élelmiszerek áremelkedése, ezt azonban ellensúlyozta a maginfláción kívüli termékek enyhén emelkedő inflációja. Az infláció év végi gyorsulása elsősorban a jövedékiadó-változásokhoz köthető.

Monetáris politika

A monetáris politikai döntések egyik alapvető sajátossága, hogy csak több negyedéves késéssel képesek hatni a fogyasztói árak alakulására. Ennélfogva a döntéshozatal során elengedhetetlen az előre tekintő magatartás, azaz a gazdasági folyamatok jövőben várható legvalószínűbb kimenetelének megbecslése. Az inflációs célkövetés rendszerében a negyedévente készülő, kétéves makrogazdasági előrejelzés ad fontos támpontot a döntéshozók számára.

A Monetáris Tanács 2011 elején folytatta az előző év végén elkezdett kamatemelési ciklust, amit az inflációs célt tartósan meghaladó fogyasztóiár-index, illetve az előrejelzést övező felfelé mutató kockázatok indokoltak. A tanács megítélése szerint fennállt a veszélye, hogy az inflációs várakozások emelkedésnek indulnak, és a gazdaságot érő költségsokkok másodkörös hatásokkal járnak. A tanács ezért 2011. januárban a 2010. novemberi és decemberi 25-25 bázispontot követően további 25 bázisponttal 6 százalékra emelte az irányadó kamatot. Februárban a tanács már úgy ítélte meg, hogy a végrehajtott kamatemelés megnyugtató mértékben mérsékelte az inflációs kockázatokat. A 2011. márciusi inflációs jelentés szerint 2012 végére elérhetővé válik az inflációs cél, ehhez azonban szükséges volt a 6 százalékos kamatszint huzamosabb ideig történő fenntartása.

A júniusi inflációs jelentés nem hozott fordulatot az inflációs kilátások megítélését illetően. Az akkor rendelkezésre álló információk alapján a költségsokkok lecsengését követően 2012 végére tűnt elérhetőnek az inflációs cél. A Monetáris Tanács ennek megfelelően és a korábbi hónapok kommunikációjával összhangban a második negyedévben nem változtatott az irányadó kamat mértékén.

A harmadik negyedévben a magyar gazdaság növekedési kilátásai a legnagyobb kereskedelmi partnerünknek számító euroövezet adósságproblémái miatt tovább romlottak. A romló konjunkturális kilátások a korábban vártnál erősebb dezinfláció irányába mutattak, a tanács megítélése szerint az inflációs kockázatok középtávon számottevően mérséklődtek. Ugyanakkor jelentősen romlott hazánk kockázati megítélése, ami tükröződött a kockázati felárak emelkedésében és a forint árfolyamának gyengülésében. A romló befektetői hangulat elsősorban az euroövezet adósságválsá-

gának és a romló globális növekedési kilátásoknak volt tulajdonítható. Az inflációs előrejelzés az indirektadó-emelések következtében 3 százalék feletti inflációt jelzett 2012-re, ami az adóemelések inflációs hatásának kifutása után a cél alá mérséklődik. A tanács ezeket a szempontokat figyelembe véve szinten hagyta az irányadó kamatlábat.

A kockázati megítélés nemzetközi és országspecifikus okokra visszavezethető romlása miatt végbement árfolyamgyengülés a tanács megítélése szerint novemberre – a gyenge keresleti környezet ellenére – tovább rontotta az inflációs kilátásokat, veszélyeztette az inflációs cél elérését, valamint növelte a pénzügyi közvetítőrendszer sérülékenységét is. A makrogazdasági kilátásokban, valamint a kockázati megítélésben bekövetkezett romlás miatt a Monetáris Tanács novemberi ülésén az alapkamat 50 bázispontos emelése mellett döntött. A decemberi inflációs előrejelzés megerősítette a tanács novemberi értékelését, és a Monetáris Tanács a novemberben megkezdett szigorítást folytatva 50 bázisponttal 7 százalékra emelte az irányadó kamatlábat. Az előrejelzés alapján az áfát és a jövedéki adót érintő intézkedések 2012-ben érdemben növelhetik a fogyasztóiár-indexet, az árfolyam gyengülése pedig tovább ronthatja az inflációs kilátásokat. Az indirektadó-emelések hatásának kifutása után a tartósan gyenge belső kereslet dezinflációs hatása válhat dominánssá. A decemberi előrejelzés azt mutatta, hogy a magyar gazdaság 2012-ben lényegében stagnálhat, és csak 2013-ban indulhat meg a növekedés.

A monetáris politikai eszköztár változtatásai

Forintpiaci eszköztár

Az MNB 2010 novemberében vezette be a rugalmas kötelező tartalékrendszert, amelyben a hitelintézetek félévente a 2, 3, 4 és 5 százalékos ráták közül maguk választhatják ki tartalékrátájukat. A rendszer bevezetése óta eltelt időszakban megfigyelhető volt, hogy az egyes hitelintézetek által választott kötelező tartalékráták átlaga fokozatosan emelkedett. Míg 2010. novemberben a korábbi 2 százalékról 2,5 százalékra nőtt az átlagos tartalékráta, 2011. novemberben 2,8 százalékos szintre emelkedett. Az átlagos ráta emelkedése azt tükrözi, hogy – a jegybank várakozásainak megfelelően – az egyes hitelintézetek számára stratégiájuk és likviditáskezelési szükségletük eltérései miatt különböző az optimális tartalékrátaszint. Így az új rendszer jobban szolgálja a kötelező tartalékrendszer célját, azaz a hazai hitelintézetek likviditáskezelésének támogatásán keresztül a bankközi pénzpiaci hozamok ingadozásának simítását.

Az MNB 2010 őszén kezdte meg heti rendszerességgel a bankrendszer likviditásának várható alakulását megragadó likviditási prognózis publikálását. A kezdeti próbaidőszak leteltével, 2011. június 6-án a Monetáris Tanács úgy döntött, hogy a jegybank a továbbiakban is meghirdeti az előrejelzést a honlapján, illetve a Reuters és a Bloomberg hírportálok megfelelő oldalain. A prognózis megjelentetésével a jegybank azt kívánja elősegíteni, hogy az irányadó eszköz igénybevétele optimális nagyságú legyen, és a hitelintézetek egyre kevésbé támaszkodjanak az egynapos hitel- és betétoldali rendelkezésre állásra. Ezáltal az egynapos bankközi kamatok még szorosabban követhetik a jegybanki alapkamat alakulását.

A Monetáris Tanács ülésezési rendjének megváltoztatásához kapcsolódóan, 2011. július 1-jei hatállyal a kéthetes MNB-kötvény aukciójának, valamint a kéthetes és hat hónapos hiteleszköz tendereinek üzletkötési napja keddről szerdára változott, és ugyancsak szerdán publikálja a likviditási előrejelzését az MNB. Annak érdekében, hogy az ügyletek elszámolása továbbra is szerdára essen, ezen termékek elszámolási napja az üzletkötéshez képest T+1-ről T napra módosult.

2012. január 1-jétől a VIBER zárásának 1 órával történő kitolódása miatt 1 órával tovább, 17.30 helyett 18.30-ig van lehetősége a bankrendszernek igénybe venni az MNB egynapos betéti és hitel rendelkezésre állását (ezek kamatlába képezi a kamatfolyosó két szélét).

Devizalikviditást nyújtó instrumentumok

A lakossági devizahitelek kedvezményes végtörlesztésének esetleges kedvezőtlen devizapiaci hatásait ellensúlyozandó, a Magyar Nemzeti Bank 2011. október 3-tól euroeladási tendert vezetett be, melyet 2012. február 29-ig hetente hirdetett meg. A tendereken azok a hitelintézetek vehettek részt, amelyek végtörlesztésre alkalmas deviza alapú kölcsönszerződéssel rendelkeznek. A tendereken való részvételük maximális mértéke a 2011. augusztus 31-én devizában fennálló, lakáscélú és szabad felhasználású jelzáloghitelállomány. A tendereken a hitelintézetek számára allokált devizát az MNB automatikusan egynapos euro/forint FX-swap (devizacsere-ügylet) keretében görgeti a devizaösszeg felhasználásáig. A hitelintézetek akkora összegű devizát kötelesek felhasználni a számukra allokált devizából, amely megegyezik a megvalósult végtörlesztések mennyiségével. 2011 végéig az MNB összesen 1600 millió eurót allokált a bankrendszernek az eszközön keresztül. Ebből 2011. december 31-ig 862 millió eurót használtak fel a hitelintézetek.

Az eurolikviditást nyújtó 3 hónapos lejáratú euro/forint FX-swap eszköz állományának 2011-es lefutása nagyon hasonló volt a 2010-es évben megfigyelthez. A tapasztala-

tok azt mutatják, hogy az év végéhez közeledve megnő a jegybanki swapeszköz iránti kereslet. Ez feltehetőleg azzal magyarázható, hogy mind a belföldi, mind pedig a külföldi piaci szereplők kitüntetett figyelmet szentelnek az év végi pozícióknak. Ezek képezik ugyanis alapját az éves üzleti jelentéseknek, valamint a bankokat esetlegesen terhelő adóknak. Ezért a mérlegen belüli pozíciókat sok befektető igyekszik mérlegen kívülre helyezni, ami felfelé irányuló nyomást fejthet ki a swappiaci devizakeresletre, és így a swappiaci felárakra.

Az év végi pozíciózárásokhoz kapcsolódóan a hazai hitelintézetek devizalikviditás-kezelésének és a jegybanki irányadó kamat transzmissziójának támogatása érdekében az MNB 2011. december 28-án egyhetes futamidejű FX-swap tendert hirdetett. Ennek keretében összesen 290 millió euro értékben devizát nyújtott a hazai hitelintézetek számára forintért cserébe. Az új eszköz támogatta az egyhetes swapfelárak csökkenését, és hozzájárult ahhoz, hogy 2011 végén az egynapos és a 3 hónapos jegybanki swapinstrumentumok állománya nem érte el az egy évvel korábbi szintet. Szintén hozzájárult a 2011. év végi swappiaci helyzet relatív javulásához, hogy ebben az időszakban nem volt észlelhető a külföldiek jelentős mértékű forinteszköz-eladása. A megelőző év végén ugyanis a forinteszköz-eladásokból származó devizakereslet növelte a swappiaci feszültségeket.

Az egynapos euro/forint swapeszközt 4 alkalommal vette igénybe a bankrendszer az év során. A legmagasabb lehívások szintén az év végén történtek, hasonlóan az egy évvel korábbiakhoz. Elmondható ugyanakkor, hogy míg a teljes jegybanki swapállomány 2010 végén 3944 millió euro volt, 2011 végén ennél mérsékeltebb mennyiséget, 2256 millió eurót tett ki.

3. ábra
A jegybank FX-swap eszközeinek igénybevétele – nyitott állományok

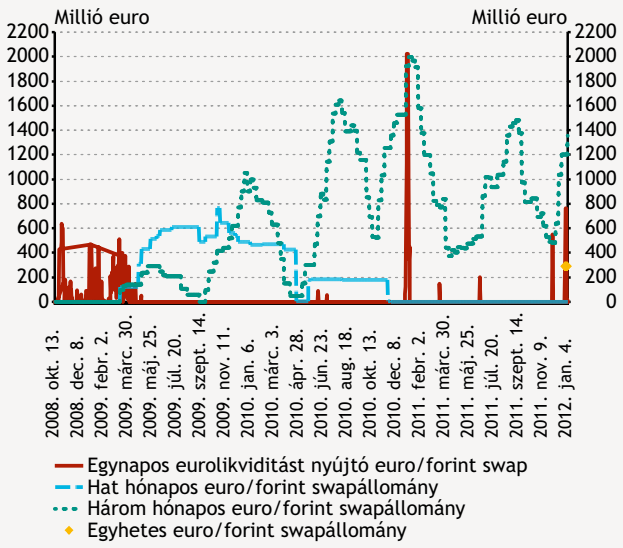

Forrás: MNB.

3.2. A PÉNZÜGYI KÖZVETÍTŐRENDSZER STABILITÁSA

A pénzügyi közvetítőrendszer legfontosabb folyamatai

A Magyar Nemzeti Bank 2011. április 20-án valamint november 2-án publikálta a *Jelentés a pénzügyi stabilitásról* című kiadványt. A 2011. novemberi jelentés kiemelt kockázatként azt azonosította, hogy az erős külső és belső sokkok nagymértékben apasztják a magyar bankok tőketartalékát, ami a bankokat mérlegszűkítésre kényszerítheti. Az alkalmazkodás elsősorban a vállalati hitelezést érintheti kedvezőtlenül, megnehezítve ezzel a hazai gazdaság növekedési pályára állását.

A 2011-ben jelentkező külső kockázati tényezők közül kiemelendő az eurozóna periferiális országainak adósságválsága, ami növeli egy újbóli pénzügyi válság és globális recesszió kialakulásának esélyét. Az európai bankrendszer jelentős mértékű, az eurozóna periferiális országai által kibocsátott állampapírral rendelkezik, így magasak a szektorok (állami-pénzügyi szektor) és egyúttal az országok (eurozóna tagországai) közötti pénzügyi fertőzés kockázatai is. A hazai gazdaság teljesítményét az eurozóna adósságválsága nemcsak az exportra, hanem a külföldi finanszírozási forrásokra való ráutaltság miatt is nagyon kedvezőtlenül érinti.

A belső tényezők közül a legfontosabb kockázati faktorokká a gyorsan romló portfólióminőség és a végtörlesztési program hazai bankrendszerre gyakorolt negatív hatása váltak 2011 második felében. A kedvezőtlen makrogazdasági környezet, a forint gyengülése és a külföldi finanszírozási költségek emelkedése miatt a nemteljesítő, 90 napos késedelmet meghaladó portfólió aránya a vállalati szektorban 2011 negyedik negyedévének végére 17,4 százalékra, míg a háztartási szektorban közel 15 százalékra emelkedett. A portfólió romlása nagymértékben növelte a hitelezési veszteségeket.

2011 negyedik negyedévében elkezdődött a végtörlesztési program. Az MNB 2011 novemberében 20 százalék körüli állományarányos részvételi arányt prognosztizált. A 2012. február elejéig rendelkezésre álló és a PSZÁF által közzétett adatok alapján az előzetes becslésnél némileg magasabb arányban éltek az ügyfelek a kedvezményes végtörlesztési lehetőséggel: a program zárultával a bankrendszeri devizajelzáloghitel-állományon belül 23,1 százalékot tett ki a végtörlesztett állomány aránya (4. ábra). A bankrendszerben a megtörtént végtörlesztések összesen mintegy 360

milliárd forint veszteséget okoztak a hitelintézeteknek, amit 110 milliárd forinttal csökkenthet a Bankszövetség és a kormány közötti megállapodásból adódó 30 százalékos bankadó-visszatérítés. Az előzetes várakozástól azonban elmaradt a végtörlesztéseken belül a hitelkiváltások aránya, az MNB által eredetileg becsült 75 százalékos arány helyett 32 százalékos arány realizálódik.

A végtörlesztési programból kimaradók jelentős állománya miatt a magasan maradó devizahitel-állomány lassú leépülése továbbra is magasan tartja a magyar gazdaság sebezhetőségét. Ennek kezelését célozza a kormány és a Bankszövetség között 2011 végén megszületett megállapodás, amelynek értelmében a 2011 nyarán elindított átmeneti árfolyamrögzítési program kibővül (egyrészt 2017 közepéig meghosszabbítva, másrészt a rögzítési és a valós árfolyam közötti különbség állam–bank–adós közötti megosztásával), illetve elkezdődik a nemteljesítő deviza-jelzáloghitelek forintosítása, amihez részleges adósságelengedés is kapcsolódik.

4. ábra
Megtörtént végtörlesztések aránya a bankrendszerben

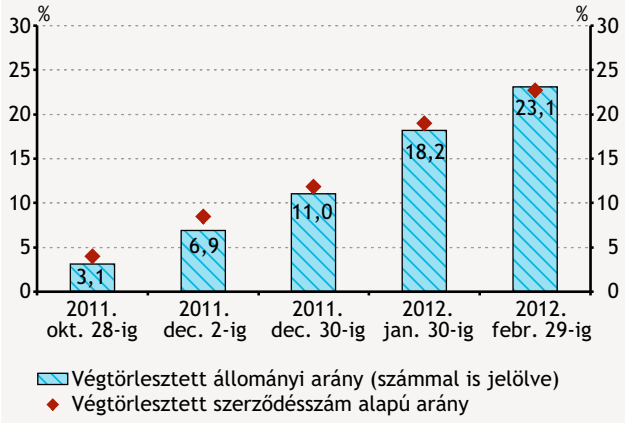

Megjegyzés: Állományi arányok 2011. augusztus végi deviza-jelzáloghitelállományra és 2011. június végi szerződésállományra vetítve.
Forrás: MNB.

Összességében a hazai bankrendszer jövedelmezőségi pozíciója jelentősen romlott 2011-ben. Az előzetes, nem auditált adatok alapján 2011-ben a bankrendszer veszteséges évet tudott maga mögött (Mérlegfőösszeg-arányos nyereség – Return on Assets, ROA: –0,3 százalék, Sajáttőke-arányos nyereség – Return on Equity, ROE: –3,2 százalék). A jövedelmezőségi folyamatokban továbbra is erős a koncentráció, illetve az aszimmetria. A kapcsolódó kockázatokat az is növeli, hogy a hazai bankrendszer jövedelmezősége nemzetközi összehasonlításban (az anyabanki országokkal és régiós versenytársakkal összehasonlítva) is alacsony (5. ábra). Mindez a nemzetközi bankcsoportokon belüli forrás és tőkeallokáció során jelentős versenyhátrányt okozhat.

5. ábra
A magyar bankrendszer jövedelmezősége nemzetközi összehasonlításban

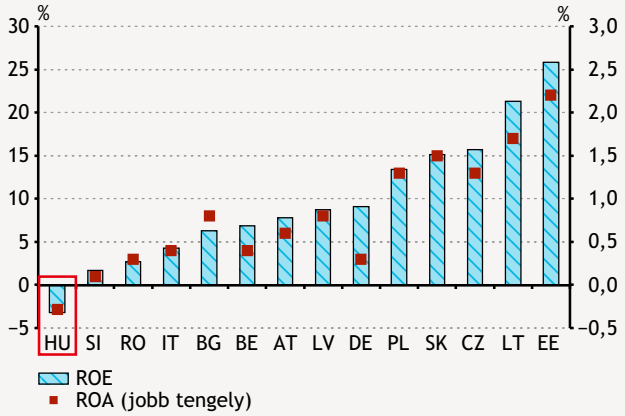

Megjegyzés: Magyarország esetében a 2011 végi egyedi szintű adatokból számított banki adatok, a többi országnál 2011. júniusi konszolidált adatok. Adózás utáni adatok. HU: Magyarország, SI: Szlovénia, RO: Románia, IT: Olaszország, BG: Bulgária, BE: Belgium, AT: Ausztria, LV: Lettország, DE: Németország, PL: Lengyelország, SK: Szlovákia, CZ: Csehország, LT: Litvánia, EE: Észtország.
Forrás: EKB Consolidated Banking Database, MNB.

A veszteségek növekedése és a bankrendszert érő külső és belső sokkok miatt szükségessé vált, hogy az anyabankok megerősítsék leánybankjaik tőkehelyzetét. Az MNB 2011. őszi integrált, szélsőséges gazdasági és pénzpiaci szcenáriókat tartalmazó piaci és hitelkockázati stressztesztje a 8 százalékos minimális tőkemegfelelési rátát alapul véve közel 200 milliárd forint összegű tőkebevonási igényt jelzett előre 2012 végéig (6. ábra), ez meghaladja a megelőző két év stressztesztjeinek eredményeit, de alulmúlja a 2009. márciusi szükségletet. A tőkebevonási igény növekedéséhez nemcsak a hazai tényezők, hanem az eurozónából érkező külső sokkok méretének emelkedése is hozzájárul.

Az anyabankok elkötelezettségét jelzi, hogy év végéig a stressztesztben jelzett mértékhez hasonló nagyságú tőkeemelésre vagy tőkeemelési szándék bejelentésére került sor. Ennek, valamint a gyors mérlegalkalmazkodásnak az eredőjeként a hazai bankrendszer rendszerszintű tőkemegfelelési mutatója továbbra is kielégítő (2011. december végén 13,5 százalék). Ugyanakkor azt fontos kiemelni, hogy az anyabankok sokszor csak a szükséges, egyben minimális nagyságú tőkeemelést hajtják végre, a hitelezés növelésére nem építenek fel jelentősebb tőkepuffert.

A tőkepufferek apadása mellett a hazai bankrendszer hitelkínálatát jelentősen korlátozza a gyengülő forrásellátottság is. A korábbi, válság előtti erőteljes hitelezési aktivitással összhangban a hazai bankrendszer finanszírozási struktúrájában fontos szerepet töltenek be a külföldi források. Az erős mérlegalkalmazkodást kísérő kedvezőtlen tendencia, hogy a bankrendszer külföldi forrásállománya a válság

6. ábra
2012 végéig jelentkező tőkepuffer és pótlólagos tőkeigény a bankrendszerben az alap-, illetve a stresszpálya mentén

(2011. őszi stabilitási jelentés)

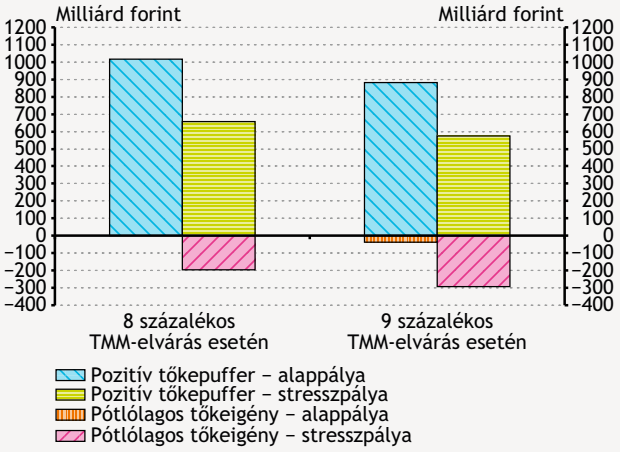

Megjegyzés: A pótlólagos tőkeigény egyedi banki igények összegeként lett meghatározva. A 2012-re vonatkozó adat tartalmazza a 2011-es tőkeemelési szükségletet is. Az ábra a 2011. novemberi stabilitási jelentésben bemutatott stresszteszt alapján készült.
Az alappálya melletti főbb feltételezések a következők: GDP-növekedés 1,6 százalék (2011), 1 százalék (2012); teljes foglalkoztatás 0,5 százalék (2011), 0,9 százalék (2012); lakásárak 0 százalék (2011), 0 százalék (2012); 273 forint/euro (2011), 284 forint/euro (2012); 223 forint/svájci frank (2011), 237 forint/svájci frank (2012); CDS-felár 450 bázispont.
A stresszpálya melletti főbb feltételezések a következők: GDP-növekedés 1,5 százalék (2011), –1,2 százalék (2012); teljes foglalkoztatás 0,4 százalék (2011), –0,5 százalék (2012); lakásárak 0 százalék (2011), –10 százalék (2012); 282 forint/euro (2011), 329 forint/euro (2012); 231 forint/svájci frank (2011), 275 forint/svájci frank (2012); CDS-felár 580 bázispont (2011), 740 bázispont (2012).
Forrás: MNB.

kirobbanásától (2008. október végétől) 2010. júniusig jelentősen, mintegy 900 milliárd forinttal, majd ezt követően, 2011 végéig további mintegy 3100 milliárd forinttal csökkent (2010 második felében mintegy 1300 milliárd forinttal, 2011-ben mintegy 1800 milliárd forinttal). Így összességében 2010 és 2011 vége között a külföldi források mintegy 30 százaléka került kivonásra, a külföldi források mérlegfőösszeghez viszonyított aránya 33 százalékról 26 százalékra csökkent. A hazai folyamatokkal ellentétben, a vizsgált időszakban a szomszédos országok többségében kisebb mértékben csökkent vagy növekedett a külföldi finanszírozás (7. ábra). Mindez a hazai bankrendszer devizafinanszírozási lehetőségeinek szűkülését mutatja, egyúttal jelzi a hazai bankrendszer nemzetközi bankcsoportokon belüli forrásallokációhoz kapcsolódó versenyhátrányát.

A jövedelmezőség erőteljes romlása, a tőkepufferek csökkenése és a külföldi források megdrágulása, valamint kiáramlása együttesen ahhoz járulnak hozzá, hogy a bankrendszer hitelezési hajlandósága mellett hitelezési képessége is érdemben csökkenjen. Mindez – főként a vállalati szektorban – szűk hitelkínálatot eredményez.

7. ábra
A bankrendszer külföldi forrásai nemzetközi összehasonlításban

(2010. június = 100 százalék)

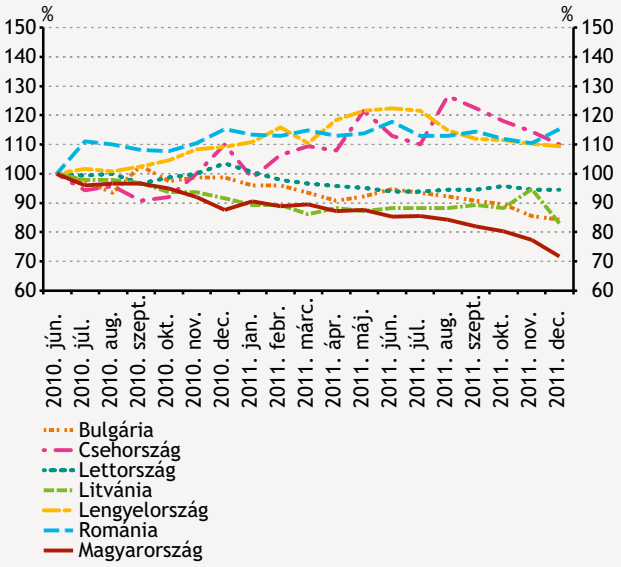

Forrás: EKB, MNB.

A vállalati hitelállomány 2011-ben a korábbi két évhez hasonlóan jelentősen csökkent, trendfordulóra csak 2013 végén számítunk (8. ábra). A vállalati hitelezés csökkenése főként kínálati okokra vezethető vissza, ami mögött magyarázó tényezőként az alacsony hitelezési hajlandóság mellett 2011 végétől egyre erősebben jelenik meg a gyenge hitelezési képesség. Mindezt megerősítik a jegybank által 2011-ben is negyedévente lefolytatott hitelezési felmérések eredményei is. Az alacsony hitelezési hajlandóság a hitelintézeteket körülvevő gazdasági, működési környezetből és a feltorlódott nemteljesítő hitelállományból ered. A gyenge hitelezési képességet az egyre alacsonyabb tőkepuffer és

8. ábra
Vállalati és háztartási hitelezés

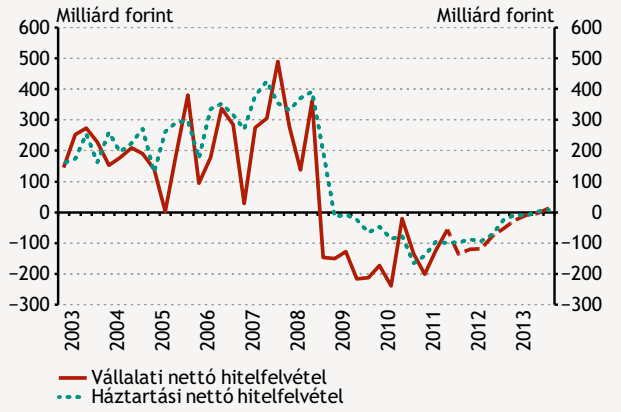

Megjegyzés: 2011. decemberi inflációs jelentés.
Forrás: MNB.

az egyre szűkebb devizafinanszírozási lehetőségek okozzák.

A lakossági hitelállomány is jelentősen zsugorodott 2011 során (az utolsó negyedévben a csökkenést nagymértékben a végtörlesztés határozta meg). A hitelállomány növekedése csak 2013 után várható (8. ábra). A háztartások hitelkereslete a túlzott eladósodottságból eredő elhúzódó mérlegalkalmazkodási folyamat következtében nagyon gyenge. A hitelezési felmérések eredményei és a statisztikai adatok megerősítik, hogy az erős keresleti korlátok mellett, kisebb részben ugyan, de a kínálati korlátok is jelentős szerepet játszanak. A kínálat növelése a banki árverseny erősítésével érhető el, amiben jelentős szerepet kaphat, a jegybank kezdeményezésére 2011 őszén elfogadott jogszabály alapján, az úgynevezett referenciakamatozású, fix felárral rendelkező hiteltermékek bevezetése és a hitelkiváltási piac élénkítése.

Kormányzati intézkedések a háztartási devizajelzáloghitel-állomány kezelésére

2011 folyamán a kormány számos olyan lépést tett, amely a devizahitelesek problémáját próbálta orvosolni. Az intézkedések közül kiemelendő a kedvezményes árfolyamon történő végtörlesztés, amelyet a kormány – törvényi kötelezettsége ellenére – az MNB-vel való előzetes konzultáció nélkül, valamint az MNB által (kormányzati igény nélkül is) megfogalmazott és nyilvánosságra hozott vélemény ellenére valósított meg. A lépés jelentősen csökkentette a résztvevők adósságát és árfolyamkockázatát, ugyanakkor a program során lényeges negatív hatások is jelentkeztek. Ezek közül legfontosabb a magánjogi szerződések biztonságába vetett bizalom csorbulása és a bankrendszert ért egyszeri és jelentősebb veszteség, amelyek együttesen nemcsak a hazai pénzügyi rendszer, de a gazdaság egészének versenyképességét is erősen rontották. Az MNB a devizahitelek végtörlesztéséhez szükséges devizamennyiséget az ország devizatartalékaiból a bankok rendelkezésére bocsátotta, hogy ezzel csökkentse a tranzakcióból eredő erős devizakereslet kockázatát. A deviza rendelkezésre bocsátása euroeladási tenderek formájában valósult meg 2011 októberétől.

2011 novemberében az MNB is részt vett a kormánnyal és a Bankszövetséggel folytatott tárgyalásokon, amely a végtörlesztésben részt venni nem tudó, deviza-jelzáloghitellel rendelkező háztartások terheinek kezelését célozta. 2011. december 15-én jött létre a megállapodás, amely kiterjedt a végtörlesztési program pontosítására, a korábban létrehozott árfolyamgát-konstrukció kiterjesztésére és a nemteljesítő deviza-jelzáloghitelek kezelésére. A kormány és a Bankszövetség a megegyezésben deklarálták közös elkötelezettségüket a pénzügyi közvetítőrendszer stabilitásának megőrzése, a lakossági devizajelzáloghitel-adósok helyzetének könnyítése, a magyar gazdaság fellendítése iránt. Időszerű és előremutató, hogy a felek a pénzügyi közvetítőrendszer aktív szerepvállalásának szükséges feltételeként a kiszámítható szabályozási környezetet, illetve a pénzügyi közvetítőrendszer tehervállalási képességének figyelembevételét határozták meg.

Jegybanki szabályozói javaslatok és közreműködés a szabályozások implementálásában

Az MNB 2011-ben is számos, a pénzügyi stabilitást erősítő jogszabály kezdeményezésében, előkészítésében és kidolgozásában vett részt: többek között a lakossági jelzáloghitelek átlátható árazása; a körültekintő hitelezésről szóló kormányrendelet módosítása; a hitelintézetek likviditási szintjének meghatározásáról, valamint devizapozícióbeli lejárati összhangjának szabályozásáról szóló kormányrendelet kidolgozása; teljes körű kötelező, pozitív adóslista létrehozása.

A jegybank többször felhívta a figyelmet a háztartási szegmensben tapasztalható magas kamatfelárakra, amely jelenség tünete a lakossági hitelpiacot jellemző alacsony árversenynek. Az alacsony árversenyben és a nem átlátható árazásban kulcsszerepet játszik a jelzáloghitelekre jellemző egyoldalúan változtatható kamatozás és rövid (3–12 hónapos) kamatperiódus. Mindez hitelkiváltási problémához vezet, mivel az átláthatatlan kamatozás lehetetlenné teszi a termékek összehasonlítását, hiszen az ügyfél csak egyetlen kamatperiódusra ismerheti előre a hitelkamatokat. A fennálló állományra nézve a hitelkiváltás így ellehetetlenül, hiszen a fogyasztók számára nem ésszerű a váltással kapcsolatos (pénzbeli és időbeli) költségeket vállalni a bizonytalan előnyök fejében. Az Országvédelmi Akciótervben a kormány, majd az Országgyűlés is elfogadta az MNB korábbi, az átláthatatlan kamatozás problémájára reagáló javaslatát, miszerint a fogyasztók számára kétféle hiteltermeket lehessen kínálni: nem növelhető felárral referenciakamathoz kötött vagy pedig hosszabb (3-5 éves) kamatperiódusra rögzített kamatozásút.

Az MNB korábban már többször javasolta a háztartási pozitív adóslista létrehozását (lásd például a 2010. novemberi stabilitási jelentésben). Az Országvédelmi Akcióterv keretében a kormány, azután pedig a törvényhozó parlamenti többség elfogadta a pozitív adóslista felállítását 2012-es bevezetéssel. Ennek az eszköznek a segítségével nemcsak a rossz adósok, hanem a jó adósok hiteltörténete is követhető lesz egy központi adósnyilvántartó rendszerben, így a bankok számára könnyebbé válik az új ügyfelek hitelkockázatának felmérése és árazása.

A múltban nem volt a hazai bankrendszerben számszerűsített mutatókon alapuló likviditási szabályozás. 2011-ben az

MNB a hazai bankszektor sajátosságait is figyelembe vevő devizafinanszírozás-megfelelési mutató (DMM) bevezetését javasolta. A mutató a stabil devizaforrások és az éven túli lejáratú nettó deviza-swapállomány, illetve a finanszírozandó éven túli devizaeszközök súlyozott állományának hányadosaként adódik, így a mérlegen belüli és kívüli devizapozíció lejárati eltérésének problémáját együttesen képes kezelni.

Az MNB javaslatát a PSZÁF által kezdeményezett napi likviditási mutatók beépítésével együtt fogadta el a kormány. 2012. január 16-tól a részvénytársasági formában működő hitelintézetek 30 napos pénzáramlásokon alapuló operatív likviditási tartalékának meg kell haladnia a mérlegfőösszeg 10 százalékát (mérlegfedezeti mutató), vagy a nem pénzügyi privát szektortól származó betétállomány 20 százalékát (betétfedezeti mutató). A napi likviditási mutató szabályozása és a lejárati összhang erősítését célzó mutatószámok egymást kiegészítve járulnak hozzá a hazai bankok likviditásisokk-elnyelő képességének erősítéséhez.

A 2011 végén elfogadott új jegybanktörvény keretein belül az MNB elnöke felhatalmazást kapott arra, hogy makroprudenciális rendeletet adhasson ki a Monetáris Tanács döntése alapján a rendszerszintű kockázatok felépülésének megakadályozása vagy a kockázatok csökkentése érdekében (lásd részletesebben 1. keretes írás).

A hazai szabályozási kérdéseken kívül az MNB nyomon követte a nemzetközi téren, különösen az Európai Unióban folyó pénzügyiválság-kezeléssel és szabályozással foglalkozó kezdeményezéseket is. Észrevételeket tett az ún. Bázel III-as szabályozás európai implementálását szolgáló CRD IV. irányelvre vonatkozóan, valamint véleményezte az Európai Unió Tanácsa által kidolgozott, a lakóingatlanokhoz kapcsolódó hitelmegállapodásokról szóló irányelvtervezetet.

A jegybank a pénzügyi szektorral kapcsolatos kérdésekben támogatta a 2011 első féléves magyar EU-elnökség munkáját is, részt vett az EU új, banki válságkezeléssel kapcsolatos szabályozástervezetére vonatkozó közös hazai álláspont kialakításában. Az MNB ezenkívül javaslatot tett az Európai Unió tanácsa által kidolgozott betétbiztosításra vonatkozó legújabb irányelvtervezethez, valamint részt vett az ún. „short selling" szabályozás és a hitelminősítőkről szóló irányelvtervezet bizottsági javaslatának véleményezési munkáiban.

Hazai és nemzetközi együttműködés

Az MNB aktív szerepet vállalt a nemzetgazdasági miniszter, a PSZÁF elnöke és az MNB elnöke alkotta Pénzügyi Stabilitási Tanács (PST) munkájában (9. ábra). A PST tevékenysége 2011-ben is összhangot teremtett a pénzügyi közvetítőrendszerben működő intézmények egyedi kockázatait felügyelő mikroprudenciális felügyelet, valamint a pénzügyi rendszer egészét veszélyeztető rendszerkockázatokat figyelemmel követő makroprudenciális felügyelet között. A PST ülésein a felek a pénzügyi rendszer egészét érintő stratégiai, szabályozási, kockázati, valamint egyéb elvi kérdéseket vitatták meg.

2011 januárjában állt fel az Európai Rendszerkockázati Testület (ERKT, angol megnevezés alapján: ESRB) és megalakultak az Európai Felügyeleti Hatóságok. Ezek megalakulásának előkészítő és véleményezési munkáiban az MNB makroprudenciális szerepéhez igazodva a kezdetektől részt vett, képviseltette magát az ERKT Általános Tanácsának (General Board) ülésein (9. ábra). 2011 első negyedévében az ERKT támogatására létrejött a Technikai Tanácsadó Bizottság (ATC) is, amely az ERKT munkájának technikai előkészítéséért felelős. Az MNB részt vett az ATC éves munkatervének, valamint az ATC-hez kapcsolódó munkacsoportok mandátumainak véleményezésében, valamint szakértőket delegált a hazai szempontból jelentős munkacsoportokba.

1. keretes írás
Az MNB makroprudenciális felelőssége és eszközei az új jegybanktörvény alapján

A jelenleg is tartó pénzügyi és gazdasági válság egyik legfontosabb tanulsága, hogy a pénzügyi rendszer felügyeletének intézményi struktúráját meg kell reformálni. Ennek egyik legfontosabb lépése, hogy a makroprudenciális felelősség és eszköztár egyértelműen a jegybankokhoz kerüljön. Így a nemzetközi legjobb gyakorlat irányába tett lépésként értékelhető az, hogy a 2011 végén elfogadott új jegybanktörvény az MNB-nek makroprudenciális jogkört biztosított. Ezzel a jogkörrel az MNB elnöke felhatalmazást kapott arra, hogy rendeletet adjon ki a Monetáris Tanács döntése alapján (kizárólag törvényben vagy kormányrendeletben nem szabályozott területeken) a rendszerszintű kockázatok felépülésének megakadályozása vagy a kockázatok csökkentése érdekében. A jegybanktörvény a következő témákra kiterjedően határozza meg a makroprudenciális döntésalkotási jogkört: túlzott hitelkiáramlást megakadályozó előírások; a rendszerszintű likviditási kockázatok felépülését megakadályozó likviditási követelmények; az anticiklikus tőkepuffer időzítése, felépítése és működési feltételei; a rendszerszinten jelentős intézmények csőd-valószínűségét csökkentő többletkövetelmények.

9. ábra
A Pénzügyi Stabilitási Tanács (PST) és az Európai Rendszerkockázati Testület (ERKT) felépítése és illeszkedése a Pénzügyi Felügyeletek Európai Rendszerébe (angol megnevezés alapján: ESFS)

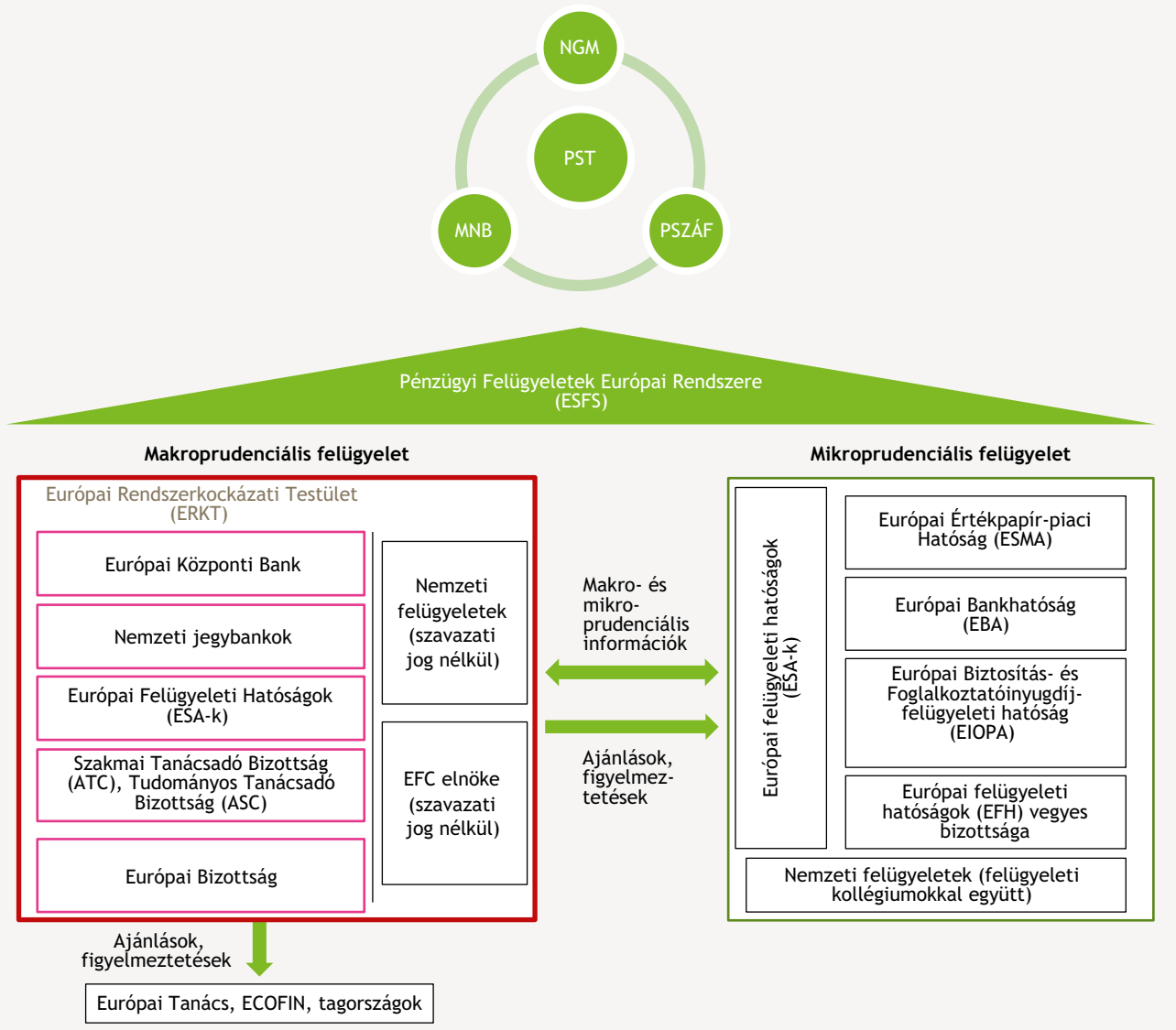

3.3. FIZETÉSI ÉS ÉRTÉKPAPÍR-ELSZÁMOLÁSI RENDSZEREK

Az MNB a fizetési és elszámolási rendszerekben többféle szerepkört is betölt. A bankközi együttműködést támogatva a pénzforgalmi piac szereplőinek közös döntését igénylő elszámolási infrastruktúra fejlesztésének elősegítője. Felvigyázóként az infrastruktúra egészét tekintve szabályozó, engedélyező, ellenőrző szerepet lát el. Működtetői szerepében a Valós Idejű Bruttó Elszámolási Rendszert (VIBER) működteti, amelyben a bankközi ügyletekből származó fizetések véglegesen kiegyenlítésre kerülnek. A VIBER-ben kerülnek teljesítésre a Bankközi Klíring Rendszerben (BKR) elszámolt tranzakciók és hitelintézetek esetében az értékpapír-elszámolási rendszer értékpapír-ügyleteinek pénzoldali elszámolása is. Tulajdonosként a Központi Elszámolóház és Értéktár Zrt.-nek (KELER Zrt.) többségi tulajdonosa, résztulajdonosa a GIRO Elszámolásforgalmi Zrt.-nek (GIRO Zrt.) és a KELER Központi Szerződő Fél Zrt.-nek (KELER KSZF Zrt.), valamint a VIBER, a BKR és az értékpapír-elszámolási és -kiegyenlítési rendszer résztvevője.

Készpénzmentesítés körében tett lépések, javaslatok

Az MNB kiemelt kérdésként kezeli a kis összegű, alapvetően lakossági és vállalati pénzforgalom témakörét. Az elmúlt időszakban több elemzés, tanulmány készült a hazai pénzforgalom sajátosságainak megismerése céljával, valamint

2011 tavaszán *A hazai pénzforgalom jelene és jövője* címmel az MNB konferenciát szervezett a témában. A fizetési módok társadalmi költségeiről készült tanulmány kimutatta, hogy jelentős társadalmi megtakarítás érhető el a készpénzt és a papír alapú fizetési módokat kevésbé használó, elektronikus fizetési megoldásokkal.

A fizetési módok használata már ma is ezt az irányvonalat követi, de a változás tempója nem kielégítő mértékű, ezért indokolt gyorsítani e folyamatot. A cél elérése érdekében az MNB javaslatokat fogalmazott meg, amelyek a következő témaköröket ölelik fel:

- A pénzügyi infrastruktúra kiterjedtségének bővítése, ezen belül minél több kiskereskedelmi elfogadóhely bevonása a bankkártya-elfogadásba, valamint minél több postahelyen az elektronikus pénzforgalmi szolgáltatások elérésének biztosítása.

- A meglévő hazai utalványok elektronizálása, az azokkal kapcsolatos forgalmak bankkártyás infrastruktúrán történő lebonyolítása.

- Minden közüzemi szolgáltató, fogyasztó számára nyitott, az összes pénzforgalmi szolgáltatónál igénybe vehető elektronikus számlabemutatási és -fizetési megoldások elterjesztése.

- A postai készpénz-átutalási megbízás költségeinek érzékeltetése a fogyasztóval.

- A bankkártyás műveletekhez kapcsolódó bankközi jutalékok mértéke feletti hatósági kontroll bevezetése, amely legalább a forgalomnövekedésnek megfelelő ütemben csökkenti a jutalékterhelés százalékos mértékét.

- A készpénz szerepének jelentős visszaszorítása az államnak történő be-, illetve az államtól érkező kifizetések során.

A javaslatokról az MNB egyeztetéseket kezdeményezett a kormányzat érintett képviselőivel, valamint együttműködést ajánlott pénzforgalmi jellegű szakmai kérdésekben, aminek eredményeként már több konkrét elképzelés, jogszabály-módosítás is kidolgozás alatt áll.

A SEPA- (Egységes eurofizetési övezet) rendelet alkotása – a magyar EU-elnökség munkájának támogatása

2011 első félévében az MNB a magyar EU-elnökség munkáját támogatta azzal, hogy részt vett az euroátutalások és -beszedések egységes szabvány szerinti lebonyolítására irányuló tanácsi és parlamenti rendelettel kapcsolatos bizottsági javaslat megalkotásában. A magyar elnökség a tagállamokkal szoros együttműködésben, az Európai Bizottsággal konzultálva 6 hónap alatt szövegtervezetet alakított ki, amely minősített többséggel elérte az EU Tanácsában a tagállamok közötti kompromisszumot. Az azóta az EU Parlamenttel is egyeztetett szövegtervezet szerint az euroátutalásoknál és -beszedéseknél 2014. február 1-jéig kell áttérni az egységes szabvány szerinti fizetési mód használatára. A szabvány elemei közül különösen fontos a nemzetközi bankszámlaszám (IBAN) és a korszerű ISO 20022 XML-üzenetformátum kötelező használata. Ez utóbbi csak a pénzforgalmi szolgáltatók, valamint azon ügyfelek közötti üzenetváltásra korlátozódik, akik csoportos beszedést vagy átutalást kezdeményeznek vagy fogadnak, de nem fogyasztók és mikrovállalkozások. Számos átmeneti rendelkezés segíti mind az euroövezeti, mind az euroövezeten kívüli tagállamokat abban, hogy az áttérés ne csak a forgalom túlnyomó többségét jelentő tételek, hanem speciális igényeket kielégítő termékek esetében is ésszerűen rövid idő alatt megtörténjen.

A VIBER működése és fejlesztése

A VIBER tagjainak száma 2011 végén 54 volt. A Bankközi Klíring Rendszer (BKR), a VIBER és az MNB számlavezető rendszere (továbbiakban: Inforex, a három rendszer együtt: rendszerek) együttesen 1340,6 billió (ezermilliárd) forint értékű forgalmának 92,98 százaléka a VIBER-ben számolódott el, míg a forgalom volumenéből a BKR részesedett nagyobb mértékben (99,3 százalék). A rendszerek együttes elszámolási forgalma az évre előre jelzett bruttó hazai termék (GDP) 47,8-szeresét tette ki.

10. ábra
A BKR, VIBER és Inforex rendszerek éves forgalmának a GDP-hez viszonyított aránya

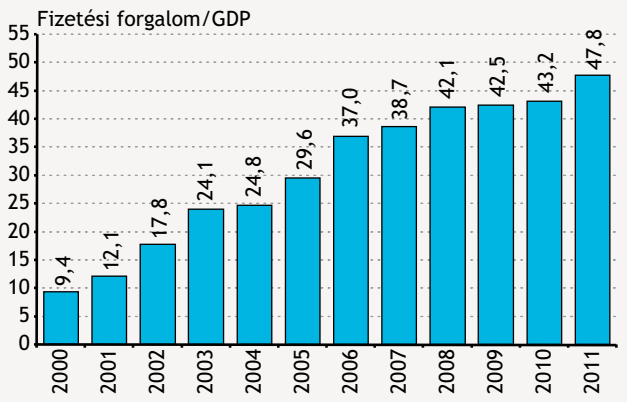

A VIBER-ben az év folyamán lebonyolított 1293 ezer darab fizetési művelet értéke 1247 billió (ezermilliárd) forint volt. A forgalom értéke 20 százalékkal, míg a tételszám 18 szá-

zalékkal nőtt az előző évhez képest. A napi átlagos tételszám 5070 darab, az átlagos napi forgalom pedig 4888 milliárd forint volt.

A VIBER résztvevőinek a fizetési forgalom lebonyolításához rendelkezésére álló likviditása 2011-ben is bőven elegendőnek bizonyult. A résztvevők által képzett napközbeni hitelkeret (amit az MNB biztosít a fizetések lebonyolítása céljából, a javára zároltatott értékpapírok fedezete mellett a pénzforgalmi számlaegyenleg kiegészítésére) átlagos napi állománya 2011-ben 1439 milliárd forint volt, ami 13 százalékos növekedés a tavalyi adathoz képest. Az előző évhez képest a hitelintézetek összesített napi átlagos pénzforgalmiszámla-állománya 23 százalékkal nőtt és 423 milliárd forint éves átlagos értéket mutatott. A pénzforgalom lebonyolítására szolgáló – e két forrásból származó – likviditás napi átlagban 5241 milliárd forint összegű VIBER, Inforex és BKR együttes forgalomelszámolását tette lehetővé, ez az érték 19 százalékkal haladta meg az előző évi napi átlagos forgalmat. 2011-ben az átlagos napi forgalom a napi átlagos likviditás 2,82-szeresét tette ki.

11. ábra
A bankközi átlagos napi pénzforgalom és a likviditás (számlapénz és hitelkeret) alakulása

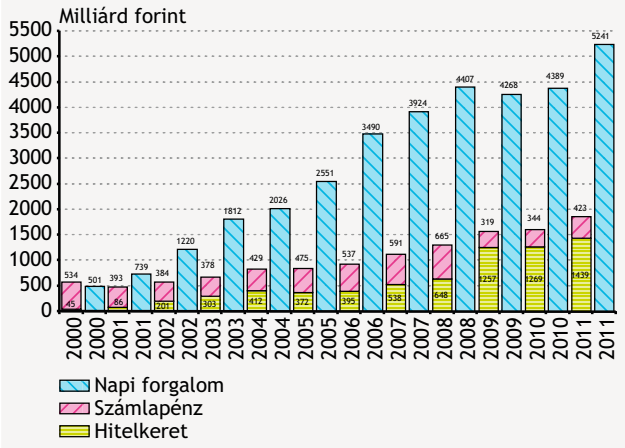

Megjegyzés: A 2010-re vonatkozó hitelkeret összege korrigálva.

A VIBER rendelkezésre állása 2011-ben 99,955 százalék volt, amely meghaladja az előző évi szintet és a nemzetközi elvárás szintjét is.

Az MNB évente felülvizsgálja a pénzforgalmi szolgáltatás díjait. 2011-ben a megállapított VIBER-tételdíj a 2010-es díjhoz képest 170 forinttal (430 forintra) növekedett. Az MNB 2011. évi fejlesztési célként tűzte ki a fizetés fizetés ellenében (Payment versus Payment – PVP) opcionális modul VIBER-be történő bevezetését, amely a VIBER-ben részt vevő hazai hitelintézetek nagy ügyféltételeinek kockázatmentes lebonyolítását támogatja. A modul használata 2011. december 12-től vált lehetővé a VIBER-résztvevők számára.

BKR működése és fejlesztése

Az MNB 2010-ben a pénzforgalomról szóló MNB-rendeletben előírta, hogy 2012. július 1-jétől a belföldi elektronikus átutalásokat legfeljebb 4 óra alatt a címzetthez (annak pénzforgalmi szolgáltatójához) el kell juttatni. A Fizetési Rendszer Tanács döntése alapján 2010-ben országos bankközi projekt indult, amely a rendszer részletszabályait dolgozta ki és koordinálja a résztvevők felkészülését. 2011 végére mind a GIRO Zrt.-ben működő központi rendszer fejlesztése, mind a banki rendszerek módosítása megvalósult, és elkezdődtek a tesztelések annak érdekében, hogy a 2012. júliusi induláskor már jól működő, hibamentes szolgáltatásokat végző rendszerek biztosítsák az átutalásoknak akár a rendeletben foglaltaknál gyorsabb eljuttatását is a címzettekhez.

A fizetési és értékpapír-elszámolási rendszerek felvigyázása

2011. év a GIRO Zrt. esetében elsősorban a napközbeni elszámolásra történő felkészülés jegyében telt. A felvigyázói oldalon – lévén még fejlesztés alatt álló rendszerről van szó – elsősorban az időközben szükségessé váló szabályzatmódosítások MNB általi jóváhagyása jelentett feladatot.[4]

A BKR-rel kapcsolatban indult el, majd fokozatosan mindhárom felvigyázott rendszerre kiterjedt az a szakmai munka, amely a kijelölt rendszerműködtetők – a PSZÁF, az NGM és az MNB – szoros együttműködésére építve megújítja a teljesítés véglegességével kapcsolatos jogi kereteket, eljárásrendeket és szükség esetén az informatikai rendszereket is. A szakmai munkát a korábban előfordult hitelkockázati események kezeléséből levont tanulságok indították el. Többek között ezen munkafolyamat eredményeképpen módosult 2011-ben a 2003. évi XXIII. törvény a fizetési, illetve értékpapír-elszámolási rendszerekben történő teljesítés véglegességéről.[5]

2011-ben a VIBER-ben folytatódott az előző évi átfogó felvigyázói értékelés kapcsán megfogalmazott intézkedési terv megvalósítása. Ennek keretében megújult a rendelkezésre

[4] http://www.mnb.hu/A_jegybank/kozerdeku_informaciok/tevekenysegre_mukodesre_adatok/teljesitmenyeskapacitas_20100115/az-mnb-gyfelforgalmi-statisztikaja

[5] http://www.mnb.hu/Penzforgalom/az-mnb-mint-penzforgalmi-hatosag/pe_ertesito

állás mérési módszertana, amely alapvetően a felvigyázói módszertan és a VIBER-ben esetlegesen realizálódó működési kockázatok nyomon követését biztosító felvigyázói eszközrendszer kibővítését jelentette. Így a VIBER szolgáltatási szintjének nyomon követése kiterjesztésre került – a VIBER-résztvevőknél érzékelhető üzleti hatás alapján – az összes VIBER üzleti eseményre. Az új módszertan nemzetközileg is előremutató gyakorlatot hoz. 2011-ben tovább folytatódott a VIBER-ben alkalmazott üzletmenet-folytonossági, napközbeni megszakításos tesztek módszertani fejlesztése. A VIBER-felvigyázás a teszttel szembeni eredményességi kritériumok megfogalmazásában vesz részt aktívan.

A KELER-csoport által működtetett értékpapír-elszámolási és -kiegyenlítési rendszer felvigyázása keretében az MNB 2011-ben megvizsgálta az EMFESZ mint a KELER KSZF Zrt. gázpiaci klíringtagjának nemteljesítését, továbbá a BÉTa Piac indulása kapcsán a KELER KSZF nemteljesítési eljárásrendjét. Az MNB felvigyázási területével egyeztetetten a KELER Zrt. rendelkezésre állási módszertana is megújult. A KELER-csoport az év során számos esetben módosította a szabályzatait, amelyeket az MNB szakhatósági eljárás keretében vizsgált.[6]

2011 első félévében a magyar EU-elnökség munkáját támogatva az MNB aktívan részt vett az EMIR (European Market Infrastructure Regulation) megvitatásának tanácsi szakaszában. Az EMIR alapvető célja, hogy az OTC származtatott ügyletek esetében központi szerződő félen keresztüli elszámolási kötelezettséget, valamint a teljes származtatott ügyletkörben jelentési kötelezettséget írjon elő. Ezenkívül az EMIR a központi szerződő felekre, illetve a jelentéseket fogadó adattárakra vonatkozó egységes európai szabályozást hoz. Ez a szabályozás (számos egyéb előírás mellett) a központi szerződő felekkel szemben támasztott kockázatkezelési elvárásokat is megfogalmaz majd. Tekintettel arra, hogy a KELER-csoport jegybanki felvigyázási tevékenysége során a kockázatkezelési eljárások hangsúlyosak, 2011-ben (előzetesen) az MNB megvizsgálta a KELER-csoport tőkehelyzetét többek között az EMIR tükrében.

Pénzforgalmi és pénzmosás megelőzésével kapcsolatos jegybanki ellenőrzési tevékenység

A jegybanki pénzforgalmi ellenőrzés a pénzforgalmi szolgáltatók jogszabálykövető magatartásának erősítésével hozzájárul a pénzügyi közvetítőrendszer megbízható működéséhez, az ügyfelek számára kiszámítható pénzforgalmi folyamatok biztosításához, és ezen keresztül a szolgáltatásokat igénybe vevő fogyasztók bizalmának erősödéséhez.

Az éves ellenőrzési terv elkészítése és a 2011. évben érintett intézményi kör[7] meghatározása a pénzforgalom és a pénzfeldolgozás kockázatainak értékelése alapján annak az elvnek a figyelembevételével történt, hogy háromévente a pénzforgalomban és a pénzfeldolgozásban jelentős szereplők túlnyomó többsége ellenőrzésre kerüljön.

A 2011. évi pénzforgalmi ellenőrzések során a kiemelt ellenőrzési szempontok között szerepeltek a pénzforgalom lebonyolításáról szóló 18/2009. (VIII. 6.) MNB-rendelet (továbbiakban: MNBr.) 2009 november 1-jétől hatályos azon előírásai, amelyek a belső piaci pénzforgalmi szolgáltatásokról szóló 2007/64. EK-irányelv (továbbiakban: PSD) implementálásával kerültek előírásra.

A pénzmosás megelőzésével kapcsolatos ellenőrzések a következő témákra terjedtek ki: a belső szabályzatok vonatkozó törvénynek[8] való megfelelésére; az ügyfél-átvilágítási, bejelentési kötelezettség teljesítésére; az előírt adatok és dokumentumok megőrzésére; a folyamatos monitoring és belső ellenőrző-információs rendszer meglétére, illetve működtetésére; valamint a képzési kötelezettségre vonatkozó előírások betartására.

A pénzforgalmi ellenőrzések tapasztalatai alapján kevés kivétellel minden vizsgált hitelintézet követett el olyan szabálysértéseket, amelyek hatással voltak a fizetési forgalom lebonyolításának kiszámíthatóságára, illetve egyes esetekben az elkövetett szabálysértésekkel ügyfeleiknek anyagi kárt (pl. elmaradt kamatból adódó kár) is okoztak. Az ellenőrzött hitelintézetek annak ellenére sem felelnek meg maradéktalanul az MNBr. követelményeinek, hogy a PSD implementálása óta már több mint két év eltelt. Egyes hitelintézetek továbbra sem végezték el azokat a fejlesztéseket, amelyeket a 2009-ben bekövetkezett jogszabályi változások szükségessé tettek volna.

A pénzforgalmi vizsgálatok során leggyakrabban a következő témákban merültek fel hiányosságok:

- fizetési megbízások befogadása, érkeztetése;
- fizetési megbízások teljesítése;
- a fizetési műveletekhez kapcsolódó értesítések küldése nem megfelelő;

[6] http://www.mnb.hu/A_jegybank/kozerdeku_informaciok/tevekenysegre_mukodesre_adatok/teljesitmenyeskapacitas_20100115/az-mnb-gyfelforgalmi-statisztikaja

[7] 15 hitelintézet, illetve takarékszövetkezet, a Magyar Posta és 2 pénzfeldolgozó társaság.

[8] A pénzmosás és terrorizmus finanszírozásának megelőzéséről és megakadályozásról szóló 2007. évi CXXXVI. törvény.

– egyes fedezetlen fizetési megbízások megállapodás nélküli sorba állítása, illetve részteljesítése;

– a fizetési számlák javára beérkező fizetési műveletek jóváírása;

– terhelési értéknap alkalmazása.

A helyszíni vizsgálatok során feltárt hiányosságok megszüntetésére az MNB az érintett intézményeket határidő kitűzésével felszólította. Ezenfelül 6 hitelintézet esetében, összesen 21 millió forint bírság kiszabására is sor került[9] a pénzforgalmi ellenőrzésekhez kapcsolódóan.

A pénzfeldolgozó vállalkozásoknál elvégzett, a pénzmosás megelőzésre vonatkozó szabályok betartásának vizsgálatai során az MNB hiányosságokat 2011-ben nem tapasztalt, így az ellenőrzéseket intézkedés alkalmazása nélkül lezárta.

Elemzések, tájékoztató kiadványok megjelenése

Az MNB 2011-ben a társadalmi szinten költséghatékonyabb elektronikus, készpénzmentes fizetési módok elterjesztésének és a hazai pénzforgalom működésének megismerési, valamint ismeretbővítési céljával több elemzést jelentetett meg:[10]

– A fizetési módok társadalmi költségeiről szóló elemzés ismertette a főbb hazai fizetési módok költségeit és számszerűsítette azt az éves megtakarítást, amely elérhető lenne egy korszerűbb, elektronikus megoldásokat használó forgalmi szerkezet alapján.

– A Gazdasági Versenyhivatallal való együttműködés keretében átfogó elemzés készült *A bankközi jutalék szerepe a kártyás fizetési rendszerekben* címmel, a bankközi jutalék hazai piacra gyakorolt hatásának felmérésre céljával.

– *A magyar háztartások fizetési szokásai* című elemzésben egy 1000 háztartás bevonásával 2010-ben készült, a magyar háztartások fizetésimód-választásáról, illetve annak motivációiról szóló reprezentatív felmérés eredményeit ismertette az MNB.

– *A hazai pénzforgalom számokban* című elemzésben az MNB rendszeres adatgyűjtésein keresztül a hazai kisösszegű pénzforgalmat mutatja be.

– *A csoportos beszedés és az elterjedését gátló tényezők*-ről szóló tanulmány a csoportos beszedés történetét és működését elemzi a lehetséges szabályozói vagy bankközösségi beavatkozási lehetőségek feltárásának céljával.

– Az MNB-szemlében megjelent cikk[11] a „helyi pénznek” nevezett utalványokról (a sajtóban egyre erősödő nyilvánosságot kapott téma) összefoglalta az ilyen típusú fizetőeszközökről a legfőbb tudnivalókat. Ezen túlmenően az elemzés körbejárta az utalványpiac szabályozatlanságából eredő kockázatokat, és szabályozási javaslatokat is megfogalmazott.

Az MNB 2011 folyamán elemzést készített a hitelintézetek pénzforgalmi szolgáltatásainak a főbb fizetési módoknál és a közvetetten kapcsolódó szolgáltatásoknál alkalmazott árazási gyakorlatáról, külön figyelmet szentelve a papír alapú és elektronikus benyújtási csatornák árazási vetületének. Az elemzés a tervek szerint 2012 első felében jelenik meg az MNB honlapján.

3.4. DEVIZATARTALÉK-KEZELÉS

A tartalék tartásának céljai

Más jegybankokhoz hasonlóan, a Magyar Nemzeti Bank – MNB tv.-ben rögzített – egyik legfontosabb feladata az ország devizatartalékainak kezelése. Az MNB több funkció ellátása céljából tart devizatartalékot, amelyek közül a legfontosabbak a következők:

– a piaci szereplők elvárásainak megfelelő tartalékszint biztosítása („international collateral”);

– a monetáris politika támogatása (intervenciós kapacitás biztosítása);

– tranzakciós devizaigény biztosítása (államadósság-kezelés támogatása, állam devizakifizetéseinek kielégítése stb.).

A jelen válságban a piaci szereplők a korábbinál is kiemeltebben figyelik a devizatartalék nagyságának alakulását. Az MNB maga is rendszeresen felülvizsgálja a tartalékok kívánatos szintjét, és szükség esetén a lehetséges kereteken belül lépéseket kezdeményez a megfelelő szint elérésére. 2011 során a tartalék összességében kielégítette az „international collateral” szerepet.

[9] http://www.mnb.hu/A_jegybank/kozerdeku_informaciok/tevekenysegre_mukodesre_adatok/teljesitmenyeskapacitas_20100115
[10] http://www.mnb.hu/Penzforgalom/pe_kiadvanyok
[11] http://www.mnb.hu/Kiadvanyok/mnbhu_mnbszemle/mnbhu_msz_201104

Az árfolyam kiszámítható, stabil alakulásának egyik biztosítéka a megfelelő szintű tartalék, amely szükség esetén jegybanki intervenciót tesz lehetővé az árfolyam védelme érdekében. A monetáris eszköztár keretében az elmúlt években bevezetett, a bankrendszer devizalikviditását támogató devizaswap-facilitások mögött szintén a megfelelő méretű devizatartalék, valamint az EKB által biztosított repokeret áll.

A tranzakciós célok közül továbbra is az állami adósságkezelés kiszolgálása volt a legfontosabb az elmúlt évben. E körben említhető még a költségvetési szervek devizaigényének folyamatos biztosítása. Az Európai Uniótól érkező transzferek szintén az MNB-n keresztül folynak, ezek az utóbbi és elkövetkező években is jelentős forrásai a tartalékfelépítésnek. A fenti tranzakciós célok kielégítése 2011 során is zökkenőmentesen zajlott.

Az MNB tisztán vagyonfelhalmozás céljából továbbra sem kíván tartalékot tartani. Törekszik viszont arra, hogy a mindenkori szükséges mennyiségű devizatartalék kezelésekor a hozamszempontokat is érvényesítse, vagyis annak értékét felelős vagyonkezelőként megőrizze, és lehetőség szerint gyarapítsa.

A tartalék nagysága

A hivatalos devizatartalékok nagysága 2011. év végén 37,8 milliárd euro volt, az év során 4,1 milliárd euróval emelkedett. A növekmény alapvetően az Európai Uniótól kapott 4,3 milliárd eurót kitevő transzfereknek köszönhető, az egyéb, elsősorban adósságkezeléshez kapcsolódó pénzáramok összességében kiegyenlítették egymást. Az adósságkezelési tételek közül a tartalék növekedéséhez járult hozzá az első félévben a magyar állam összesen 4,25 milliárd dollár és 1 milliárd euro névértékű kötvénykibocsátása. Az Államadósság Kezelő Központ (ÁKK) adósságkezeléséhez kapcsolódó egyéb tételei (magán-nyugdíjpénztári vagyon értékesítése, mark-to-market miatti számlamozgások stb.) nettó 1 milliárd euro növekedést hoztak. A devizatartalék saját hozama közel 0,9 milliárd eurót tett ki. A rövid fedezett betétállomány év végéhez kapcsolható emelkedése mintegy 0,8 milliárd euro növekedést jelentett. A másik oldalon a tartalék mérséklődését hozta, hogy az év folyamán összesen 2 milliárd euro névértékű kötvény járt le, az utolsó negyedévben pedig az Európai Bizottságnak 2 milliárd eurós hitel visszafizetésére került sor. Az MNB saját adósságszolgálatához kapcsolódó kifizetések 225 millió eurót tettek ki. Emellett a költségvetési körbe tartozó intézmények megbízásából végrehajtott devizakifizetések együttesen mintegy 2,1 milliárd euróval mérsékelték a tartalékokat, emögött meghatározó részben a MOL-részvények vásárlása állt. A végtörlesztéshez kapcsolódó devizatendere

12. ábra
A devizatartalék nagyságának alakulása

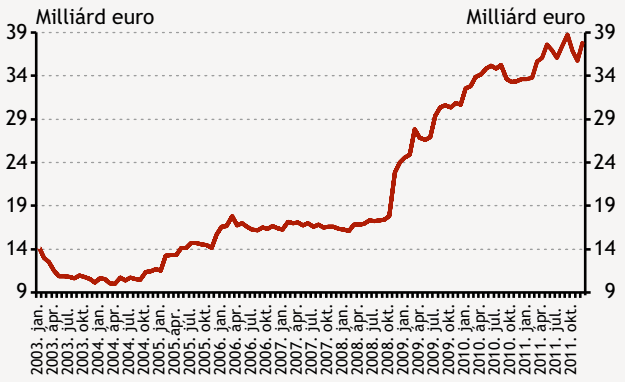

rek miatt 2011 utolsó negyedévében összesen 862 millió euróval csökkent a devizatartalék.

A pénzügyi kockázatok kezelése az MNB-ben

Az MNB a törvényben rögzített alapfeladatainak ellátása során szükségszerűen pénzügyi kockázatokkal szembesül. Alapelv, hogy a vállalt kockázatok mértéke legyen ismert, a kockázatvállalás legyen tudatos, és a szóban forgó kockázatok mértéke igazodjon az alapfeladatok céljaihoz. A devizatartalék-kezelés pénzügyi kockázatainak vállalható mértékét az MNB limitekkel korlátozza. A jegybankokra jellemző konzervatív tartalékpolitikának megfelelően az MNB a tartalékkezelés során szigorú limitrendszert alkalmaz, amely az elvárt magas szintű hitelminősítések mellett egyéb piaci indikátorokat is figyelembe vesz.

A kockázatvállalás kereteinek meghatározása a Monetáris Tanács hatáskörébe tartozik: ennek megfelelően dönt a tartalék- és kockázatkezelés alapelveiről, a portfóliók piaci, likviditási és hitelkockázatának mértékéről, a benchmarkpolitikáról, illetve stratégiai benchmarkokat állapít meg, valamint meghatározza a tartalékportfóliók devizanemét.

Az MNB Implementációs Bizottságának elnöke hagyja jóvá – a Monetáris Tanács által meghatározott kereteken belül – a limitrendszert: a tartalékportfóliók kockázatainak benchmarkokhoz képest engedélyezett maximális eltéréseit, a partnerlimiteket és a tartalékkezelésben engedélyezett befektetési instrumentumok körét. Az Eszköz-forrás bizottság (ALCO) az év folyamán havi rendszerességgel áttekintette a piaci folyamatokat és nyomon követte a bank kockázati kitettségét.

A kockázatkezelési politika két fő pillére a kétszintű benchmarkrendszer és az ehhez kapcsolódó limitrendszer. A portfóliókezelés sikerességének mérése érdekében min-

den tartalékportfólió teljesítménye összevetésre kerül egy referenciaportfólió (az úgynevezett benchmarkportfólió) teljesítményével. A benchmarkportfóliók azt mutatják meg, hogy ugyanolyan befektetési paraméterek mellett egy széles piaci szegmenst reprezentáló, passzívan kezelt portfólió milyen hozamot hozott volna. A devizatartalék-kezelési tevékenység teljesítménye ezen referenciaportfóliókkal szemben kerül kimutatásra. Az MNB hozam-kockázat preferenciáját tükröző és a portfóliók teljesítménymérését szolgáló benchmarkokat az üzleti területtől független kockázatkezelési szervezeti egység tartja karban.

2011-ben az MNB a devizatartalékot euro- és dollárportfoliókban kezelte. Árfolyamkitettséget ugyanakkor csak euróban vállalt fel: a dollár/euro keresztárfolyam kockázatát derivatív eszközökkel fedezte. Az árfolyamfedezett dollár-eszközök tartását a magasabb szintű diverzifikáció elérése és a dollárban is rendelkezésre álló likviditás biztosítása indokolja. Az MNB külön stratégia alapján a két devizában összesen öt portfóliót kezel aktívan. Euróban a pénzpiaci mellett egy úgynevezett hitelkockázat-mentes és egy befektetési portfóliót, dollárban egy pénzpiaci és egy befektetési portfóliót.

Az euro hitelkockázat-mentes portfólió képezi a devizatartalék gerincét, ebbe kizárólag magas minősítésű állampapírok (valamint ezen államok által garantált) és nemzetközi intézmények (szupranacionális) kibocsátásai kerülhetnek, benchmarkjában kizárólag AAA minősítésű GMU-tagországok állampapírjai találhatók. Az euro befektetési portfólióba az előzőek mellett magas minősítésű vállalati, illetve banki kibocsátások és fedezett értékpapírok vásárolhatóak; ebbe a portfólióba állampapírok jellemzően csak likviditáskezelési céllal kerülnek. A befektetési portfólió benchmarkja ennek megfelelően a magas minősítésű piaci eurokibocsátások széles körének teljesítményét tükrözi vissza. A dollár befektetési portfólió mérete folytán nem került szétválasztásra, így annak teljesítményében a dollárállampapírok és – az euro befektetési portfólióban kezelt hitelkockázatos értékpapírokhoz hasonlóan – a magas hitelminőségű dollárdenominációjú kötvények hozama jelenik meg.

Mind az euro, mind a dollár befektetési portfólió benchmarkja magas hitelminősítésű és legfeljebb 10,5 év hátralévő futamidejű állampapírokat, vállalati és banki kötvényeket, pénz- és tőkepiaci eszközöket tartalmaz. A benchmarkportfóliók – az eszközök hitelbesorolása és hátralévő futamideje szerinti – összetétele tükrözi a jegybankokra jellemző konzervatív kockázatvállalási hajlandóságot.

13. ábra
A teljes euro benchmarkportfólió szerkezete

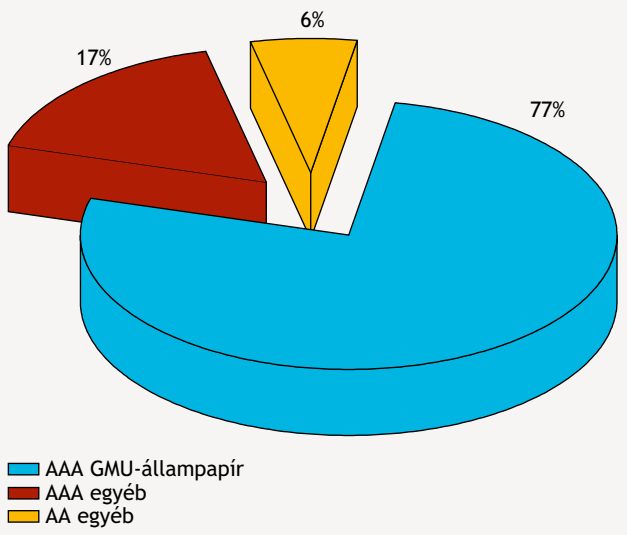

14. ábra
A dollár befektetési benchmarkportfólió minősítés szerinti megoszlása

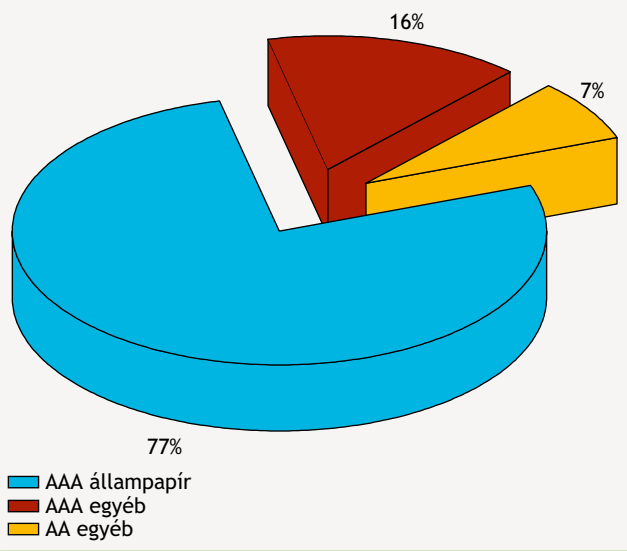

A hitelkockázat-mentes euro benchmarkportfólióban 2011. december 31-én 100 százalékban AAA minősítésű, az európai gazdasági és monetáris unió állampapírjai (GMU-állampapírok) szerepeltek. Az teljes euro benchmarkportfólió 77 százalékát AAA minősítésű GMU-állampapírok tették ki, míg 17 százalékát AAA, 6 százalékát AA minősítésű egyéb értékpapírok alkották. A dollár befektetési portfólió szerkezetét hasonlóan 77 százalékban AAA minősítésű állampapírok, 16 százalékban AAA, valamint 7 százalékban AA minősítésű egyéb értékpapírok adták.

15. ábra
A dollár és az (összevont) euro befektetési benchmarkportfólió hátralévő futamidő szerinti megoszlása 2011. év végén

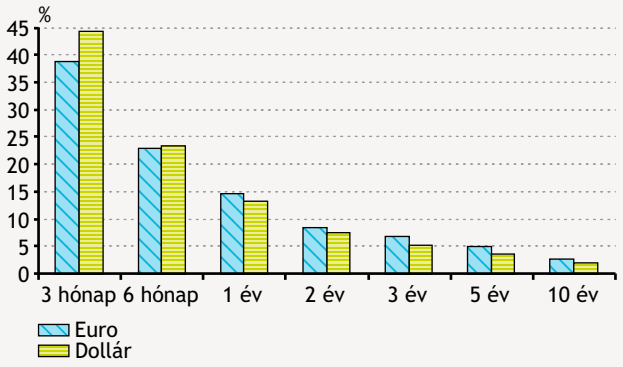

A tartalékon elért hozam nagysága önmagában csak korlátozottan tükrözi vissza az aktív tartalékkezelés tényleges eredményességét, mivel az elsősorban az adott befektetési eszközosztály piacának teljesítményétől függ.

A bank 2011-ben a devizatartalékon mind abszolút értelemben, mind a rá vonatkozó benchmarkokhoz viszonyítva jó teljesítményt ért el. A monetáris politikai célok eléréséhez meghatározott likviditás az év során végig rendelkezésre állt, az MNB reputációját károsan érintő hitelkockázati esemény nem történt. A tartalék jó teljesítményét leginkább a legmagasabb hitelminőségű, a tartalék gerincét képező állampapírok hozamának csökkenéséből származó pozitív átértékelődés okozta. Az ún. hitelkockázat-mentes portfólió teljesítménye 2,90 százalék volt évesítve, 37 bázisponttal meghaladva a benchmark 2,53 százalékos hozamát. Az euro befektetési portfólió évesítve 2,60 százalék hozamot ért el, ami a benchmarkját 19 bázisponttal haladta meg. A dollár befektetési portfólión elért – az árfolyamfedezés költségével korrigált – évesített hozam 3,04 százalék volt, ami a benchmarkját 94 bázisponttal haladta meg. Az euro pénzpiaci portfólió éves hozama 1,28 százalék, 52 bázisponttal magasabb, mint a vonatkozó benchmark, a dollár pénzpiaci portfólió eredménye 0,45 százalék volt, így 31 bázisponttal szintén túlteljesítette a benchmark 0,14 százalékos eredményét. A piaci értékkel súlyozott portfóliók éves hozama 2,82 százalék volt, amely 34 bázisponttal haladta meg a súlyozott benchmark 2,48 százalékos hozamát.

Az időszak nagy részében a befektetési portfóliók stratégiai célfutamideje 1,5 év volt. Az ennek megfelelő futamidejű euro-állampapírok hozamaiban 58 bázispontos hozamcsökkenés volt megfigyelhető, ami hozzájárult a hitelkockázatmentes szegmensben mind a benchmark, mind a portfólió jó teljesítéséhez. A dollárállampapírok hozamai szintén csökkentek: a releváns 1,5 éven közel 10 bázisponttal voltak lejjebb az egy évvel korábbi szintnél. A befektetési portfóliók viszonylag magas abszolút teljesítménye részben a hozamgörbe lejjebb tolódásával, valamint a portfóliókezelés értékpapír-kiválasztásával, országok közötti allokációjával magyarázható.

Az év során a devizatartalék-kezelés környezetét az előző évhez hasonlóan meghatározóan befolyásolta az európai szuverén kibocsátókat érintő hitelválság. Míg az eurozóna perifériaországainak szuverén adósságválsága ezen országok hitelkockázati felárainak jelentős és tartós kitágulását eredményezte, addig a minőségbe való menekülés hatására a jobb minősítésű – a magyar devizatartalék gerincét alkotó – kibocsátók értékpapírjai felértékelődtek. Az európai szuverén válságra a jegybank a befektetési irányelvek további szigorításával, a benchmarkok szerkezetének konzervatívabbá tételével, a befektetések hátralévő futamideje szerinti differenciált, hitelminősítésre és egyéb piaci indikátorokra épülő limitek további szigorításával reagált.

A jövőre vonatkozólag kockázatot jelent, hogy a legjobb minőségű eurozóna-kibocsátások hozamszintje korábban nem tapasztalt mélyponton van, ezért a tartalékon elérhető kamathozam igen alacsony, miközben egy esetleges hozamemelkedés a meglévő kötvények leértékelődésén keresztül átértékelődési veszteséget okozhat. Ennek a kockázatnak a mérséklése érdekében decemberben a Monetáris Tanács a 1,5 éves stratégiai célduration fél évvel történő rövidítéséről döntött.

Az MNB devizamérlegében szereplő tételek kamatlábváltozás szerinti kockáztatott értéke az év végén 71 millió euro (95 százalékos konfidenciaszintű VaR 1 hónapos időhorizonton). Az 2011. évre számolt átlagos napi devizakockázat 11 992 euro volt (95 százalékos konfidenciaszintű, 1 napos VaR). A mértékek nagysága tükrözi a kockázatvállalási politikában lefektetett konzervatív irányelvek megvalósulását.

Működésikockázat-kezelés

A 2011-re is továbbhúzódó nemzetközi pénzügyi válság okozta romló külső piaci, valamint a gyorsan változó hazai szabályozási környezetben a működési kockázatok költséghatékony kezelése továbbra is elsőrendű fontosságú feladat maradt. A nehezedő körülmények mellett is fenn kellett tartani a kockázatokra való felkészülés színvonalát.

A jegybank nagy hangsúlyt helyezett arra, hogy a működés és a munkavállalók biztonságát segítő szabályokat a munkavállalók a gyakorlat szintjén is minél alaposabban megismerjék. A legfontosabb, minden munkavállalóra vonatkozó szabályokból egy összefoglaló dokumentum készült, és az év folyamán – egy átfogó teszt keretében – minden munka-

társnak számot kellett adnia arról, hogy adott, éles helyzetben miként kell szabályszerűen eljárni, döntést hozni.

A törvényi szabályozással összhangban folytatódott a minősített adatok nyilvántartásának 2010-ben kezdődött átalakítása; a minősített adatok védelmét a munkafolyamatok átalakítása és informatikai fejlesztések segítették.

Megújult a működési kockázatok kezelésének elveit és szabályait leíró „működési kockázati kézikönyv", lényeges mértékben kibővült a krízishelyzetekre való felkészülés tennivalóit és felelősségi rendszerét szabályozó részekkel. A krízishelyzetekre való felkészülés egyik fontos eleme az épületek elhagyásának gyakorlása. Ezért 2011-ben, nem bejelentett időpontban az MNB evakuációs gyakorlatot hajtott végre. A gyakorlat a Bankbiztonság szervezeti egység irányításával történt és sikeresen záródott.

A működési kockázatok reális felméréséhez fontos információt szolgáltat a bank működése folyamán előadódott kisebb hatású események, incidensek strukturált regisztrálása és elemzése. Ezek az események rámutathatnak a banki folyamatok sérülékenységére, értékeinek kockázati kitettségére, így a felkészülés időben, sikeresebben folyhat a súlyosabb veszteségek elkerülése érdekében. Néhány szakterület az események adatainak gyűjtését már több éve folytatja. A 2011-es évben ez a gyakorlat a korábbi évek tapasztalatait is felhasználva az egész bank munkájában általánossá vált.

Az MNB-nek hitelt érdemlően bizonyítani kell, hogy alapvető feladatait, különösen pedig a hazai fizetési rendszer zavartalan fenntartását, valamint a lakosság készpénzellátását rendkívüli helyzetekben is képes biztosítani. Ezért 2011-ben az MNB – külső szereplők bevonásával – három üzletmenet-folytonossági tesztet hajtott végre.

3.5. KÉSZPÉNZ-LOGISZTIKAI TEVÉKENYSÉG

Forgalomban lévő készpénz

A forgalomban lévő készpénz értékének 2010-ben megindult növekedése gyorsuló ütemben folytatódott tovább 2011-ben is. A forgalomban lévő bankjegyek és érmék értéke 2011. december 31-én 2693 milliárd forint volt, ez 14 százalékkal, 332 milliárd forinttal magasabb az előző év végéhez képest. A növekedés a múlt év második felében gyorsult fel, ami feltételezhetően azzal magyarázható, hogy egyrészt a lakosság egyelőre készpénzben tartalékolja a nyugdíjpénztári reálhozamok készpénzben teljesített kifizetéseinek egy részét, másrészt a lakosság – az erősebb euroárfolyam miatti – eurokészpénz-eladásai is növelhették

16. ábra
A forgalomban lévő készpénz értéke
(hó végi állományok szezonálisan kiigazítva)

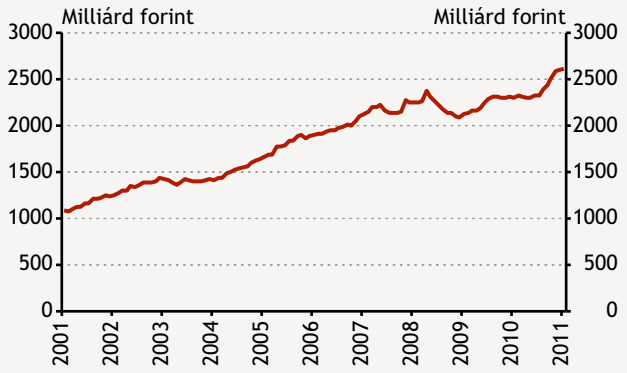

a forintállományt, valamint a deviza alapú kölcsönök végtörlesztése is hozzájárulhatott a készpénzállomány emelkedéséhez.

2011 végére a GDP-arányos készpénzállomány nemzetközi összehasonlításban eddig is magasnak nevezhető mennyisége történelmi csúcsra ért, valamint a háztartások fogyasztási kiadásainál is nagyobb ütemben nőtt a forgalomban lévő készpénz használata.

17. ábra
Készpénz/GDP és készpénz/háztartások fogyasztási kiadásai

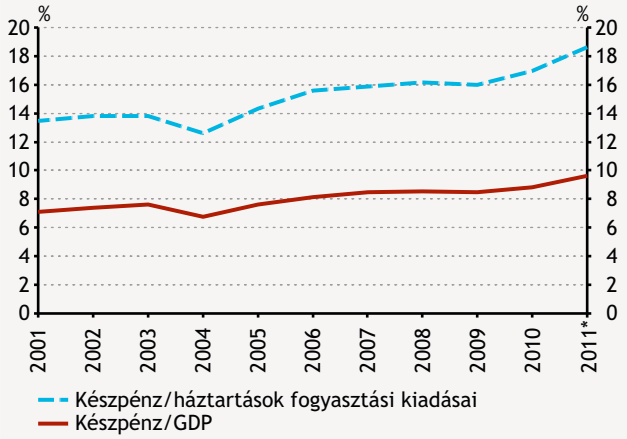

** A 2011. évi GDP-adat és a háztartások fogyasztási kiadásainak adata MNB-becslés.*

A forgalomban lévő készpénz növekedését továbbra is a nagy címletek domináltak. 2011-ben a 20 000 forintosok részaránya – volumenben – az összes címleten belül 2 százalékponttal nőtt, miközben a mindennapi vásárlási tranzakciókban intenzíven használt bankjegycímletek részaránya csökkent, illetve stagnált. Ez vélhetően összefüggésben van a készpénzben történő vagyonfelhalmozás további erősödésével. 2011 végén az összes forgalomban lévő

2. táblázat
A forgalomban lévő bankjegyek és érmék adatai 2011. december 31-én

Bankjegyek	Mennyiség (millió darab)	Érték (milliárd forint)	Megoszlás (%)	
			mennyiség	érték
20 000 forint	72,4	1448,9	24,6	54,9
10 000 forint	97,4	974,2	33,1	36,9
5 000 forint	22,1	110,3	7,5	4,2
2 000 forint	19,6	39,3	6,6	1,5
1 000 forint	51,0	51,0	17,3	1,9
500 forint	32,1	16,0	10,9	0,6
Összesen	**294,6**	**2639,7**	**100,0**	**100,0**

Érmék	Mennyiség (millió darab)	Érték (milliárd forint)	Megoszlás (%)	
			mennyiség	érték
200 forint	88,9	17,8	7,2	37,9
100 forint	143,4	14,3	11,7	30,5
50 forint	116,1	5,8	9,5	12,4
20 forint	218,4	4,4	17,8	9,3
10 forint	261,9	2,6	21,3	5,6
5 forint	398,9	2,0	32,5	4,3
Összesen	**1227,6**	**46,9**	**100,0**	**100,0**

Megjegyzés: A táblázat nem tartalmazza a jegybank által kibocsátott emlékérmék állományát, amely érmék névértéken a forgalomban lévő fizetőeszközök részét képezik.

18. ábra
A forgalomban lévő bankjegyek megoszlása darabszám szerint 2011 végén

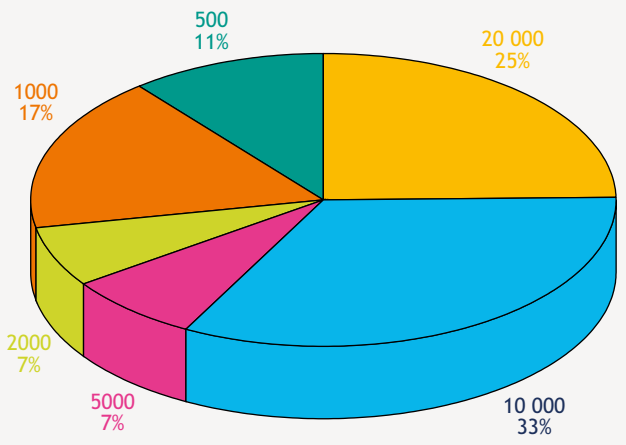

bankjegy darabszámának már mintegy 58 százalékát a két legnagyobb bankjegycímlet tette ki. A magas a készpénz-intenzitást, ezen belül is a legnagyobb címletek (elsősorban a 20 000 forintosok) arányát a rejtett gazdaság készpénzigénye mellett a vállalkozások között tapasztalható bizalomhiány is erősíti. Ezen túlmenően az állam is hozzájárul, például az adó- és járulékbeszedéskor, illetve a szociális transzferek kifizetésekor biztosított, alkalmazott fizetési szokásaival. A rejtett gazdaság mozgásterének szűkítése és a túlzott készpénzhasználat csökkentése érdekében fontos lenne, hogy az elektronikus fizetést lehetővé tevő megoldások valamennyi érintett szférában erősödjenek.

Készpénzforgalmazás

Az MNB nagybani szolgáltatóként vesz részt a hazai készpénzellátási láncban. A bankjegyek és érmék a jegybank ügyfelein, a hitelintézeteken és a postán keresztül jutnak el a végfelhasználókhoz. A jegybank újabb lépéseket tett a nagybani szolgáltatói szerepének erősítése felé a hitelintézetekhez és postához történő, limitált mértékű bankjegykihelyezési rendszer életbe léptetésével, illetve a hitelintézetek közötti bankjegy- és érmekereskedelem ösztönzésével.

Az MNB a bankjegyek ellenőrzésében és a forgalomképes bankjegyek áramlásában egyre közvetettebb módon, egyre inkább szabályozói szerepben vesz részt. A jegybank a tranzakciós díjak és a korábbinál szigorúbb logisztikai sztenderdek bevezetésével, vidéki hálózatának fokozatos csökkentésével (majd 2008-ra felszámolásával) érte el, hogy a piaci szereplők – hitelintézetek, posta, illetve a számukra szolgáltató professzionális készpénzlogisztikai cégek – megfelelő színvonalon végezzék el a bankjegyek minőségi ellenőrzését és a forgalomképes bankjegyek piaci körön belüli, a jegybankot egyre inkább elkerülő visszaforgatását. A készpénzciklus működésének lényege, hogy a bankjegyeket első ízben a piaci készpénz-logisztikai szolgáltató cégek

19. ábra
Bankjegyfeldolgozás (MNB és készpénz-logisztikai cégek) éves szinten

(2000–2002-ig becsült feldolgozási adatok)

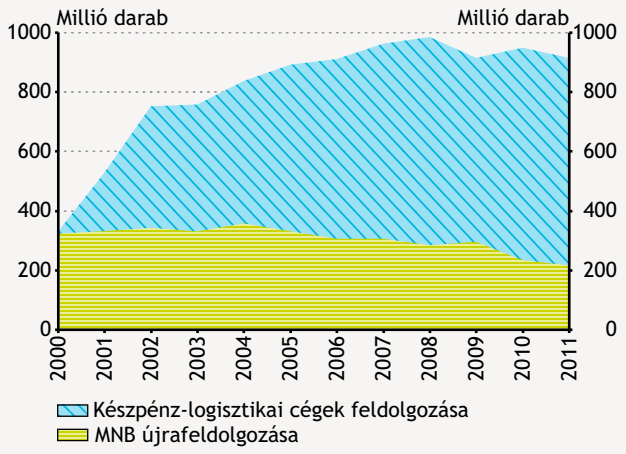

ellenőrzik, és a szükséges mennyiséget visszaforgatják a piacra. A bankok napi operációjához nem szükséges bankjegyek a jegybankba áramlanak, ahol a beérkező bankjegyeket az MNB újra feldolgozza, és eltárolja. A készpénz-logisztikai cégek a jegybank által feldolgozott bankjegymennyiségnek mára mintegy négyszeresét dolgozzák fel, és forgatják vissza a gazdaságba. A jegybank MNB-rendeletben szabályozza a készpénz-logisztikai cégek által a készpénzforgalomba visszaforgatott bankjegyek valódiság és forgalomképesség szerinti vizsgálatát, és ezt rendszeresen ellenőrzi.

Az MNB 2011. január 1-jétől szerződéses jogviszony keretében biztosítja a nagyobb hitelintézetek és a posta számára, hogy értéktáraikban ún. kihelyezett bankjegykészletet, vagyis az MNB tulajdonában lévő készpénzt tartsanak. A bankjegykihelyezés bevezetésének célja az volt, hogy megkönnyítse a nagybani logisztikát végző központi bank és a kisebb logisztikai (csomagolási) egységekkel dolgozó hitelintézeti, postai szféra közötti bankjegyáramlást. A kihelyezett készlet maximumát az MNB korlátozta, így a kihelyezett készlet a forgalomban lévő bankjegyállomány értékének egy százalékát sem teszi ki. A bankjegykihelyezés segíti a jegybanki logisztikai sztenderdekhez történő alkalmazkodást, és hozzájárul a bankjegyszállítás csökkenéséhez. 2011-ben a rendszer minden esetben az előzetesen lefektetett szabályoknak megfelelően működött. 2012-ben a nagybani logisztika további erősítése érdekében a jegybank továbbfejleszti a bankjegykihelyezés szabályait.

Az elmúlt években az MNB nagy erőfeszítéseket tett az érmeforgalmazás modernizálására, az érmelogisztika hatékonyságának növelésére és a bankok, a posta, illetve a készpénzlogisztikai szolgáltatók közötti érmekereskedelem fejlesztésére. Az átalakítás kulcseszköze a készpénzlogisztikai szolgáltatókhoz kihelyezett jegybanki érmekészlet (érmedepó) rendszere volt. Ennek célja, hogy az MNB napi érmeforgalmazásban betöltött puffer szerepe minimálisra szűküljön: az MNB kizárólag a forgalomban elvesző, valamint kicsapódó érmemennyiség pótlását, illetve a forgalombővülés igényének megfelelő volumenű érmemennyiség forgalomba hozatalát végezze, valamint a forgalomból vissza kizárólag a tartósan (legalább fél évig) felesleges érméket fogadja be. 2011-re e projekt eredményeként nemzetgazdasági szinten mintegy évi 1000 tonnányi érmével csökkent az érmeszállítás, elsősorban az MNB-t elkerülő napi tranzakciók jóvoltából.

Az MNB 2011-ben összesen 3087 milliárd forint értékű készpénzforgalmat bonyolított le, ezen belül a jegybank 248 millió darab bankjegyet szolgált ki ügyfeleinek, miközben a hitelintézetek és a posta 217 millió darab bankjegyet szállíttattak be a jegybankba.

2011-ben a jegybank az általa feldolgozott bankjegyek 25 százalékát, mintegy 62 millió darab bankjegyet minősített forgalomképtelennek, és pótolt új, illetve jó minőségű bankjegyekkel.

Bankjegy- és érmegyártás

A jegybank a készpénzforgalom növekvő igényének kielégítése, valamint az elhasználódott és emiatt selejtezett, megsemmisített fizetőeszközök pótlása miatt bankjegyeket és érméket gyártat.

A készpénzgyártatás költsége 2011-ben bruttó 4,1 milliárd forint volt, 47 százalékkal kevesebb, mint a megelőző évben. 2008 és 2011 között a jegybank számos, hosszabb távon akár összességében több tízmilliárd forint értékű megtakarítással járó készpénzzel kapcsolatos stratégiai intézkedést hozott. A címletstruktúrával kapcsolatos dönté-

20. ábra
Bankjegy- és forgalmiérme-gyártás

(bruttó ráfordítás)

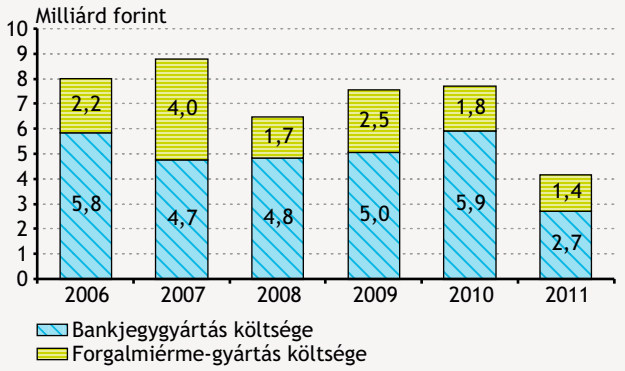

sek (1 és 2 forintosok bevonása, 200 forintos bankjegyek érmére cserélése), a gyártásracionalizálás és a hatékony készletgazdálkodás magyarázza a gyártási költségek nagyarányú csökkenését, melyek várhatóan a jövőben is a korábbiaknál alacsonyabb szinten maradnak.

2011-ben 1 darab bankjegy gyártási ára átlagosan mintegy bruttó 52 forint, míg 1 darab érméé bruttó 48 forint volt.

A készpénzhamisítás megelőzését, visszaszorítását szolgáló tevékenység

2011-ben 2972 darab hamis forintbankjegy került kivonásra a forgalomból, ez 2010-hez képest közel 60 százalékos csökkenést jelent. A megelőző évvel összehasonlítva jelentősen, ugyancsak 60 százalékkal csökkent a hamisítványokkal okozott közvetlen kárérték is. A mennyiségi csökkenés tükröződik az egymillió darab forgalomban lévő valódi bankjegyre egy év során jutó hamis bankjegyek számában is, amely a korábbi évek kiugró adatai után 2011-re jelentősen, 10-re – a forinthoz hasonló nemzeti valuták sorában jelenleg már átlagosnak tekinthető értékre – csökkent.

21. ábra
Az egymillió darab valódi bankjegyre jutó hamisítványok számának és az okozott kár értékének alakulása

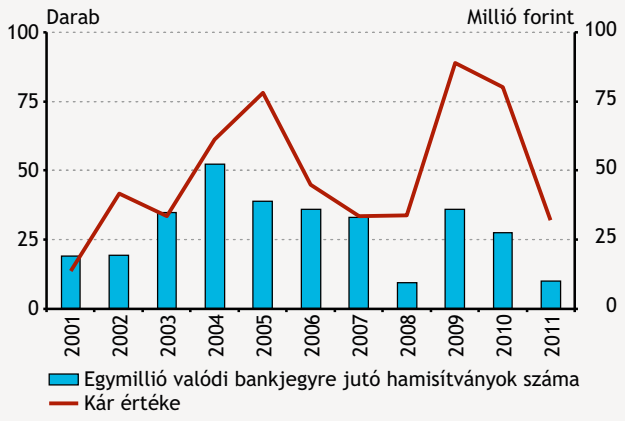

2010 után az elmúlt évnek is jellemzője maradt az a tendencia, hogy a forint hamisítása főként a nagyobb értékű bankjegycímletekre irányul: a 10 000 és 20 000 forintosok az összes fellelt hamisítvány 74,5 százalékát tették ki.

A nagy címletű bankjegyek esetenként megtévesztő minőségű hamisítása – a számszerű csökkenés mellett is – ráirányítja a figyelmet az ellenőrzés fontosságára, mivel megfelelő segédeszközökkel (pl. UV-A/C lámpa) és egyszerű érzékszervi vizsgálatokkal (pl. tapintással, fény felé tartással vagy a bankjegy mozgatásával) e hamisítványok is kiszűrhetők.

A forinthamisítványok – néhány nyomdai eljárással készített hamisítványtól eltekintve – jellemzően továbbra is irodai sokszorosító eszközökkel, fénymásolókkal, printerekkel készültek.

A hamisítási adatok kedvező alakulása arra ösztönözte a jegybankot, hogy egyik legfőbb készpénz-stratégiai céljának megfelelően, a megelőzésre és a felkészülésre helyezze a hangsúlyt, s erre felhívja valamennyi érintett szereplő figyelmét.

A jegybank 2011 során a korábbiakat is meghaladó mértékben támogatta a hamisítványok kiszűrésében kulcsszerepet betöltő kereskedelmi szektor pénztárosainak tevékenységét. Ennek keretében az elmúlt évben kiemelt szerepet kapott a bankjegyekkel kapcsolatos ismeretek terjesztése, aminek során az MNB szakértői ingyenes helyszíni képzésekkel több ezer pénztárost (hitelintézeti és kereskedelmi együttesen) készítettek fel a bankjegyellenőrzés legkorszerűbb módszereire.

Ugyancsak a kereskedelemben dolgozó pénztárosok tevékenységét támogatta az MNB-nek az a 2011-ben indított kezdeményezése, amellyel napjaink korszerű, pénztári eszközös vizsgálati módszerének, a kombinált (UV-A és UV-C fénycsövet is tartalmazó) lámpával történő ellenőrzés terjedését támogatja. Az MNB által a kiskereskedelmi üzletek számára kiírt pályázat segítségével a jelentkezők jelentős jegybanki anyagi támogatással vásárolhatták meg az UV-A és UV-C kombinált vizsgálatra alkalmas segédeszközöket. A program egyik eredménye, hogy 2011-ben az UV-A/C készülékek értékesítése több mint 50 százalékkal nőtt (2010-hez viszonyítva) az MNB programjához csatlakozott forgalmazók összesített értékesítései körében. A sikeres támogatási programot – a hamisítványokkal szembeni védekezés további erősítése érdekében – az MNB 2012-ben megismételni tervezi.

3. táblázat
A fellelt forintbankjegy-hamisítványok címletenkénti megoszlása 2011-ben

Címletek	500	1000	2000	5000	10 000	20 000
Megoszlás (%)	7,0	0,5	3,0	15,0	49,5	25,0

Az MNB internetes oldalainak megújítása során gazdagodott a bankjegyekkel kapcsolatos elérhető ismeretek köre, a készpénzkezeléssel hivatásszerűen foglakozók számára pedig olyan segédanyagok, útmutatók is letölthetővé váltak a jegybank honlapjáról, amelyek pénztári körülmények közepette, a mindennapi gyakorlatban is jól hasznosíthatók.

A jegybank szakértői 1327 darab valutahamisítványt vizsgáltak 2011-ben. Továbbra sem jelentős a hamis eurobankjegyek előfordulása, az elmúlt évben 995 darab forgalomból kiszűrt hamisítvány vizsgálatára került sor, amelyek többsége 20, 50 és 100 eurós volt.

Jogszabályi változások

Az MNB felülvizsgálta a bankjegyek és érmék forgalmazására, feldolgozására, valamint hamisítás elleni védelmükkel kapcsolatos feladatokra vonatkozó MNB-rendeleteket. Ennek keretében a rendeletek a jogalkalmazás gyakorlati tapasztalatai alapján szükségesnek ítélt módosítások végrehajtása mellett új előírásokkal is kiegészültek. Az új jogszabályok – a 11/2011. (IX. 6.) MNB-rendelet és a 12/2011. (IX. 6.) MNB-rendelet – 2011. november 1-jén léptek hatályba, illetve egyes rendelkezések tekintetében eltérő hatálybalépési időpontok kerültek meghatározásra.

Az új szabályozás elsősorban az MNB által sikeresen bevizsgált bankjegyvizsgáló gépek kötelező alkalmazási területének kiszélesítése révén jelent érdemi változást a fő készpénzpiaci szereplők (hitelintézetek, posta, pénzfeldolgozó szervezetek) számára. Az új előírások bevezetésével az MNB célja a forintbankjegyek hamisítás elleni védelmének és a forgalomban lévő forintbankjegyek megfelelő minőségének növelése. A készpénzellátás biztonságának fokozása érdekében a szabályozás kiegészült a készpénzforgalmazás működési kockázatainak felmérésére és kezelésére vonatkozó előírásokkal is. Az MNB ezek mellett kiemelten kezeli a hitelintézeteknek és a postának előírt címletváltási kötelezettség megfelelő ellátását is, ezért az ügyfelek érdekeinek védelmében a kötelező ügyfél-tájékoztatásra vonatkozó rendelkezések is bevezetésre kerültek.

Emlékérme-kibocsátás

Az MNB 2011-ben három arany, hat ezüst és egy kupronikkel emlékérmét bocsátott ki.

A dinamóelv leírásának 150. évfordulója alkalmából 2011. január 11-én, Jedlik Ányos születésnapján, 1000 forintos címletű, színesfém emlékérmét bocsátott ki az MNB. 2011 első félévében Magyarország töltötte be az Európai Unió Tanácsának soros elnöki tisztségét, aminek emlékére január 12-én 3000 forintos címletű ezüst emlékérmét adott ki az MNB „Az Európai Unió Tanácsának magyar elnöksége” megnevezéssel. Az EU-elnökség tematikájában egy 2011. évi forgalmi sor is megjelent.

„Mohácsi busójárás” megnevezéssel márciusban 5000 forint névértékű ezüst emlékérmét bocsátott ki az MNB annak alkalmából, hogy a mohácsi busójárás télűző-tavaszköszöntő népszokását az UNESCO 2009 őszén első magyarországi elemként vette fel „Az emberiség szellemi kulturális örökségének” reprezentatív listájára.

Több sorozat is folytatódott 2011-ben: egy-egy 5000 forint névértékű ezüst emlékérmét bocsátott ki a jegybank – a magyar írókat, költőket bemutató sorozat keretében Tóth Árpád 125. születési évfordulója alkalmából, a nemzeti parkokat bemutató emlékérme-sorozat második tagjaként a Duna–Dráva Nemzeti Parkról, az egyházi építészet remekeit bemutató sorozat utolsó darabjaként pedig a 200 évvel ezelőtt felszentelt Deák téri evangélikus templom tiszteletére.

A XX. század legnagyobb demokrata politikai gondolkodója, Bibó István születésének 100. évfordulójáról 5000 forintos címletű ezüst emlékérmével emlékezett meg az MNB; a Lánchíd építőjének, a Budai Váralagút tervezőjének, Clark Ádám születésének 200. évfordulójáról pedig 5000 forintos címletű arany emlékérmével.

Az évet igazi különlegességgel zártuk, egy 50 000 forintos címletű arany emlékérmével Liszt Ferenc tiszteletére, aki október 22-én lett volna 200 éves. Az emlékérméből a „hagyományos”, 2 dukát súlyú mellett kétszeres súlyú, ún. piefort változat is kibocsátásra került.

A Krause Kiadó által immár ötödik alkalommal meghirdetett Év érméje versenyen a szavazatok 75 százalékával ismét magyar érme nyerte el a Közönségdíjat, a Gáti Gábor szobrászművész tervei alapján készült 2010. évi „Őrségi Nemzeti Park” megnevezésű 5000 forint névértékű ezüst emlékérme. A díj a nemzeti büszkeség kifejezésének a jelképe, és a kibocsátó ország éremművészetének a támogatását is szolgálja.

3.6. STATISZTIKAI SZOLGÁLAT

Az MNB tv. felhatalmazása alapján az MNB 2011-ben is alapfeladatai ellátásához – így a pénzügyi folyamatok elemzéséhez, a monetáris döntések előkészítéséhez a pénzforgalom zavartalan lebonyolítása érdekében, a fizetési és elszámolási rendszerek működésének felvigyázásához, valamint a pénzügyi rendszer stabilitásának támogatásához – gyűjtött (személyes adatnak nem minősülő) statisztikai

információkat, és hozza nyilvánosságra az azokból készített statisztikákat.

Az MNB az általa készített monetáris, fizetésimérleg-, pénzügyiszámla- és értékpapír-statisztikákat, pénzügyi stabilitási, pénzforgalmi valamint ár-, árfolyam-statisztikai, pénz- és tőkepiaci idősorokat a honlapján keresztül teszi elérhetővé a nyilvánosság számára a közzétett publikációs naptár szerint. Az egyes szakstatisztikai területekhez kapcsolódóan az MNB módszertani kiadványokat is megjelentet.

A 2011. évre mint tárgyidőszakra vonatkozó adatszolgáltatásokat elrendelő 19/2010. (XII. 10.) MNB-rendelet kiadása alapján év közben is sor került adatszolgáltatás elrendelésére, a deviza alapú kölcsönök rögzített árfolyamon történő végtörlesztéséhez kapcsolódóan. Az otthonvédelemmel összefüggő egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXI. törvény ugyanis lehetőséget teremtett arra, hogy a deviza alapú, a törvény által meghatározott kritériumoknak megfelelő kölcsönszerződéssel rendelkezők a mindenkori piaci devizaárfolyamnál alacsonyabb, rögzített árfolyamon végtörlesszék fennálló kölcsöntartozásukat. A végtörlesztések hitelintézetekre gyakorolt hatásának jelentősége, illetve a végtörlesztések miatt kidolgozott monetáris politikai eszköz – MNB euroeladási tender – alkalmazásához szükséges információk miatt az MNB a 13/2011. (X. 3.) MNB-rendelettel új adatszolgáltatást rendelt el, a statisztikai adatok minőségének folyamatos ellenőrzése keretében pedig kiemelt szempontként kezelte ezen adatok minőségének vizsgálatát.

Statisztikák közötti harmonizáció, új publikációk megjelenése, felkészülés a módszertani változásokra

2011-ben folytatódott az MNB statisztikai tevékenységében a harmonizáció kialakítása, amely egyrészt a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) és az MNB által előállított statisztikák közötti összhang megteremtését, másrészt az MNB saját statisztikai termékei közötti különbségek csökkentését célozta.

A fizetési mérleg és a pénzügyi számlák adatait tartalmazó publikációkban a két statisztika közötti különbség minimálisra csökkent. A még megmaradó különbségek mértékét és okait közzétesszük negyedévente a teljes körű pénzügyi számlákról szóló sajtóközlemény megjelenésével együtt.

Az MNB a fizetésimérleg-, a pénzügyiszámla-, az értékpapír- és a monetáris statisztikákban repotípusú ügyletek miatti revíziót hajtott végre, aminek eredményeképpen valamennyi statisztikában egységesen, a nemzetközi statisztikai módszertannak megfelelően jelennek meg a repoügyletek és az értékpapír-kölcsönzési ügyletek.

Az Európai Bizottság számára készülő, a túlzott kormányzati hiányról és adósságról szóló jelentés (az EDP-jelentés) összeállítása során szorosan együttműködtek az MNB munkatársai a KSH és a Nemzetgazdasági Minisztérium (NGM) szakértőivel. Az EDP-jelentésben megjelenő statisztikai hiba, a pénzügyi és a nem-pénzügyi számlákban közölt államháztartási egyenlegek eltérése, az egyeztetések eredményeképpen a korábbi adatokra is számottevően csökkent. Az Eurostattal sikerült tisztázni azt a módszertani problémát, hogy miként kell elszámolni, ha az állam feltölti a jegybank kiegyenlítési tartalékait.

2011-ben az MNB több új publikációt jelentetett meg honlapján. A Statisztika szervezeti egység elkezdte publikálni az állami és önkormányzati tulajdonú nagyvállalatok mérlegét és eredménykimutatásának fontosabb adatait annak érdekében, hogy tájékoztatást adjon ezen vállalatok pénzügyi mutatóiról (adósságáról, nettó finanszírozási képességéről).

Az MNB statisztikai szakterülete a háztartási szektor részére nyújtott hitelállomány összetételéről új, negyedéves gyakoriságú publikációt alakított ki. A publikáció alapjául szolgáló adatgyűjtéseken átfogó adatminőség-ellenőrzés történt 2009-ig visszamenőleg, felhasználva a PSZÁF adatgyűjtéseit is.

A korábban negyedéves értékpapír-adatközlések havi gyakoriságúvá váltak, s ezzel párhuzamosan a tartalmuk is bővült. A megújult publikáció mind kibocsátói, mind tulajdonosi oldalról teljes képet ad a rezidensek által kibocsátott értékpapírok állományi és forgalmi adatairól.

2011-ben tovább folytatódott a nemzeti számlák és a hozzájuk kapcsolódó statisztikák összeállítását szabályozó európai módszertani előírások megújítása *(SNA 2008, ESA 2010, a közvetlentőke-befektetésekre 2009-től hatályos OECD BD4, új fizetésimérleg-módszertan BPM6)*, illetve a már lezárt területeken a vonatkozó európai szintű jogszabályok elfogadása, vagy módosításuk előkészítése. Az új nemzetiszámla- és fizetésimérleg-statisztikai szabványokat 2014-től kell alkalmazni. A hazai bevezetésre az MNB és a KSH egymással szoros együttműködésben, közös ütemterv alapján készül.

Az immár több éve folyó előkészítő munka keretében 2011-ben került sor a társadalombiztosítás implicit nyugdíjadósságának modellezésével kapcsolatos munkacsoport felállítására, amelyben a KSH mellett az NGM munkatársai is részt vesznek. Az MNB megállapodást kötött a Freiburgi

Egyetemmel, amely megállapodás keretében egy németországi szakértő decemberben konzultáció keretében mutatta be az általuk kifejlesztett nyugdíjmodell működését.

A már lezárt módszertani változások részletes felmérése is megtörtént az év folyamán. Ezekről részletes lista készült. A változásokkal kapcsolatos információk (a változás tartalma, jellege, a változás által érintett informatikai rendszerek, döntési pontok stb.) egyenként rögzítésre kerültek. Az intézményenként összeállított részletes feladatlisták alapján megalakultak a közös MNB–KSH munkacsoportok a felmerülő módszertani és technikai kérdések vizsgálatára és döntési alternatívák kidolgozására.

Adatminőség javítása, rendszerfejlesztések

2011-ben a statisztikaiadat-befogadó rendszerek technológiai alapja frissebb, támogatott verziót kapott, aminek eredményeként az adatok befogadása gyorsabbá, biztonságosabbá vált. Az adatbefogadó rendszer regiszterei esetében olyan fejlesztések történtek, amelyek lehetővé teszik, hogy a konzisztenciaellenőrzéseket az MNB belső erőforrással, önállóan is meg tudja oldani, csökkentve ezzel a fejlesztői beavatkozás szükségességét. A statisztikai feldolgozásokban és a befogadó rendszerekben megvalósult a repoügyletek kezelésének szakstatisztikák közötti harmonizációja.

Az MNB 2011-ben bizonyos adatkörök vonatkozásában (pénzforgalmiadat-piac) bővítette az adattárház adatvagyonának tartalmát, és a felhasználók köre is tovább bővült. Emellett a megújuló elemzési igényeknek megfelelően bizonyos adatok esetében a napi egyszeri adatbetöltésről napon belüli, akár többszöri töltésre állt át, így hatékonyan tudott közreműködni az évközben megjelent végtörlesztési, gyűjtőszámlás, illetve a likviditási feladatok elvégzésében.

Nemzetközi adatszolgáltatás, együttműködés nemzetközi szinten

Az MNB az Európai Unió tagállamaira vonatkozó valamennyi adatszolgáltatási elvárásnak eleget tett 2011-ben, ennek megfelelően rendszeres adatszolgáltatást teljesített az Európai Unió statisztikai hivatala (Eurostat) és az Európai Központi Bank (EKB), valamint a Nemzetközi Fizetések Bankja (BIS) felé. Az MNB státusából adódóan és a nemzetközi együttműködésből fakadó elvárásokkal, tagsági kötelezettségeivel összhangban rendszeresen szolgáltat adatokat, információkat a Nemzetközi Valutaalap (IMF), a Világbank és a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD) számára is. A nemzetközi statisztikai munkacsoportokban az MNB 2011-ben is aktív szerepet vállalt.

3.7. ELŐKÉSZÜLETEK, GYAKORLATI FELADATOK AZ EURO BEVEZETÉSÉHEZ

A Nemzeti Euró Koordinációs Bizottságot (NEB) a kormány 2007 szeptemberében hozta létre az 1071/2007. (IX. 21.) kormányhatározattal. Részben az új kormányzati struktúrát tükrözendő, részben az eurocsatlakozás várható időpontja körül kialakult bizonytalanságnak a munkálatok ütemezésére gyakorolt hatása miatt a kormányhatározat módosításáról született döntés 2010 decemberében a 1296/2010. (XII. 21.) kormányhatározatban. Az MNB elnökének NEB-ben betöltött társelnöki pozíciójából adódóan az MNB kitüntetett szerepet tölt be az eurobevezetés hazai gyakorlati előkészületeinek meghatározásában. Az eurobevezetés gyakorlati feladatainak a kijelölése a majdani eurobevezetési céldátum meghatározásától függetlenül is elvégezhető, és a gyakorlati felkészülés érvényes céldátum hiányában is megkezdhető.

Tény azonban, hogy a pénzügyi válság és következményei némileg későbbre halasztották a csatlakozási céldátum kijelölhetőségét. Az eurobevezetés feltételeinek megteremtéséhez a konvergenciakritériumok (az ún. maastrichti kritériumok) teljesítése önmagában még nem elégséges, amint az számos más, ma már eurót használó ország tapasztalataiból is látható. A közgazdasági feltételeken túlmenően a pénzcseréhez kapcsolódó gyakorlati, logisztikai, informatikai és jogi változások rendszerének meghatározása ugyancsak fontos előfeltétel.

Az is nyilvánvaló, hogy nem elegendő a gyakorlati előkészületeket csak akkor meghatározni és elkezdeni, amikor a makrogazdasági feltételek már teljesültek, mert az újabb késedelemhez vezethet az euro bevezetésénél.

A nemzeti előkészületeket irányítani hivatott NEB lényegesebb feladatai a következők:

- Valamennyi érdekelt szereplő bevonásával elkészíti az euro gyakorlati bevezetéséhez szükséges – a pénzügyi, a vállalati szektor és a közszféra átállásával, a jogi, az informatikai átállással, valamint a fogyasztóvédelemmel, a számvitellel és a statisztikával kapcsolatos feladatokat és ütemtervet összefoglaló – nemzeti euroátállási tervet (NÁT), amelyet szükség szerint felülvizsgál, és teljesítését folyamatosan figyelemmel kíséri.

- Az informatikai, az ármegjelenítő és a számviteli rendszerekre, a pénznemváltásra, a készpénzcserére vonatkozó szakmai ajánlásokkal aktívan támogatja a közszféra és a magánszféra eurobevezetéssel kapcsolatos felkészülését.

– Hatékony kommunikációs módszerekkel az egyes felkészülési szakaszokhoz kapcsolódóan tájékoztatást, információkat nyújt.

– Javaslatokat tesz az átállás jogi kereteinek megteremtéséhez, kezdeményezi a szükséges jogszabályok megalkotását.

Az MNB az euro bevezetésére való felkészülést a 2007-ben kidolgozott és 2013-ig érvényes középtávú stratégiájában maga is kiemelt helyen szerepelteti:

– „Az euro bevezetésének előkészítése során az MNB-nek egyrészt a bevezetés makrogazdasági feltételei alakulásának elemzésében, nyomon követésében, annak makrogazdasági megalapozásának támogatásában, másrészt a hazai pénzforgalom és értékpapír-elszámolás rendszerének és szereplőinek felkészítésében van szerepe."

– „Az MNB vezető szerepet kíván betölteni az eurobevezetés gyakorlati felkészülésének országos szintű irányításában, a hazai pénzforgalom, a készpénzforgalom és értékpapír-elszámolás rendszerének és szereplőinek felkészítésében, a zökkenőmentes, optimalizált, részleteiben előkészített és kidolgozott cselekvési terv megvalósítása érdekében."

Az euróra történő átállás a magyar nemzetgazdaság európai integrációs folyamatának kiemelt mérföldköve. Az MNB-nek az MNB tv.-ben, illetve az új jegybanktörvényben meghatározott alapfeladataiból, valamint a Központi Bankok Európai Rendszerében való részvételéből adódóan alapvető célja és érdeke, hogy a hazai pénzügyi rendszer felkészülten fogadja az euro bevezetését, függetlenül annak dátumától. A felkészülés többéves folyamat, amelynek során a bank a NEB keretében a Nemzetgazdasági Minisztériummal közösen irányítja az átállás országos feladatainak kidolgozását és végrehajtását az erről szóló kormányhatározat szerint.

Az MNB a Pénzügyi szektor albizottság (PSZAB) irányításából eredő fő felelősségi körében gondoskodik a készpénzcsere zökkenőmentes megvalósításáról, továbbá arról, hogy a teljes hazai fizetésforgalom (ideértve a fizetési és értékpapír-elszámolási rendszereket és valamennyi érintett piaci szereplőt) felkészüljön az eurobevezetésre. A bankszámlák, a hitelek és más pénzügyi termékek euróra történő átállítása, a biztosítási termékek átalakítása, a nyugdíjpénztári szolgáltatásoknak, illetve az értékpapírpiacnak a majdani új pénzhez történő igazítása, valamint az átállás informatikai és infrastrukturális hátterének biztosítása az egész társadalmat közvetlenül érintő feladatokat jelent. A Kommunikációs albizottság (KOMAB) vezetése révén az MNB felhatalmazást kapott arra is, hogy – felhasználva széles körű kapcsolatrendszerét, illetve az e téren felhalmozott szakmai tudását – aktív kezdeményező szerepet vállaljon az átállást érintő tudatosító és tájékoztató folyamatban. Az euroátállással kapcsolatos tájékoztatással szemben alapvető elvárás, hogy hiteles, összehangolt, hatékony és teljes körű legyen a versenyszféra és – kiemelten – a lakosság irányába.

Az MNB a Nemzeti euroátállási terv frissítésében játszott vezető szerepével párhuzamosan – és összhangban a NÁT-ban foglaltakkal – karbantartja saját felkészülési feladatait is a jegybank intézményi szintű euroátállási programjában.

3.8. A LAKOSSÁG PÉNZÜGYI KULTÚRÁJÁNAK FEJLESZTÉSÉRE IRÁNYULÓ JEGYBANKI TEVÉKENYSÉG

A jegybank a korábbi évekhez hasonlóan 2011-ben is elkészítette *A pénz beszél! Te is érted?* című tájékoztató füzetét, amelyet eljuttatott az ország valamennyi, közel 1200 középiskolájába. A tájékoztató kiadványt több mint 118 ezer 11. évfolyamos diák kapta meg, amelynek iskolai feldolgozását prezentációk formájában összeállított on-line oktatási segédanyag is segíti. A szintén a középiskolás korosztályt célzó, három fordulóból álló *Monetary – közgazdálkodj okosan!* országos középiskolai vetélkedőn több mint 400 csapatban 1600 diák és közel 300 pedagógus vett részt.

Az MNB Látogatóközpontja 2011-ben csaknem 40 ezer látogatót fogadott, akik jelentős számban vettek részt a gazdasági ismeretek és a pénzügyi tudatosság fejlesztését célzó programokon. A létesítmény népszerűségét olyan ismeretterjesztő programok is növelték, mint a májusban és szeptemberben megrendezett hétvégi Nyílt Napok, a júniusi Múzeumok Éjszakája, valamint az októberi Múzeumok Őszi Fesztiválja. 2011-ben a jegybank Látogatóközpontja négy eseményen vett részt kihelyezett programokkal: a Múzeumok Majálisán, a Nemzetközi Gyermekmentő Szolgálat által szervezett Városligeti Gyermeknapon, a Sziget fesztiválon, valamint 2011-ben első alkalommal a soproni VOLT fesztiválon.

A jegybank a rendelkezésére álló eszközeivel segítséget nyújtott a pénzügyi nevelésben aktívan részt vállaló pedagógusoknak is. Ennek keretében decemberben országos tanárszeminárium megrendezésére került sor, melynek elsődleges célja a jegybank és a gyakorlati oktatásban részt vevő pedagógusok közötti szakmai kapcsolat erősítése. Ezenfelül a résztvevők a szakmai előadásoknak köszönhetően közvetlen forrásból juthattak olyan, az MNB tevékenységéhez kapcsolódó ismeretekhez, amelyek az iskolai tananyagban nem vagy csak érintőlegesen szerepelnek.

Az MNB az év során több, a pénzügyi kultúra fejlesztését szolgáló külső kezdeményezéshez anyagi támogatást is nyújtott. Hozzájárult többek között a pénzügyi-gazdasági témákat is érintő Tudományos Diákkörök Országos Konferenciájának megrendezéséhez, valamint a Gazdálkodási és Tudományos Társaságok Szövetsége szervezésében a Miskolci Egyetemen megtartott, pénzügyi ismeretterjesztési célú előadás-sorozat megrendezéséhez.

A Pénziránytű Alapítvány negyedik éve támogatja szakmailag és anyagilag a középiskolai korosztály pénzügyi ismeretterjesztését szolgáló Pénzügyi Oktatási Programot (POP). Az elmúlt három lezárt programév alatt összesen közel 5500 diák és 278 tanár vett részt a programban. A 2011/2012-es tanévben a programba 60 középiskola kapcsolódott be, ami további kb. 2800 diák bevonását jelenti. Az alapítvány a programban közreműködő tanárok részére 30 órás pénzügyi-gazdasági fókuszú, akkreditált tanár-továbbképzési programot is biztosított. Az alapítvány az oktatási program tananyagait egyéb, a fiatal korosztályok pénzügyi nevelését szolgáló kezdeményezések támogatására is felhasználta.

A POP-ban részt vevő oktatási intézmények képezik a gerincét az MNB, az alapítvány és az oktatási tárca által közösen életre hívott Pénziránytű iskolahálózatnak, amely a pénzügyi ismeretterjesztés értékeit kiemelten képviselő iskolák elismerését szolgálja. A hálózat 2011 végén 82 középfokú oktatási intézményt – köztük a 60 POP-iskolát – foglalt magában, a tagintézmények összesített tanulólétszáma megközelítette a 80 ezret.

Az alapítvány koordinálásában 2011 májusában Mindennapi Pénzügyeink Program néven Magyarországon eddig egyedülálló, pénzügyiszemlélet-formáló és tájékoztató program indult útjára. A program keretében 2011 májusától 15 hónapon keresztül 22 médiumban közel 700 cikk és önálló szerkesztőségi tartalom jelenik meg, amelyek a mindennapi élethez szükséges, praktikus pénzügyi ismereteket közvetítik havonta változó témakörökben, 4-5 millió fő rendszeres elérését biztosítva. A program jelentőségét növeli, hogy ez az első olyan hazai program, amely a szektor csaknem valamennyi meghatározó piaci részesedéssel rendelkező szereplőjét a hazai lakosság pénzügyi kultúrájának fejlesztése érdekében összefogni és mindehhez piaci forrásokat összegyűjteni volt képes.

A jegybank és a Pénziránytű Alapítvány közös felkérésére átfogó, 1000 fős reprezentatív mintán végrehajtott országos kutatás valósult meg a hazai lakosság pénzügyi ismereteinek és termékhasználati szokásainak felmérésére. A kutatási eredmények 2011. áprilisi publikálását a szakma és média jelentős érdeklődése kísérte.

A jegybank és az alapítvány a pénzügyi kultúra fejlesztése és az öngondoskodás témakörében megrendezett több konferencián is képviselte magát, emellett a jegybank és az alapítvány ez irányú tevékenységének megismertetését számos önálló médiamegjelenés és interjú szolgálta.

Az MNB a pénzügyi kultúra fejlesztését célzó nemzetközi tevékenységben is aktív részt vállal. Az OECD felkérésére a jegybank Pénzügyikultúra-központja egy nemzetközi összehasonlító kutatás módszertani előkészítésére alakított munkacsoportban vett részt, valamint állandó tagként közreműködik az OECD pénzügyikultúra-fejlesztési hálózatának (International Gateway for Financial Education) tevékenységében.

3.9. AZ MNB KOMMUNIKÁCIÓJÁT MEGHATÁROZÓ TÉNYEZŐK 2011-BEN, CÉLOK ÉS EREDMÉNYEK

Kommunikációs eszközökkel segíteni az inflációs célkövető, illetve a monetáris döntéstámogató rendszer eredményességét, illetve a magyar pénzügyi rendszer stabilitásának fenntartását és erősítését – a jegybanki célok közül ezek a feladatok kaptak kiemelten hangsúlyos szerepet a 2011. évi jegybanki kommunikációban. A fentieken túl, az MNB ismertségének, elismertségének és hitelességének növelése, a jegybank feladatainak és tevékenységének lakossági ismertetése mellett a biztonságos készpénzhasználat állt az MNB 2011. évi kommunikációs tevékenységének fókuszában.

A sikeres jegybanki kommunikáció (proaktív sajtókapcsolatok, elemző és lakossági kiadványok, UV-A/C program kampánya) eredményeként mind a lakosság, mind a szakmai közvélemény számára érthetőbbé és áttekinthetőbbé vált a jegybank működése, tevékenysége. Az MNB 2011-ben csak sajtóközleményből 76-ot adott ki, azaz folyamatosan juttatta el üzeneteit a sajtón keresztül a különböző célcsoportokhoz. Az MNB kommunikációs szakterülete folyamatos témamenedzsmenttel hiteles, a bank érdekeit képviselő, dedikált nyilatkozó szakértők tudatos szerepeltetésével, a sajtókapcsolatok erősítésével alkalmazkodott a változó gazdasági környezet teremtette új kihívásokhoz.

Az UV-A/C program kapcsán az előre tekintő sajtókapcsolatmenedzsmentnek köszönhetően összesen 97, jelentős médiaértékkel bíró megjelenést biztosítottunk. Az UV-A/C programhoz kapcsolódóan használtuk először a Twittert mint kommunikációs eszközt, tesztjelleggel.

Összességében az MNB a stratégiai kommunikáció korszerű eszközeivel biztosította, hogy a közjó érdekében végzett, összetett tevékenysége transzparens és eredményes legyen, és üzenetei hatékonyan jussanak el a célközönséghez.

3.10. AZ MNB 2011. ÉVI EREDMÉNYÉNEK ALAKULÁSA

A Magyar Nemzeti Bank 2011. évi eredménye 13,6 milliárd forint nyereség volt. A jegybank eredményét és mérlegszerkezetét elsősorban a hazai és nemzetközi makrogazdasági folyamatok, valamint a monetáris politika céljai és választott eszközei határozzák meg. 2011-ben a mérleg és az eredmény alakulására az alábbi főbb folyamatok hatottak:

- a devizatartalék monetáris politika által meghatározott szintje és összetétele, a tartalék szintjét befolyásoló devizavásárlások és devizaeladások: az Államadósság Kezelő Központ adósságkezeléssel kapcsolatos műveletei, az EU-transzferekből származó nettó devizabeáramlás, a Magyar Államkincstár nem adósságfinanszírozásához kapcsolódó devizakonverziói, valamint a háztartásoknak nyújtott deviza-jelzáloghitelek végtörlesztéséhez kapcsolódó euroeladási tenderek;

- a forintlikviditást lekötő instrumentumok alakulása, ami összefügg a devizatartalék és az MNB nettó devizakövetéleseinek alakulásával;

- a forintkamatok és a nemzetközi devizakamatszint változása; valamint

- a forint árfolyamváltozása.

A 2011. év kamateredményének alakulását alapvetően meghatározta a jegybank nettó devizakövetéleseinek emelkedése, ami a kamatozó forintkötelezettségek növekedését okozta. A nettó kamat- és kamatjellegű eredmény 94 milliárd forint veszteség volt, az előző évhez képest 40,2 milliárd forinttal romlott.

A nettó forint kamat- és kamatjellegű eredmény 312,7 milliárd forint veszteség volt, a 2010. évinél 67,4 milliárd forinttal több. A forint kamateredmény romlása azért következett be, mert az ÁKK finanszírozó műveletein és az EU-transzfereken keresztül beáramló deviza a felhasználáskor végrehajtott devizakonverziókon keresztül többlet forintlikviditást juttatott a gazdaságba, ami a jegybanknál a kéthetes kötvényállomány növekedésében csapódott le. Az alapkamathoz kötött kamatozású forintkötelezettségek (költségvetés forintbetétei, kötelező tartalék, likviditást lekötő instrumentumok) éves átlagállománya mintegy 570 milliárd forinttal emelkedett. Ehhez járult hozzá az alapkamat emelkedése, a naptári napokkal súlyozott átlagos jegybanki alapkamat 2010-hez viszonyítva 57 bázisponttal lett magasabb.

A deviza kamat- és kamatjellegű eredmény 218,7 milliárd forint nyereség volt, az előző évhez képest 27,2 milliárd forinttal emelkedett a devizatartalékok utáni kamatbevételek növekedése miatt. Ebben több tényező játszott szerepet: egyrészt a korábbinál magasabb tartalékállomány, másrészt a 2010. évinél éves átlagban magasabb euro hozamszintek a tartalék szempontjából releváns 1-2 éves lejáratokon, végül a forint árfolyamának jelentős gyengülése, ami a forintban kifejezett kamatbevételeket növelte. A devizatartalék forintban számított átlagkamata 2011-ben 2,6 százalék volt, 0,1 százalékkal magasabb, mint 2010-ben.

A pénzügyi műveletek realizált eredménye 24,7 milliárd forint nyereség volt. Ez az eredménykategória döntő mértékben a devizatartalékba sorolt értékpapírok piaci árváltozásából származó realizált eredményt tartalmazza, ezenkívül pedig – lejárat vagy eladás esetén – a magyar államkötvények, valamint a jelzáloglevelek realizált árfolyameredményét. 2011 első félévében a növekvő devizapiaci hoza-

4. táblázat
Az MNB összevont eredménykimutatása és egyes mérlegtételei

milliárd forint

Sorszám	Megnevezés (Eredménykimutatás sora)	2010	2011	Változás
1	Nettó kamat- és kamatjellegű eredmény (I+II)–(X+XI)	–53,8	–94,0	–40,2
2	*Nettó forint kamat- és kamatjellegű eredmény (I–X)*	–245,3	–312,7	–67,4
3	*Nettó deviza kamat- és kamatjellegű eredmény (II–XI)*	191,5	218,7	27,2
4	Pénzügyi műveletek realizált eredménye (IV–XIV)	–21,7	24,7	46,4
5	Devizaárfolyam-változásból származó eredmény (III–XII)	50,4	98,7	48,3
6	Egyéb eredménytényezők* (V+…+VIII)-(XIII+XV+…+XVIII)	–16,5	–15,8	0,7
7	**Eredmény (1+4+5+6)**	**–41,6**	**13,6**	**55,2**
	Kiegyenlítési tartalékok egyenlege a mérlegben			
8	*Nem realizált devizaárfolyam-eredmény miatti kiegyenlítési tartalék*	415,9	1325,0	909,1
9	*Deviza-értékpapírok piaci értékváltozása miatti kiegyenlítési tartalék***	–29,1	5,6	34,7

** Nettó banküzemi eredmény, bankjegy- és érmegyártás költségei, nettó céltartalékképzés és felszabadítás, jutalékból származó és egyéb eredmény.*
*** A tartalék 2010. december 31-i negatív egyenlegét a költségvetés az MNB tv.-nek megfelelően 2011. március 31-ig megtérítette.*

mok még realizált veszteséget eredményeztek, a második félévben viszont a csökkenő hozamok hatására számottevő nyereség keletkezett. A portfólióból kikerülő forint-államkötvényekből 3,3 milliárd forint realizált nyeresége származott a banknak.

A devizaárfolyam-változásból származó eredmény alakulását meghatározó két fő tényező a hivatalos és a bekerülési árfolyam eltérése, valamint a devizaeladások mértéke. A devizaeladások volumene az év nagyobbik részében szokásos mértékű volt, októbertől viszont megemelkedett, elsősorban a deviza-jelzáloghitelek végtörlesztéséhez kapcsolódóan bevezetett euroeladási tenderek, továbbá néhány szokásosnál nagyobb mértékű devizakonverzió (ÁKK-val bonyolított devizaeladások, áfa-visszatérítések, Európai Bizottság konverziói) miatt. A másik fő tényező a hivatalos és a bekerülési árfolyam eltérése a forint második félévben bekövetkezett gyengülésének hatására az előző év végi 14,01 forint/euróról 2011. december 31-ére jelentős mértékben – több mint háromszorosára –, 42,11 forint/euróra nőtt. Ezzel a két tényezővel magyarázható az, hogy 2011-ben 98,7 milliárd forint árfolyamváltozásból származó nyereséget könyvelhetett el a bank, ami közel kétszerese a 2010. évinek.

22. ábra
A forint árfolyamának alakulása
(fordított skála)

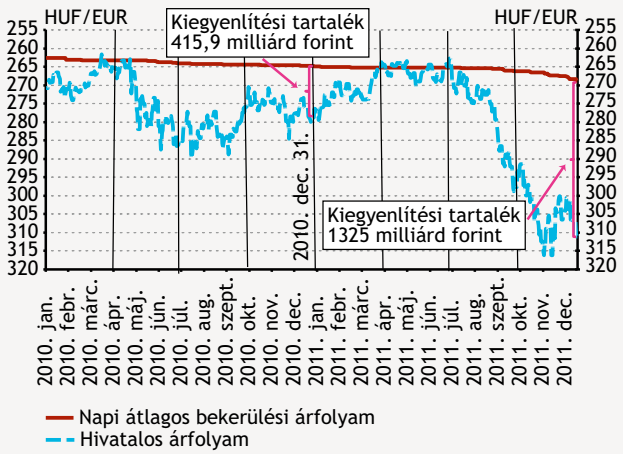

Az egyéb eredménytényezők közé tartoznak a banküzem működési bevételei, költségei, ráfordításai, a bankjegy- és érmegyártás költségei, a céltartalékképzés, -felszabadítás, valamint a jutalékból származó és az egyéb eredmény. Az ezekből adódó nettó ráfordítások 0,7 milliárd forinttal csökkentek 2011-ben, részben az alacsonyabb készpénzgyártási költségek, részben pedig a banküzemi működési költségek csökkenése miatt, miközben a nettó céltartalék és értékvesztés változása rontotta a jegybank eredményét.

A saját tőke állománya az előző év végéhez képest 928,2 milliárd forinttal 1387,6 milliárd forintra növekedett. Nagyságát alapvetően a kiegyenlítési tartalékok – azon belül is a forintárfolyam kiegyenlítési tartalékának – szintje határozta meg, változásában pedig szerepet játszott az éves eredmény alakulása is.

A forintárfolyam kiegyenlítési tartaléka 2010. év végéhez képest 909 milliárd forinttal emelkedett. Ennek oka a hivatalos és az átlagos bekerülési árfolyam közötti eltérés növekedése és ez irányba hatott az átértékelésre kerülő devizaállományok (nettó devizapozíció) növekedése is. A forintárfolyam kiegyenlítési tartaléka 2011. december 31-én 1325 milliárd forint volt.

A deviza-értékpapírok kiegyenlítési tartalékának 2010. december 31-i 29,1 milliárd forintos negatív egyenlegét a költségvetés megtérítette. 2011. december 31-én a deviza-értékpapírok piaciérték-változásának kedvező alakulása következtében a deviza-értékpapírok kiegyenlítési tartalékán 5,6 milliárd forint nem realizált nyereség jelent meg.

3.11. AZ MNB GAZDÁLKODÁSA

Az MNB működési költségeinek és beruházásainak 2011. évi alakulása

Az MNB gazdálkodása az MNB tv.-ben előírt feladatok színvonalas ellátásához szükséges erőforrások hatékony – a kockázatmentes működést a legalacsonyabb mértékű kiadásokkal megvalósító – biztosítására irányul.

5. táblázat
Az MNB 2011. évi működési költségeinek alakulása

Megnevezés	2010. évi tény	2011. évi terv (tartalék nélkül)	2011. évi tény	Index (2011. évi tény / 2011. évi terv)	Index (2011. évi tény / 2010. évi tény)
	millió forintban			százalékban	
Személyi jellegű ráfordítások	7 009	7 023	6 884	98,0	98,2
Banküzemi általános költségek	5 774	5 820	4 998	85,9	86,6
Összesen	**12 783**	**12 843**	**11 882**	**92,5**	**93,0**

A működési költségek 2011. évi tényleges összege 11 882 millió forint, ami 7,0 százalékkal (901 millió forinttal) alacsonyabb a 2010. évi kiadásoknál. Az előző évhez viszonyított megtakarítás több mint 40 százaléka az értékcsökkenési leírásnál jelentkezett, többségében a tervezettnek megfelelően, miután a három éve hozott banki intézkedésekből adódóan az amortizációs kulcsok jobban igazodnak az eszközök hasznos élettartamához (a korábbi években beszerzett eszközök egy részének értéke a valós használat időtartamánál rövidebb idő alatt került leírásra).

Az amortizációnál kisebb összegben, de csökkentek az üzemeltetési költségek. Ez főként annak köszönhető, hogy a Szabadság téri épület egyszolgáltatós üzemeltetésűvé vált, a Hold utca 7. szám alatti épület használata 2010. félévkor megszűnt, valamint megtörtént a készpénz-logisztikai gépek üzemeltetésének és karbantartási szerződésének racionalizálása. Ugyancsak mérséklődtek az egyéb költségek, főként a holokauszt-perrel kapcsolatos feladatok központosítása – állami hatáskörbe kerülése – miatt, továbbá csökkentek a személyi jellegű ráfordítások is, elsősorban az elnök, az alelnökök és a Monetáris Tanács tagjainak törvénymódosítás által bekövetkezett jövedelemmérséklődése, valamint az MNB átlaglétszámának csökkenése következtében.

Figyelembe véve, hogy a működés hatékonyságát javító projekt elindításának évében (2008-ban) 14 911 millió forint volt az MNB teljes működési költsége, az elmúlt három év alatt elért megtakarítások összege több mint 3 milliárd forint, ami nominálértéken a 2008. évi kiadásokhoz képest 20 százalékot meghaladó csökkenést jelent. Ezt a bank elsősorban az említett projekt kezdeményezéseinek végrehajtásával, valamint a projekt révén a költséghatékony megoldások előtérbe helyezését eredményező szemléletváltással érte el, de a megtakarításokban közrejátszottak az időközben történt, a költségek csökkenésével járó jogszabályi változások is.

Összességében a 2011. évi működési költségek nominálértéken nem érték el a 12 milliárd forintot, amire az utóbbi évtizedben nem volt példa.

A 2011. évben megvalósított beruházások pénzügyileg realizálódott értéke 775 millió forint volt, ami lényegesen alacsonyabb az előző évben megvalósítottnál. Ennek oka egyrészt az, hogy a 2011. évi beruházási terv nagyságrendjét tekintve lényegesen kisebb összegű volt, mint a 2010. évi beruházási kiadások értéke, mivel a 2010. évben befejeződtek a Szabadság téri épületben a munkahelyek kialakításához kapcsolódó, jelentős kiadással járó beruházások. Továbbá a 2011. évi tervben az IT-stratégiából adódó fejlesztések sem jelentettek a korábbi éveket meghaladó mértékű beruházási előirányzatot. A 2011. évi beruházási terv teljesítésének mértéke 54,1 százalék, ami döntően a 2012-re áthúzódó beruházások jelentős számának és pénzügyi igényének következménye. Ezek közül a jelentősebb összegű, áthúzódó tervezett fejlesztések a következők: üzletkötői telekommunikációs rendszer felújítása (70 millió forint), informatikai üzemeltetők számon kérhetőségének növelése (68 millió forint), auditált iratkezelési rendszer megvalósítása (35 millió forint), DWDM-eszközök cseréje (32 millió forint), statisztikai rendszerek továbbfejlesztése (28 millió forint).

Működési költségek

A működési költségek 2011. évi tervének jóváhagyott főösszege 13 036 millió forint volt (ebből központi tartalék: 193 millió forint), amellyel szemben a tényleges költségek 11 882 millió forintot tettek ki. Ez az összeg a 2010. évi működési költségekhez képest 7,0 százalékos (901 millió forintos) megtakarítást jelent, s a csökkenés valamennyi fő költségnemcsoportnál jelentkezett, legnagyobb összegben és mértékben az értékcsökkenési leírás esetében.

23. ábra
A 2011. évi működési költségek alakulása a 2010. évi tényadatok arányában

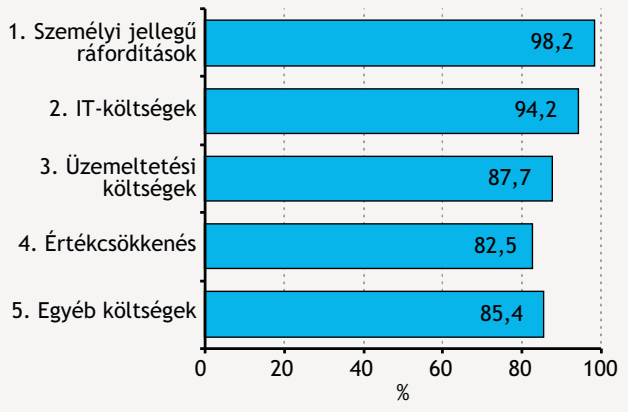

Személyi jellegű ráfordítások

A 2011. évi személyi jellegű ráfordítások (6884 millió forint) a 2010. évihez képest összességében 1,8 százalékkal (több mint 120 millió forinttal) csökkentek, elsősorban az elnök, az alelnökök és a Monetáris Tanács tagjainak törvénymódosítás által bekövetkezett jövedelemmérséklődése, továbbá az MNB átlaglétszámának csökkenése miatt. A költségcsökkenésben közrejátszott a munkáltatói szja mértékének törvényi szabályozás miatti – 25 százalékról 19,04 százalékra történt – csökkentése is. A fenti tényezőkből adódó megtakarításokat mérsékelte a 2011. év elején végrehajtott bérfejlesztés.

Banküzemi általános költségek

A 2011. évi banküzemi általános költségek (4998 millió forint) a 2010. évihez képest 13,4 százalékkal csökkentek.

Az előző évhez képest 70 millió forinttal alacsonyabbak voltak a 2011. évi *IT-költségek*, döntően az információtechnológiai eszközök működtetésének támogatását célzó beszerzési eljárások során elért kedvező árak és a korábbinál kisebb mértékben igénybe vett külső, embernap alapú eseti támogatások és javítások eredményeként. Ismételten csökkentek a külső tanácsadói költségek a belső erőforrások és a szervezetben meglévő tudás jobb kihasználásának folyományaként.

A 2010. évhez képest mérséklődtek az *üzemeltetési költségek* is (190 millió forinttal), egyrészt a központi épület egyszolgáltatós üzemeltetésűvé válásából (a működési hatékonyságot javító projektben elfogadott kezdeményezés megvalósítása) adódóan, másrészt a Hold utca 7. szám alatti épület használatának 2010. félévkor történt megszüntetése miatt (2011-ben már teljes évi megtakarítást eredményezett), amelyek hatása többféle költségnél jelentkezett. A hatékonyságjavító projekt egy másik célkitűzésével függenek össze a készpénz-logisztikai gépek üzemeltetési költségeinek csökkenése, az automata értéktár üzemeltetésének „visszaszervezése" és a bankjegyfeldolgozó gépek karbantartására kötött új szerződés díjainak korábbinál kedvezőbb összege. A költségek mérséklődéséhez nem tervezett – részben tudatos költségtakarékossági megfontolásokon alapuló – intézkedések is hozzájárultak, elsősorban az ingatlanfenntartási munkák és költségek esetében.

A tárgyi eszközök és immateriális javak *értékcsökkenési leírásának* 2011. évi összege (1800 millió forint) 17,5 százalékkal (380 millió forinttal) alacsonyabb az előző évinél, többségében a tervezettnek megfelelően, miután a három éve hozott banki intézkedésekből adódóan az amortizációs kulcsok jobban igazodnak az eszközök hasznos élettartamához. (A korábbi években beszerzett eszközök egy részének értéke a valós használat időtartamánál rövidebb idő alatt került leírásra.) A tervezésnél az is figyelembevételre került, hogy a 0 forintra leírt eszközök állománya emelkedik. Emellett egyes tervezett beruházások az ütemezettnél később fejeződtek be, vagy megvalósulásuk áthúzódott 2012-re, ami kisebb mértékben, de ugyancsak mérsékelte a 2011. évi amortizációs költségeket.

Ugyancsak csökkentek az előző évhez képest a 2011. évi *egyéb költségek*. A 140 millió forintos mérséklődésből azonban több mint 96 millió forint a holokauszt-perhez köthető, amelynek feladatait év közben – a kapcsolódó költségek viselésével együtt – a Magyar Állam nevében eljáró nemzeti fejlesztési miniszter vette át. Az egyéb költségek csökkenésében szerepet játszott az is, hogy a 2011. évi kommunikációs költségek 40 millió forinttal voltak alacsonyabbak a 2010. évinél, meghatározóan az új kommunikációs ügynökség kiválasztását célzó beszerzési eljárás elhúzódása miatt.

A Magyar Pénzverő Zrt. által a Logisztikai központ részleges használatáért fizetett bérleti díj, továbbá a jóléti tevékenységgel kapcsolatos szolgáltatások miatti kisebb bevételek *átvezetésként* elszámolt összege 127 millió forintot tett ki, ami a banküzemi általános költségek összegét csökkentette.

Beruházások

A bank elnöke 2010 decemberében a 2011. évben induló új, valamint az aktualizált értékű és ütemezésű beruházások 2011. évi tervét – figyelembe véve a korábbi döntések alapján már folyamatban lévő beruházások előirányzatát is – 1434 millió forintban hagyta jóvá. A 2011. évi beruházási terv nagyságrendjét tekintve lényegesen kevesebb a 2010. évi beruházási kiadások értékénél. Ennek oka, hogy a 2010. évben befejeződtek a központi épületben a munkahelyek kialakításához kapcsolódó, jelentős kiadással járó beruházások, továbbá az IT-stratégiához kötődő fejlesztések sem jelentettek a 2011. évi terv tekintetében a korábbi éveket meghaladó mértékű beruházási előirányzatot.

2009-ben és 2010-ben a beruházási kiadások éves összege azonosan alakult, 1839 millió forintot tett ki. 2011-ben a megvalósult beruházások értéke 775 millió forint volt, ami lényegesen alacsonyabb a korábbi években felmerülteknél. Ennek oka a 2011. évi terv alacsonyabb értéke mellett egyrészt az, hogy több beruházás befejezése 2012-re húzódik át, továbbá a költséggazdák és a Központi beszerzés szervezeti egység alacsonyabb árak elérésére vonatkozó törekvéseinek eredményeként számos eszköz a tervezettnél

24. ábra
Az MNB beruházásainak alakulása

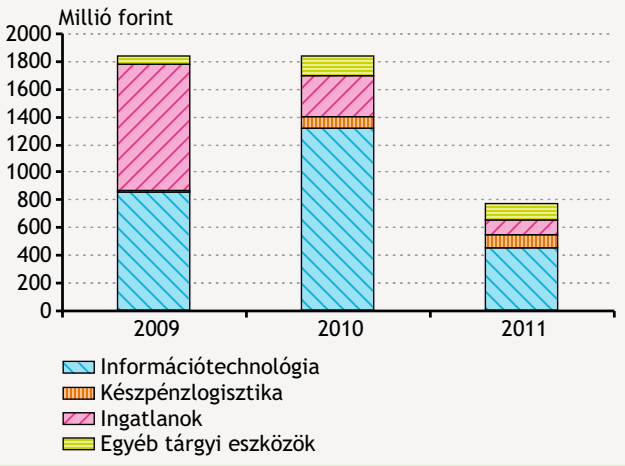

kisebb áron került beszerzésre. Megtakarítást jelentett ezenkívül az is, hogy néhány informatikai fejlesztést az Informatikai szolgáltatások szervezeti egység belső erőforrásból valósított meg.

A 2011. évi beruházások legnagyobb része az informatikai infrastruktúra fejlesztéséhez kötődött. Ezek közül a legjelentősebb a felhasználói oldali munkaállomások beszerzése volt, aminek keretében asztali és hordozható számítógépek kerültek megvásárlásra az elhasználódott eszközök pótlása érdekében. Megtörtént továbbá a redundáns központi adattárolókhoz 2 db SAN (Storage Area Network) direktor beszerzése, amely hálózati eszközök az adattárolók közötti adatforgalom menedzselését biztosítják. Befejeződött a klíringállományok kezeléséhez kötődő kockázatok csökkentését célzó, az Inforex rendszerben elvégzett GiroNet-fejlesztés. A TEMPEST szabványnak való megfelelés tette szükségessé a Minősített Adatokat Nyilvántartó Iroda részére a titkos adatok tárolásához szükséges hardver beszerzését, valamint a szoftver átírását az új környezetre, továbbá a régi adatok migrációját.

A jegybanki statisztikát támogató információs rendszer minősége döntő fontosságú, s e tevékenységnek elengedhetetlen eszköze a megfelelő színvonalú informatikai támogatás. 2010-ben folytatódott az Integrált Statisztikai Rendszer programja, amelynek keretében többek között megtörtént a Monetáris Statisztikai Rendszer fejlesztése. 2011-ben megvalósultak a statisztikai rendeletváltozások követése miatt szükséges fejlesztések is. Megkezdődött a 2014-ben történő statisztikai módszertani változásokra való felkészülés keretében a PSZLA-rendszer felmérése.

Az MNB középtávú stratégiai céljai közül az eredményesség és hatékonyság fejlesztése érdekében 2011-ben számos kisebb beruházás valósult meg. Folytatódott többek között a szervervirtualizáció, melynek keretében a virtualizációhoz szükséges szerver- és hardverlicencek kerültek beszerzésre. A kritikus és nem kritikus informatikai hálózat szétválasztását követően megvalósulhatott a liberalizált munkakörnyezet kialakítása, ami több alkalmazás (pl.: utazásmenedzsment-rendszer, munkaidő-nyilvántartó rendszer) esetében szabadabb felhasználást tett lehetővé.

Az ingatlanokhoz kapcsolódó beruházások között az épületek racionálisabb kihasználását célzó fejlesztések keretében megtörtént a Soroksári úti irattár Logisztikai központba való átköltöztetése, ami új irattári polcrendszer kialakítását tette szükségessé. Épületkorszerűsítést jelentett 2011-ben a Szabadság téri épület központi szünetmentes rendszerének felújítása. A megújított rendszer biztosítja az összes irodai számítógép, a telefonközpont, a Pénz- és devizapiac szakterület gépterme, továbbá az épület bankbiztonsági rendszereinek szünetmentes áramellátását.

A Készpénzlogisztika szervezeti egység a bankjegyvédelem érdekében 2011-ben bankjegyvizsgáló gépeket szerzett be tesztelésre, továbbá a bankjegy-elhasználódás gépi érzékelésének fejlesztését végezte el. Ezeken kívül a belső logisztikai folyamatok automatizáltságának növelését célzó fejlesztés is megvalósult.

A 2011. évi egyéb beruházások részeként többek között személygépjárművek beszerzésére került sor az elhasználódott gépjárművek pótlása érdekében. A távközlési rendszereket üzemeltető és felügyelő számítógépek az információvédelmi szempontok érvényesítése érdekében egy távközlési hálózatrendszerbe kerültek, ezáltal azonos hibajelzés és belépési kódkezelés, egyszerűbb és átláthatóbb rendszerfelügyelet valósult meg. Az említettek mellett az egyéb beruházások között jelentek meg a napi munkavégzéshez szükséges, minden évben előforduló beszerzések, mint például a mobil távközlési eszközök és az őrség formaruháinak vásárlása.

Az MNB emberierőforrás-gazdálkodása

2011. évi tevékenység fókuszába a munkatársak elkötelezettségének erősítése mellett a HR-stratégia megvalósítását elősegítő egyes HR-rendszerek fejlesztése helyeződött. Ezen célok elérése érdekében a szervezet lehető legszélesebb körét, a munkatársakat és valamennyi vezetői szintet meg kellett szólítani. A kezdeményezések az alábbi főbb területekre fokuszáltak.

Előrelépési lehetőségek, karriermenedzsment

Mind a 2010. évi elkötelezettség-, elégedettség-felmérés, mind a 2011. évi belsőügyfél-elégedettségi felmérés és HR Tükör felmérés eredményei visszaigazolják a karrierfejlesztési törekvések eredményességét, pozitív fogadtatását. Ennek jegyében folytatódtak a korábbi kezdeményezések: az egyéni fejlődési, előrelépési ambíciók feltárására és megvalósításuk támogatására 2011-ben is rendszeresen megszervezésre kerültek a karriertréning programok, illetve lehetőség nyílt az egyéni karrierkonzultációkra. Emellett folyamatosan bővültek a szervezeti egység szintű karriertérképek a szakértői karrierutak tervezhetőségének, tudatosításának erősítése érdekében. 2011-ben újra elindult a „Vezetői potenciál program” jelölési folyamata annak érdekében, hogy biztosíthassa a vezetői pozíciók belső utánpótlással történő betöltésének lehetőségét.

A korábbi évek gyakorlatát követve kiemelt feladat volt, hogy az MNB szervezeti céljainak teljesülése érdekében a

banknak megfelelő szakmai tapasztalattal és kompetenciákkal bíró elkötelezett, motivált szakemberállománya legyen, ezért különös figyelmet kellett fordítani a vezetők támogatására a kulcsszakemberek és tehetségek azonosításában, fejlesztésében. Ezért elkészült egy, a „munkatársi humánpotenciál áttekintését" segítő modell és ehhez kapcsolódó kézikönyv, amely egységes szempontrendszerrel segíti a vezetők hosszabb távú gondolkodását a szervezeti egysége és munkatársai jövőbeni fejlődési lehetőségeiről.

Fejlesztés

A 2011-es évben a vezetőfejlesztés területe a munkatársi motivációt, elkötelezettséget elősegítő, befolyásoló működésre fokuszált, amiben mind a vezető személyes hatékonysága, mind a motiválási, visszajelzési készségek szerepet kaptak. A vezetői kultúra egységes formálása érdekében a fejlesztési programok az alsóbb, operatív vezetői körre is kiterjedtek.

A szervezetiegység-vezetőknek rendezett Vezetői klub ezen fókuszokhoz igazodott, az alkalmak a tehetségek menedzselése, illetve az informális kommunikáció témakörében szerveződtek.

A 360 fokos vezetői felmérések eredményei alapján továbbra is erőteljes hangsúlyt kapott a középvezetői kör fejlesztése. Akció tanulócsoportok indultak a vezetői szerep elvárt szerepmodell szerinti alakítása, az operatív és leader jellegű vezetői készségek közötti összhang, valamint az egyéni szinten megjelenő készségfejlesztési igények támogatására, valamint programsorozat készült az újonnan vezetői pozícióba került munkatársak segítésére.

A HR-rendszerek eredményesebb alkalmazása érdekében az Emberi erőforrások szervezeti egység workshopokat szervezett a teljes vezetői kör számára. Cél volt a rugalmas munkavégzési lehetőségek bővülése kapcsán megjelenő vezetői dilemmák megosztása, tapasztalatcsere, valamint a teljesítményértékelési rendszer fejlesztéséhez kapcsolódóan a vezetői teljesítményértékelési gyakorlatok támogatása.

Teljesítménymenedzsment-rendszer fejlesztése

A banki teljesítménymenedzsment-rendszer ösztönző hatásának javítása érdekében – a vezetők és a munkatársak körében 2010-ben végzett felmérések alapján, illetve a legjobb gyakorlatok felkutatásával – 2011-ben fejlesztésre került a teljesítményértékelési rendszer a magas színvonalú teljesítmények elismerése, pozitív, megerősítő üzenetek megfogalmazása, illetve a vezetői elvárások mentén artikulálódó jövő- és fejlődésorientált visszajelzések biztosítása érdekében. Az új rendszert a 2011. évi teljesítményértékelés során már alkalmaztuk.

A teljesítményorientált és folyamatos fejlődést ösztönző intézményi kultúra megerősítése érdekében bevezetésre került a „Bank legjobban teljesítő munkatársai" elismerési forma, mely minden évben lehetőséget biztosít a bank felső vezetőinek, hogy az intézmény egésze szempontjából az adott évben kiemelkedő teljesítményű munkatársakat elismerjék.

Belsőügyfél-elégedettségi felmérés

A kétévente megvalósuló belsőügyfél-elégedettségi felmérés célja, hogy a belső együttműködések fejlesztése érdekében átfogó képet adjon a részt vevő szakterületek számára a bank munkatársai mint belső ügyfelek elégedettségéről, és a visszajelzések alapján a szakterületek még inkább az ügyfelek igényeihez illeszthessék szolgáltatásaikat. A felmérés elfogadottságát igazolja, hogy újabb szakterületek csatakozásával immár 10 szervezeti egység vesz részt a felmérésben. A felmérést követően a HR-partnerek közreműködésével a szervezeti egységek maguk számára értelmezték eredményeiket, és ezt követően 2012 elején megfogalmazzák, majd megvalósítják a szolgáltatásuk minőségének fejlesztését célzó akcióterveiket.

Javadalmazási stratégia felülvizsgálata

Az elmúlt három évben jellemző turbulens gazdasági környezet és a kereskedelmi bankok bérpiacán történt változások következtében 2011-ben az MNB javadalmazási gyakorlata felülvizsgálatra került. Ennek keretében a bank megismételte az európai jegybankok körében korábban elvégzett benchmarkfelmérést, és külső tanácsadó cég közreműködésével megvizsgálta a javadalmazási rendszer belső méltányosságát, valamint külső munkaerő-piaci versenyképességét a jelenlegi hazai munkaerő-piaci és kereskedelmi banki javadalmazási gyakorlatok tendenciái alapján. A felülvizsgálat eredményei nyomán az MNB megfogalmazta a 2012–2014. évi javadalmazási stratégiáját.

Kutatási tevékenység ösztönzése

Az MNB 2011. évi prioritásai között célként jelölte meg, hogy a kutatási munkát erőteljesebben kívánja beágyazni a bank szakmai tevékenységébe. E cél érdekében indult el a Kutatás szervezeti egység és a jegybanki elméleti szakterületek közötti együttműködés fejlesztését célzó szervezetfejlesztési folyamat. A Kutatás szakterület felülvizsgálta korábban megfogalmazott stratégiáját, ennek mentén megkezdte az MNB kutatási tevékenységének szakmai koordinációját, és implementálta mindazon kezdeményezéseit,

amelyek az eddigi együttműködési keretek megújítását és új együttműködési lehetőségek megvalósulását biztosítják.

Ezen cél elősegítése érdekében útjára indult a gyakornoki program: 2011-ben 5 gyakornok kezdhette meg 18 hónapos szakmai programját, amely a 3 elméleti elemzői szakterület (Monetáris stratégia és közgazdasági elemzés, Pénzügyi elemzések, Pénzügyi stabilitás szakterületek) között 6 havi rotációkra épül. A program célja, hogy a fiatalok felvételével egyik oldalról a szenior munkatársak inkább foglalkozhassanak kutatással, másik oldalról az egyetemi tanulmányaik végén lévő utolsó éves tehetséges, céltudatos és elkötelezett közgazdászhallgatók tapasztalatot szerezzenek, így mozdítva elő (felelős intézményként) a munkaerőpiacra kikerülő tehetséges fiatalok szakmai boldogulását. A programba bekerült tehetségek új, friss tudást, szemléletet hoznak a szervezetbe, és hozzájárulnak a jegybanki tevékenységhez kapcsolódó ismeretek terjesztéséhez.

Etikai kódex megújítása

A 2011. évben – időközönként megvalósított felülvizsgálat keretében – a bank vezetői és munkatársai workshopokon tekintették át az MNB Etikai kódexét. A kódex tartalma felülvizsgálatra, bővítésre került a közös beszélgetéseken elhangzó munkatársi felvetések és a vezetői javaslatok alapján, követve a belső szervezeti működés alakulását, illetve az intézményi környezet változását. A kódexben megfogalmazottak értelmezésének támogatását segíti a konkrét példákkal is szolgáló, frissített tartalmú, elektronikus formában újra kiadott Gyakorlati útmutató.

Létszám és fluktuáció alakulása

Az MNB 2011. évi átlaglétszáma (590,3 fő) 1,1 fővel volt alacsonyabb az előző évinél. A 2011. év zárólétszáma 582 fő volt, a foglalkoztatottak száma 7 fővel (1,2 százalékkal) volt alacsonyabb a 2010. évi zárólétszámnál.

Az MNB 2011. évi létszámának alakulását döntően az alábbi tervezett létszámbővülések és létszámcsökkenések befolyásolták:

- Az MNB elnöke Költségvetési Tanácsban vállalt szerepének támogatásához kapcsolódó feladat- és létszámbővülés.
- A bankjegyhamisítás elleni védelem erősítéséhez kapcsolódó feladat- és létszámbővülés.
- A gyakornoki program bevezetése az MNB-ben.
- A Bankműveletek szervezeti egység munkafolyamatainak változásából fakadó létszámszükséglet csökkenése.
- Az „éjszakai kihelyezett bankjegykészlet” beruházás megvalósításához kapcsolódó létszámcsökkenés.
- Az irattár átalakításához kapcsolódó létszámszükséglet csökkenése.

Az MNB év végi létszámának alakulására a tervezett intézkedéseken túlmenően átmeneti csökkentő hatást gyakorolt az önkéntesen távozó munkatársak pótlásának 2012-re történő áthúzódása.

6. táblázat
A munkaerőmozgáshoz kapcsolódó mutatószámok alakulása 2011-ben

Mutatók	2010	2011
Fluktuáció		
Fluktuációs ráta (kilépők + belépők száma/2 x teljes létszám)	9,6%	10,6%
Kilépési arány (kilépők száma/teljes létszám)	10,7%	11,9%
Önkéntes távozási arány (a teljes létszám arányában)	4,4%	4,6%
Önkéntesen távozó kulcsemberek száma	2	6
Külföldre távozó, önkéntesen kilépő kulcsmunkatársak aránya	0,0%	16,7%
Toborzás		
Toborzási igények	52	46
Kilépő munkatársak pótlására irányuló toborzások a teljes toborzási igényen belül	63,5%	93,5%
A belépők aránya a teljes létszámra vetítve	8,5%	9,3%
Belülről betöltött üres pozíciók aránya	37,3%	22,2%
Munkaidő		
Munkaidő-kihasználtság	85,1%	85,0%
Betegség miatti kieső idő	1,6%	1,7%

2011-ben 70 munkavállaló munkaviszonya szűnt meg, ebből 32 munkáltatói, 27 munkavállalói kezdeményezésre történt, 11 munkaviszony nyugdíjazás és egyéb kilépés (pl. határozott munkaszerződés lejárta stb.) miatt szűnt meg. Ugyanakkor 2011-ben 55 új munkatárs felvétele történt megüresedett vagy új pozíciókba.

E változásokból következően 2011-ben a felsőfokú iskolai végzettséggel rendelkező munkavállalók aránya tovább emelkedett, az előző évinél 2,5 százalékkal magasabb arányt ért el. A korösszetétel alakulásában kismértékű emelkedés figyelhető meg, a foglalkoztatottak átlagos életkora 2011-ben 41,1 év volt. Az átlagos banki munkaviszony az előző évihez képest 2011-ben 12,8 évről 12,6 évre változott.

Beszerzési tevékenység

A 2010-ben végrehajtott működés- és szervezetfejlesztési program (Beszerzés stratégiai átalakítása projekt) során a törvényi megfelelőség fenntartása mellett a bank beszerzési gyakorlatát közelítettük a legjobb versenypiaci gyakorlathoz.

A lezárult projekt sikerét igazolja, hogy 2011-ben a hatékony piaci munka nagyobb versenyt eredményezett, míg a beszerzési folyamatba új elemként illesztett előkészítő szakasz növelte az eredményes beszerzési eljárások arányát:

– az ajánlattevők száma 20 százalékkal nőtt,

– az ajánlatot adó/ajánlattételre felkért cégek aránya az előző évhez viszonyítva 68 százalékról 75 százalékra nőtt,

– az eljárások átlagos átfutási ideje 10 százalékkal csökkent.

Az e-aukciós eszköz alkalmazásával lebonyolított beszerzések aránya 2010-hez képest 29 százalékról 43 százalékra nőtt, az elért átlagos megtakarítás 24 százalék.

A környezettudatos működés részeként 2011. márciusban fejeződött be az elektronikus számlák feldolgozását támogató beszerzési eljárás, áprilistól érkeztek az első e-számlák. Arányuk negyedévről negyedévre folyamatosan emelkedett (második negyedév: 193 darab, harmadik negyedév: 268 darab, negyedik negyedév: 399 darab), ahogy újabb szállítók csatlakoztak a szolgáltatáshoz. Az utolsó negyedévben már a számlák egyharmada elektronikus úton érkezett.

Az MNB részvételével lezajlott és az Eurorendszer beszerzési és koordinációs irodája (EPCO) által felügyelt és támogatott európai szintű közbeszerzési eljárások (szállodai díjak, repülőjegyek) is hozzájárultak a KBER-bizottságok munkájában való részvétel költségének csökkenéséhez.

A környezettudatos működés megvalósítása

Az MNB az elmúlt években számos környezettudatos beruházást valósított meg, illetve olyan kezdeményezéseket indított, amelyek kézzelfogható eredményeket hoztak a szervezet környezeti teljesítményében. A 2010-es Zöld iroda verseny során megerősítést nyert az a korábbi feltételezés, hogy az MNB a környezetvédelem területén jól teljesít: elnyerte a „2010 Legzöldebb irodája” címet.

A továbblépés lehetőségeit vizsgálva és megismerve az EU környezetvédelmi vezetési és hitelesítési rendszer (KÖVHIR, angolul EMAS) követelményeit, az MNB úgy döntött, bevezeti az KÖVHIR-rendszert az európai uniós nyilvántartásba vétellel együtt. A környezetvédelmi vezetési rendszer úgy került kialakításra, hogy az MNB felmérte és folyamatosan ellenőrzés alatt tartja a jelentős környezeti hatást okozó környezeti tényezőket, mutatószámokat alkalmaz a környezeti teljesítmény mérésére, és törekszik arra, hogy ezek a mutatószámok évről évre javuljanak, az ezzel kapcsolatos célokat és elért eredményeket nyilvánosságra hozza. Az MNB környezeti politikája fémjelzi az MNB vezetésének a környezettudatosság iránti elkötelezettségét, a fenntartható fejlődés elvével való azonosulását. A környezeti politikában megfogalmazódnak a teljesítmény javításának fő irányai:

– az energiahatékonyság növelése;

– a levegő mint környezeti elem védelmének növelése;

– a korszerű hulladékgazdálkodás megvalósítása, fejlesztése.

A környezeti politika megvalósítása során az MNB lépéseit alapvetően a közpénzekkel való gazdálkodás felelőssége mint társadalmi elvárás határozza meg, ezért az MNB a környezeti teljesítmény javítására irányuló kezdeményezést, vállalást az elérhető eredmények, illetve a megvalósítás költségeinek mérlegelését követően tesz.

Az MNB 2011-ben elkészítette, külső akkreditált EMAS-hitelesítővel hitelesíttette és az MNB honlapján nyilvánosságra hozta a Magyar Nemzeti Bank Környezetvédelmi nyilatkozatát.

Az energiafelhasználás 2011-ben összességében 7,0 százalékkal, ezen belül a villamosenergia-felhasználás 7,6 százalékkal (448 503 kWh) csökkent, ami 12,4 millió forint költségmegtakarítást jelentett.

A szén-dioxid-kibocsátás 7,3 százalékkal csökkent, döntően az energiafelhasználáshoz kapcsolódóan, de 2011-ben a kiküldetésekhez kapcsolódó levegőterhelés is 4,8 százalékkal csökkent.

A hulladékgazdálkodás területén szigorú monitoringtevékenység került bevezetésre, jelentősen növelve a szelektivitás arányát. A kommunális hulladék mennyisége 2011-ben jelentősen, 35 százalékkal csökkent, a hulladékgazdálkodással kapcsolatos költségek 3,2 millió forinttal voltak alacsonyabbak a 2010. évi költségekhez képest.

3.12. A KBER-BIZOTTSÁGOK BEMUTATÁSA

Uniós csatlakozásunk óta az MNB vezetői és szakértői teljes jogú tagként vesznek részt a KBER-bizottságok, illetve a bizottságok által létrehozott munkacsoportok munkájában. A bizottságokban és a munkacsoportokban nyílik lehetőség a nemzeti jegybankok együttműködésével történő álláspontok közös kidolgozására, és ez az együttműködés lehetőséget nyújt arra is, hogy az egyes nemzeti bankok képviselői rendszeresen tájékozódjanak az EKB munkájáról.

Az egyes KBER-bizottságok tevékenységi köre (mandátuma) röviden az alábbiakban összegezhető:

Számviteli és monetáris jövedelem bizottsága – Accounting and Monetary Income Committee (AMICO): Kialakítja, és rendszeresen felülvizsgálja a KBER alapokmánya szerinti pénzügyi beszámolók kereteit meghatározó számvitel-politikai elveket, a rendszeres pénzügyi jelentések elkészítésének módszertanát, és elősegíti ezek nemzetközi szintű összehangolását. Figyelemmel kíséri a monetáris jövedelem számítását a számviteli biztonsági keretrendszer által kialakított kockázatkezelési folyamatnak megfelelően.

Bankjegybizottság – Banknote Committee (BANCO): Meghatározza az euroövezeti országok eurobankjegy-szükségletét, összehangolja az eurobankjegyek gyártását, kidolgozza az eurobankjegyek készletezési és bankjegy-feldolgozási politikáját. Feladatai közé tartozik az eurobankjegyek előállítása kapcsán keletkező tapasztalatok cseréje, az eurobankjegyek hamisítását megakadályozó biztonsági elemek vizsgálata és fejlesztése, valamint az euro előállításához kapcsolódó biztonsági kockázatok felmérése. Hozzájárul az euroövezetben alkalmazott gyakorlat harmonizációjához, a hamisításokat figyelő rendszer kialakításához, valamint az eurobankjegyekre és -érmékre vonatkozó statisztikák ellenőrzéséhez.

Költségmódszertani bizottság – Committee on Controlling (COMCO): A COMCO 2007 júliusa óta tartozik a KBER-bizottságok közé (csak az euroövezeti jegybankok vesznek részt ezen bizottság munkájában). Hozzájárul az Eurorendszer által alkalmazott egységes költségmódszertan (Common Eurosystem Cost Methodology) alkalmazásához és továbbfejlesztéséhez, elemzéseket készít az Eurorendszer/KBER bizonyos funkcióinak/termékeinek költségadatairól és költségszerkezetéről. A vezetői információs rendszerek terén a KBER egészének érdeklődésére számot tartó kérdésekben az információ- és tapasztalatcsere fórumaként szolgál.

Eurorendszer/KBER kommunikációs bizottsága – Eurosystem/ESCB Communications Committee (ECCO): Hozzájárul az Eurorendszer, a KBER és az EKB külső kommunikációs politikájának kialakításához annak érdekében, hogy az Eurorendszer/KBER által megfogalmazott célok átláthatóvá és világossá váljanak és biztosítsák a közvélemény tájékoztatását az Eurorendszer és a KBER feladatairól és tevékenységéről.

Pénzügyi stabilitási bizottság – Financial Stability Commitee (FSC): Az FSC 2011-től, a korábbi Bankfelügyeleti bizottság (Banking Supervision Committee, BSC) megszüntetésével kezdte meg munkáját, feladata az, hogy az EKB döntéshozó testületeit pénzügyi stabilitással kapcsolatos feladataik ellátásában támogassa.

Belső ellenőrzési bizottság – Internal Auditors Committee (IAC): A releváns közös projektek, rendszerek és tevékenységek felülvizsgálatával, valamint az EKB és a nemzeti központi bankok „közös érdeklődésére" számot tartó, auditálási kérdéseket érintő együttműködésének biztosításával segíti a KBER-t céljai elérésében.

Nemzetközi kapcsolatok bizottsága – International Relations Committee (IRC): A KBER nemzetközi együttműködéssel összefüggő feladatainak végrehajtását segíti. Hozzájárul az Eurorendszer álláspontjának kialakításához az EU-n kívüli országokkal fenntartott kapcsolatok különböző területein, az EU-n belül pedig elemzi az EU- és a GMU-csatlakozási folyamat állását és az ERM–II-vel összefüggő kérdéseket.

Információtechnológiai bizottság – Information Technology Committee (ITC): Hozzájárul az Eurorendszer és a KBER informatikai politikájának, stratégiájának és az erre vonatkozó irányelveknek a kidolgozásához – különös tekintettel a biztonsági vonatkozásokra –, és technikai tanácsot ad más bizottságok részére. Ezen túlmenően Eurorendszer/KBER szintű fejlesztéseket, önálló projekteket indít, hajt végre.

Jogi bizottság – Legal Committee (LEGCO): Hozzájárul az Eurorendszer és a KBER szabályozási rendszerének karbantartásához, figyelemmel kíséri és beszámol arról, hogy a

nemzeti hatóságok és a közösség mennyiben tartják be a jogszabálytervezetekkel kapcsolatos konzultációs kötelezettségüket az EKB kompetenciájába tartozó területeken.

Piaci műveletek bizottsága – Market Operations Committee (MOC): Segíti a KBER-t az egységes monetáris politika és a devizaműveletek megvalósításában, az EKB tartalékainak kezelésében, valamint azon tagállamok központi bankjai által alkalmazott monetáris politikai eszköztár megfelelő adaptálásában, amelyek még nem vezették be az eurót, továbbá az ERM–II alkalmazásában.

Monetáris politikai bizottság – Monetary Policy Committee (MPC): Segíti a KBER-t a közösség egységes monetáris és árfolyam-politikájának megvalósításában. Ezen túlmenően segítséget nyújt a KBER azon feladatainak teljesítésében, amelyek a nem euroövezeti tagállamok központi bankjai és az EKB monetáris és árfolyam-politikájának koordinálásából adódnak.

Fizetési és elszámolási rendszerek bizottsága – Payment and Settlement Systems Committee (PSSC): Segíti a KBER-t a fizetési rendszer zökkenőmentes működtetésében, ennek során tanácsot ad a TARGET (Transzeurópai automatizált valós idejű bruttó teljesítést biztosító expressz átutalási rendszer), a TARGET2, a TARGET2-Securities, a SEPA (Egységes eurofizetési övezet) és a CCBM (Levelező jegybanki modell) működését illetően, valamint a fedezetek határon átnyúló felhasználásával kapcsolatban. Támogatja továbbá a KBER-t a fizetési rendszerekre vonatkozó általános jellegű és „felvigyázói" kérdésekben; valamint az értékpapír-elszámolási és -teljesítési rendszerekre vonatkozóan a központi bankokat érintő kérdésekben.

Kockázatkezelési bizottság – Risk Management Committee (RMC): Az EKB 2010 szeptemberében döntött létrehozásáról. Az RMC csak euroövezeti összetételben ülésezik, feladata az, hogy az Eurorendszer piaci műveleteiből származó kockázatok kezelése és ellenőrzése terén elemzésekkel és javaslatokkal segítse az EKB-döntéshozók munkáját.

Statisztikai bizottság – Statistics Committee (STC): Segítséget nyújt a KBER feladatainak teljesítéséhez szükséges statisztikai információk összegyűjtésében. Ennek során hozzájárul többek között a statisztikai adatgyűjtésben szükséges változtatások kidolgozásához és azok költséghatékony alkalmazásához.

A KBER munkáját támogató egyéb bizottságok:

Költségvetési bizottság – Budget Committee (BUCOM): Az EKB költségvetésével kapcsolatos kérdésekben nyújt segítséget az EKB Kormányzótanácsának, tagjai az euroövezeti tagállamok jegybankjai.

Emberi erőforrások konferenciája – Human Resources Conference (HRC): A 2005-ben létrehozott bizottság célja az, hogy fórumként szolgáljon az Eurorendszer/KBER jegybankok között a tapasztalat-, vélemény- és információcseréhez az emberi erőforrásokkal való gazdálkodás területén.

Az Eurorendszer informatikai operatív bizottsága – Eurosystem IT Steering Committee (EISC): A 2007-ben létrehozott bizottság feladata az, hogy irányítsa az Eurorendszerben a folyamatos informatikai fejlesztéseket, különös tekintettel az Eurorendszer informatikai irányításával kapcsolatos feladatkörökre. A bizottság az EKB Kormányzótanácsát támogatja az Eurorendszer/KBER szintű közös informatikai projektekkel és üzemeltetéssel kapcsolatos döntéshozatal során, hozzájárulva ezen terület irányításának eredményességéhez és hatékonyságához. Tagjai az euroövezeti tagállamok jegybankjai.

Az Eurorendszer beszerzési és koordinációs irodája – Eurosystem Procurement Coordination Office (EPCO): A 2008-ban létrehozott iroda többek között az alábbi feladatokat látja el: a bevált beszerzési gyakorlatok eurorendszeren belüli elfogadásának elősegítése; a közös beszerzéshez szükséges infrastruktúra (pl. készségek, funkcionális eszközök, információs rendszerek, eljárások) kialakítása; a közös pályázati eljárásban részt vevő központi bankokkal együttműködésben közös követelmények kidolgozása; a központi bankok támogatása a közös beszerzési eljárásokban, közbeszerzési eljárások lebonyolítása központi bankok nevében.

3.13. KIADVÁNYOK, MNB ÁLTAL SZERVEZETT KONFERENCIÁK 2011-BEN

Kiadványok

Jelentés az infláció alakulásáról

Az inflációs jelentés évente négy alkalommal jelenik meg annak érdekében, hogy a közvélemény számára érthető és világosan nyomon követhető legyen a jegybank politikája. Ebben a kiadványban az MNB rendszeresen beszámol az infláció addigi és várható alakulásáról, értékeli az inflációt meghatározó makrogazdasági folyamatokat, és összefoglalja azokat az előrejelzéseket és megfontolásokat, amelyek alapján a Monetáris Tanács meghozza a döntéseit.

Jelentés a pénzügyi stabilitásról

A stabilitási jelentés évente két alkalommal jelenik meg, ismerteti a jegybank álláspontját a pénzügyi rendszerben

tapasztalható változásokról, és bemutatja ezen változások hatását a pénzügyi rendszer stabilitására.

Beszámoló az MNB adott negyedévi tevékenységéről

A negyedéves rendszerességgel megjelenő kiadvány röviden beszámol a jegybanki szakterületek előző negyedévi tevékenységéről (monetáris politika, pénzügyi rendszer áttekintése, devizatartalék, pénzforgalom, emissziós tevékenység, statisztikai változások).

Éves jelentés

A kiadvány tartalmazza a jegybank előző évről szóló üzleti jelentését, valamint auditált éves beszámolóját.

Elemzés a konvergenciafolyamatokról

Az MNB 2005 óta publikálja ezen kiadványát, amely általában évente jelenik meg, így 2011-ben is kiadásra került. Az MNB a kiadvány megjelentetésével hozzá kíván járulni ahhoz, hogy a döntéshozók, a szakmai és a tágabb közvélemény tájékozottabb legyen a monetáris unióban való részvétel sokszor igen összetett kérdéseiben.

MNB-tanulmányok

A sorozatban az MNB monetáris döntéshozatalához kapcsolódó közgazdasági elemzések kerülnek nyilvánosságra. A sorozat célja a monetáris politika átláthatóságának növelése. Így az előrejelzési tevékenység technikai részleteit is ismertető tanulmányokon túl közzéteszi a döntés-előkészítés során felmerülő közgazdasági kérdéseket is.

MNB Working Papers (MNB-füzetek)

A kiadványsorozat a jegybankban készült elemzési és kutatási munkák eredményeit tartalmazza. Az elemzések a szerzők véleményeit tükrözik, s nem feltétlenül esnek egybe az MNB hivatalos véleményével. A sorozat 2005 ősze óta csak angol nyelven érhető el.

MNB-szemle

A 2011-ben hatodik évfolyamába lépő kiadványban megjelenő rövid cikkek célja az, hogy közérthető formában tájékoztassák a szélesebb közvéleményt a gazdaságban végbemenő folyamatokról és a jegybanki kutatómunka közérdeklődésre számot tartó eredményeiről. A kiadvány 2011-ben három alkalommal jelent meg.

Felmérés a hitelezési vezetők körében a bankok hitelezési gyakorlatának vizsgálatára

A Magyar Nemzeti Bank 2003 tavaszán indította el a banki hitelezési folyamatok jobb megértését szolgáló felmérését, amely segít feltárni, hogy meghatározó hazai bankok hogyan látják, értékelik a piaci folyamatokat, illetve hogyan alakítják stratégiájukat és azon belül hitelezési politikájukat. A hitelkínálati folyamatok kvalitatív jellegű tényezőinek lehető legszorosabb nyomon követése érdekében a jegybank a felmérést negyedévente végzi el.

Elemzés az államháztartásról

Az MNB szakértői stábja rendszeresen elemzi a költségvetési folyamatokat a jegybanki monetáris politika meghatározásával és megvalósításával kapcsolatos feladatának legmagasabb szakmai színvonalon történő teljesítésének támogatása érdekében. A szélesebb közvélemény az Elemzés az államháztartásról című új kiadványból ismerheti meg e szakértői elemzések legfontosabb eredményeit. Az elemzésekben található megállapítások és következtetések az elemzést készítő szakértők véleményét tükrözik, és nem tekinthetők az MNB vagy a Monetáris Tanács álláspontjának. A kiadvány 2011-ben három alkalommal jelent meg.

Egyéb kiadványok

2011-ben megjelent *A hazai pénzforgalom számokban* című elemzés, amely elkészítésének elsődleges célja a hazai fizetési piac, valamint a magyarországi fizetési rendszerek forgalmának bemutatása.

A Magyar Nemzeti Bank valamennyi publikációja elérhető a jegybank honlapján (http://www.mnb.hu).

Konferenciák, előadások

Konferenciák, tudományos rendezvények

2011. március 10. Pénzforgalmi Konferencia

2011. április 15–16. Gazdaságpolitikai testületi ülés

2011. május 3–4. EKB készpénzlogisztikai albizottság ülése

2011. május 26. Központi Bankos Kerekasztal

2011. június 10. EKB–MNB Lektorálási Szeminárium

2011. szeptember 9–10. Európai Rendszerkockázati Testület (European Systemic Risk Board) ülése

2011. szeptember 15–16. X. makroökonómiai politikai kutatási műhely a költségvetési egyensúly helyreállításáról, az államadósságról és annak nemzeti, illetve globális következményeiről

2011. október 5–7. Technikai tanácsadócsoport ülése

2011. október 11. KBER IAC (Belső ellenőrzési bizottság) munkacsoport ülése

2011. december 8. Horgony 2012

BESS at MNB előadások

2011. január 19. Antonio Mele (London School of Economics): Kétértelműség, információszerzés és eszközpiaci ármozgások (Ambiguity, information acquisition and price Swings in asset markets)

2011. február 4. Mehmet Fatih Ekinci (University of Rochester): Figyelmetlen fogyasztók és devizaárfolyam-volatilitás (Inattentive Consumers and Exchage Rate Volatility)

2011. február 7. Markus Kirchner (University of Amsterdam and Tinbergens Institute): Kormányzati kiadási sokkok várakozásalapú azonosítása (Expectations-Based Identification of Government Spending Schocks)

2011. február 9. Adam Gulan (Rutgers University): Tökéletlen piacok, optimális portfóliók és nemzetközi fogyasztási korrelációk (Incomplete Markets, Optimal Portfolios, and International Consumptions Correlations)

2011. március 11. Bela Személy (Duke University): Optimális tőkeáttétel és beruházás bizonytalanság körülményei között (Optimal Leverage and Investment under Uncertainty)

2011. március 23. Bartosz Maćkowiak (European Central Bank): Üzleti ciklusok dinamikája racionális figyelmetlenség körülményei között (Business Cycle Dynamics under Rational Inattention)

2011. március 30. Christian Matthes (Universitat Pompeu Fabra, Barcelona): Optimális dezinfláció tanulás mellett (Optimal Disinflation under Learning)

2011. április 20. Simon Gilchrist (Boston University): Hitelkockázati felárak és az üzleti ciklusok ingadozásai (Credit Spreads and Business Cycle Fluctuations)

2011. április 27. Giovanni Calice (University of Southampton): Likviditási kölcsönhatások a hitelpiacokon: az eurozóna szuverén adósságválságának elemzése (Liquidity Interactions in Credit Markets: An Analysis of The Eurozone Sovereign Debt Crisis)

2011. május 11. Gyuri Venter (London School of Economics): Shortolási korlátok és hitelezői pánikok (Short-sale Constraints and Creditor runs)

2011. május 18. Romain Ranciere (Paris School of Economics): Pénzügyi liberalizáció: hatékonyságnövekedés és fekete lyukak (Financial Liberalization: Efficiency Gains and Black-Holes)

2011. június 1. Anton Nakov (European Central Bank): Óvigyázatossági árragadósság (Precautionary price stickiness)

2011. augusztus 25. Zoltan Pozsar (International Monetary Fund, vendégkutató): Intézményi szintű számla-összevezetés és az amerikai bankrendszer Triffin-dilemmája (Institutional Cash Pools and the Triffin Dilemma of the U.S. Banking System)

2011. október 5. Boris Vujcic (National Bank of Croatia): Feltörekvő piacok a válság idején: miért volt ezúttal más? (Emerging Markets during the crisis: why this time was different?)

2011. október 26. Giampiero Gallo (University of Florence): A volatilitás általános dinamikája: egy kompozit vMEM-módszer (Common Dynamics in Volatility: a Composite vMEM Approach)

2011. november 9. Andri Chassamboulli (University of Cyprus): „Add nekem a fáradt, nincstelen…" hogy gazdagodjak: bevándorlás a keresési egyensúlyban ("Give me your Tired, your Poor", so I can Prosper: Immigration in Search Equilibrium)

2011. november 16. Dirk Schoenmaker (Duisenberg School of Finance): Határokon átnyúló bankok rendezésének javítása (Improving the Resolution of Cross-Border Banks)

2011. november 30. Francesco Pappada (University of Lausanne): Hitelpiaci súrlódások és cégek kivonulása recessziók idején (All you need is Loan Credit market frictions and the exit of rms in recessions)

Jegybanki oktatások központjának kurzusai

2011. tavaszi kurzus 1. hét: 2011. április 5–8.

Monetáris és fiskális politika a neo-keynesiánus nyitott gazdasági modellben (Monetary and Fiscal Policy in the New Keynesian Open Economy Framework) – Prof Tommaso Monacelli (Università Bocconi, IGIER and CEPR)

2011. tavaszi kurzus 2. hét: 2011. április 11–14.

Strukturális modellek megoldása, kalibrálása és kiértékelése (Solving, Calibrating and evaluating structural models) – Prof Fabio Canova (ICREA Research Professor at UPF and CEPR)

Empirikus idősoros módszerek politikai elemzésekhez (Empirical time series methods for policy analyses) – Prof Fabio Canova (ICREA Research Professor at UPF and CEPR)

2011. őszi kurzus 1. hét: 2011. augusztus 29.–szeptember 2.

Monetáris politika, eszközárak és tanulás (Monetary Policy, Asset Prices and Learning) – Prof Klaus Adam (University of Mannheim)

2011. őszi kurzus 2. hét: 2011. szeptember 5–9.

Üzleti ciklusok elemzése (Analyzing Business Cycles) – Prof Adrian Pagan (University of Technology, Sydney)

3.14. RÖVIDÍTÉSEK, JEGYBANKSPECIFIKUS FOGALMAK MAGYARÁZATA

Rövidítések

ALCO: Eszköz-forrás bizottság

AMICO: Számviteli és monetáris jövedelem bizottsága (KBER-bizottság)

ÁSZ: Állami Számvevőszék

ATC: Technikai Tanácsadó Bizottság, az Európai Rendszerkockázati Testület munkájának technikai előkészítéséért felelős bizottság.

BANCO: Bankjegybizottság (KBER-bizottság)

BIS: Nemzetközi Fizetések Bankja

BKR: Bankközi Klíringrendszer

BSC: Bankfelügyeleti bizottság (KBER-bizottság)

BUCOM: Költségvetési bizottság

COMCO: Költségmódszertani bizottság (KBER-bizottság)

ECCO: Eurorendszer/KBER kommunikációs bizottsága (KBER-bizottság)

EISC: Eurorendszer informatikai operatív bizottsága

EKB: Európai Központi Bank

EMAS: Eco-Management and Audit Scheme

EMFESZ: Első Magyar Földgáz- és Energiakereskedelmi és Szolgáltató Kft.

EMIR: European Market Infrastructure Regulation

EPCO: Eurorendszer beszerzési és koordinációs irodája

ERKT: Európai Rendszerkockázati Testület (European Systemic Risk Board – ESRB)

ESFS: Pénzügyi Felügyeletek Európai Rendszere

FSC: Pénzügyi stabilitási bizottság (KBER-bizottság)

GIRO: Giro Elszámolásforgalmi Zrt.

GMU: Gazdasági és Monetáris Unió

HRC: Emberi erőforrások konferenciája

IAC: Belső ellenőrzési bizottság (KBER-bizottság)

IMF: Nemzetközi Valutaalap

IRC: Nemzetközi kapcsolatok bizottsága (KBER-bizottság)

ITC: Információtechnológiai bizottság (KBER-bizottság)

KBER: Központi Bankok Európai Rendszere

KELER: Központi Elszámolóház és Értéktár Zrt.

KOMAB: Kommunikációs albizottság, a NEB egyik albizottsága

KSH: Központi Statisztikai Hivatal

LEGCO: Jogi bizottság (KBER-bizottság)

MOC: Piaci műveletek bizottsága (KBER-bizottság)

MPC: Monetáris politikai bizottság (KBER-bizottság)

NÁT: Nemzeti euroátállási terv

NEB: Nemzeti Euró Koordinációs Bizottság

O/N: overnight betét/hitel, egynapos betét/hitel

OECD: Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet

OSAP: Országos Statisztikai Adatgyűjtési Program

PSSC: Fizetési és elszámolási rendszerek bizottsága (KBER-bizottság)

PSZAB: Pénzügyi szektor albizottság, a NEB egyik albizottsága

PSZÁF: Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete

PSZLA: a nemzetgazdaság (minden szektorának) pénzügyi számláiról szóló, publikációs táblákat összeállító informatikai alkalmazás.

SEPA: Single European Payment Area, Egységes eurofizetési övezet – egy olyan térség, amelyen belül a gazdasági szereplők egyetlen fizetési számla használatával, bárhol ugyanúgy teljesíthetnek és fogadhatnak euróban fizetéseket, mint saját országukban. Az övezet földrajzilag a 27 EU-tagállamot, Izlandot, Liechtensteint, Norvégiát, Svájcot és Monacót fedi le.

STC: Statisztikai bizottság (KBER-bizottság)

SWIFT: pénzügyi üzenetek biztonságos továbbítására szakosodott nemzetközi társaság

TARGET: Transzeurópai automatizált valósidejű bruttó expressz átutalási rendszer, az euroövezet VIBER-rendszere

VIBER: Valós Idejű Bruttó Elszámolási Rendszer, az MNB által működtetett fizetési rendszer

Fogalmak magyarázata

Devizaswapügylet: olyan – általában rövid lejáratra kötött – ügylet, amely különböző devizák cseréjét és az ügylet lezárásakor a szerződésben (a keresztárfolyam és a devizák kamatrátája által) meghatározott áron történő visszacserélését foglalja magában.

Duration: a kötvények hátralévő átlagos futamideje. A kötvény, illetve a kötvényekből álló portfólió kockázatosságának jellemzésére használt mérőszám.

Elszámolás (klíring): a fizetési műveletek ellenőrzése, továbbítása, a bankközi követelések és tartozások meghatározott szabályok szerinti kiszámítása; értékpapírügyletek esetében a kötések párosítása, megerősítése, a tartozások és követelések kiszámítása, a felmerülő pénzügyi kockázat kezelése.

ERM–II árfolyam-mechanizmus (Exchange Rate Mechanism II): az euroövezet országai és a GMU harmadik szakaszában részt nem vevő uniós tagállamok közötti, az árfolyam-politikai együttműködés feltételeit megteremtő árfolyamrendszer. Az ERM–II rögzített, de kiigazítható árfolyamok multilaterális rendszere, amelyben a középárfolyamot normál ±15 százalékos ingadozási sáv övezi. A középárfolyammal és adott esetben a szűkebb ingadozási sávval kapcsolatos döntéseket az érintett tagállam, az euroövezet országai, az EKB és a mechanizmusban részt vevő többi tagállam kölcsönös megállapodásával hozzák meg.

Fizetési Rendszer Fórum: az MNB kezdeményezésére a Magyar Bankszövetség támogatásával a pénzforgalomban meghatározó szerepet játszó piaci szereplők, valamint a Magyar Államkincstár, a GIRO Zrt. és KELER Zrt. részvételével működő önálló, önszervező, a hazai fizetési rendszer ügyei iránt elkötelezett konzultatív jellegű nyitott szakmai szerveződés. A Fórum legfelsőbb szerve a tagok képviselőiből álló, az MNB és a Magyar Bankszövetség társelnökségével működő Fizetési Rendszer Tanács.

Fizetési Rendszer Tanács: a Fizetési Rendszer Fórum döntéshozó testülete.

FX-swap ügylet: lásd devizaswapügylet

IMF-tartalékkvóta: az IMF-be SDR-ben (Special Drawing Right – különleges lehívási jog) befizetett IMF-kvóta szabadon lehívható – még le nem hívott – hányada.

Kamatláb futures: olyan tőzsdei ügylet, ahol a jövőbeni elszámolás alapja meghatározott mennyiségű, szabványosított (kontraktusban kifejezett), az üzletkötéskor meghatározott kamatozású betétállomány.

Kamatozó devizaswap- (currency swap) ügylet: olyan – általában közép-, illetve hosszú lejáratra kötött – ügylet,

amely különböző devizák cseréjét, a tőke utáni kamatfizetések sorozatát és az ügylet lezárásakor a tőkék törlesztését foglalja magában.

Kamatswap: valamely tőkeösszegre rögzített kamatláb alapján számított fix kamat és – bizonyos piaci kamatlábhoz, feltételhez igazított – változó kamatláb alapján számított változó kamatösszeg meghatározott időközönkénti cseréje.

Készpénzforgalom: a jegybankba történő be- és kifizetések, illetve váltások összege.

Kiegyenlítési tartalék: a forintárfolyam kiegyenlítési tartaléka és a deviza-értékpapírok kiegyenlítési tartaléka az MNB saját tőkéjének részét képező tartalékok, melyeket negatív egyenlegük esetén a negatív egyenleg mértékéig a központi költségvetés a tárgyévet követő év március 31-ig a megfelelő kiegyenlítési tartalék javára megtérít. A térítést a tárgyévi mérlegben a központi költségvetéssel szembeni követelések között kell kimutatni. [Az új jegybanktörvény (2011. évi CCVIII tv.) változást hozott a térítési szabályokban; lásd B) rész 4.17. pont.]

Forintárfolyam kiegyenlítési tartaléka: a devizaeszközöknek és -forrásoknak a forintárfolyam változásából adódó nem realizált árfolyamnyereségét, illetve árfolyamveszteségét a saját tőke részét képező forintárfolyam kiegyenlítési tartalékában kell kimutatni.

Deviza-értékpapírok kiegyenlítési tartaléka: a devizában fennálló, értékpapírokon alapuló követelések (kivéve a visszavásárolt devizakötvények) piaci értéke és beszerzési értéke közötti értékelési különbözetet a saját tőke részét képező deviza-értékpapírok kiegyenlítési tartalékában kell kimutatni.

Monetáris pénzügyi intézmények: a jegybank, a hitelintézetek és a pénzpiaci alapok együttesen alkotják a pénzügyi vállalatokon belül ezt az intézményi kategóriát.

Opciós ügylet: a devizaopció tulajdonosa számára jogot jelent, de nem kötelezettséget egy bizonyos mennyiségű deviza egy másik devizával szembeni vételére vagy eladására előre meghatározott árfolyamon, előre meghatározott időpontban vagy időpontig. Az opció eladója (kiírója) számára – amennyiben az opció birtokosa gyakorolja a jogot – mindez kötelezettségként értelmezendő.

Pénzpiaci alapok: a pénzpiaci alapokhoz azok a befektetési alapok sorolandók, amelyek befektetési jegyei likviditás szempontjából a bankbetétekhez hasonlóak, és eszközeiket 85 százalékban pénzpiaci eszközökbe, vagy maximum 1 éves hátralévő lejáratú, transzferálható hitelviszonyt megtestesítő értékpapírokba vagy pénzpiaci eszközök kamataihoz hasonló megtérülésű eszközökbe fektetik.

Pénzpiaci eszközök: alacsony kockázatú, likvid, olyan piacon forgó értékpapírok, ahol nagy forgalmat bonyolítanak le nagy mennyiségű papírokkal, és ahol ezek készpénzre váltása azonnal és alacsony költséggel lehetséges.

Repo- és fordított repoügylet: olyan megállapodás, amely értékpapír tulajdonjogának átruházásáról rendelkezik a szerződéskötéssel egyidejűleg meghatározott vagy meghatározandó jövőbeli időpontban történő visszavásárlási kötelezettség mellett, meghatározott visszavásárlási áron. Az ügylet futamideje alatt a vevő az ügylet tárgyát képező értékpapírt megszerezheti, és azzal szabadon rendelkezhet (szállításos repoügylet), vagy nem szerezheti meg, azzal szabadon nem rendelkezhet, ilyenkor az értékpapír a vevő javára a futamidő alatt óvadékként kerül elhelyezésre (óvadéki repoügylet).

ROA (return on assets): eszközarányos nyereség

ROE (return on equity): sajáttőke-arányos nyereség

Teljesítés (kiegyenlítés): a bankok közötti tartozások és követelések végleges rendezése közös bankjuknál, jellemzően az MNB-nél vezetett számlán.

VaR (value at risk): kockáztatott érték, a kockázatok mérésére szolgáló módszer. A VaR adott időintervallum alatt várható legnagyobb veszteséget méri adott konfidenciaszint mellett.

B) rész
A Magyar Nemzeti Bank 2011. évi auditált éves beszámolója

1. Auditori jelentés

KPMG Hungária Kft.
Váci út 99.
H-1139 Budapest
Hungary

Tel.: +36 (1) 887 71 00
Fax: +36 (1) 887 71 01
E-mail: info@kpmg.hu
Internet: kpmg.hu

Független könyvvizsgálói jelentés

A Magyar Nemzeti Bank tulajdonosának

Az éves beszámolóról készült jelentés

Elvégeztük a Magyar Nemzeti Bank (továbbiakban „a Bank") mellékelt 2011. évi éves beszámolójának a könyvvizsgálatát, amely éves beszámoló a 2011. december 31-i fordulónapra elkészített mérlegből – melyben az eszközök és források egyező végösszege 12.501.799 M Ft, a mérleg szerinti eredmény 13.598 M Ft nyereség –, és az ezen időponttal végződő évre vonatkozó eredménykimutatásból, valamint a számviteli politika meghatározó elemeit és az egyéb magyarázó információkat tartalmazó kiegészítő mellékletből áll.

A vezetés felelőssége az éves beszámolóért

A vezetés felelős ennek az éves beszámolónak a számviteli törvényben foglaltak és a Magyarországon elfogadott általános számviteli elvekkel összhangban történő elkészítéséért és valós bemutatásáért, valamint az olyan belső kontrollokért, amelyeket a vezetés szükségesnek tart ahhoz, hogy lehetővé váljon az akár csalásból, akár hibából eredő lényeges hibás állításoktól mentes éves beszámoló elkészítése.

A könyvvizsgáló felelőssége

A mi felelősségünk ennek az éves beszámolónak a véleményezése könyvvizsgálatunk alapján. Könyvvizsgálatunkat a magyar Nemzeti Könyvvizsgálati Standardok (amelyek minden lényeges vonatkozásban összhangban állnak a Nemzetközi Könyvvizsgálati Standardokkal) és a könyvvizsgálatra vonatkozó – Magyarországon érvényes – törvények és egyéb jogszabályokkal összhangban hajtottuk végre. Ezek a standardok megkövetelik, hogy megfeleljünk az etikai követelményeknek, valamint hogy a könyvvizsgálatot úgy tervezzük meg és hajtsuk végre, hogy kellő bizonyosságot szerezzünk arról, hogy az éves beszámoló mentes-e a lényeges hibás állításoktól.

A könyvvizsgálat magában foglalja olyan eljárások végrehajtását, amelyek célja könyvvizsgálati bizonyítékot szerezni az éves beszámolóban szereplő összegekről és közzétételekről. A kiválasztott eljárások – beleértve az éves beszámoló akár csalásból, akár hibából eredő, lényeges hibás állításai kockázatainak felmérését is – a mi megítélésünktől függnek. A kockázatok ilyen felmérésekor az éves beszámoló gazdálkodó egység általi elkészítése és valós bemutatása szempontjából releváns belső kontrollt azért mérlegeljük, hogy olyan könyvvizsgálati eljárásokat tervezzünk meg, amelyek az adott körülmények között megfelelőek, de nem azért, hogy a gazdálkodó egység belső kontrolljának hatékonyságára vonatkozóan véleményt mondjunk. A könyvvizsgálat magában foglalja továbbá az alkalmazott számviteli politikák megfelelőségének és a vezetés által készített számviteli becslések ésszerűségének, valamint az éves beszámoló átfogó prezentálásának értékelését.

Meggyőződésünk, hogy a megszerzett könyvvizsgálati bizonyíték elegendő és megfelelő alapot nyújt könyvvizsgálói záradékunk (véleményünk) megadásához.

Záradék (vélemény)

A könyvvizsgálat során a Magyar Nemzeti Bank éves beszámolóját, annak részeit és tételeit, azok könyvelési és bizonylati alátámasztását az érvényes nemzeti könyvvizsgálati standardokban foglaltak szerint felülvizsgáltuk, és ennek alapján elegendő és megfelelő bizonyosságot szereztünk arról, hogy az éves beszámolót a számviteli törvényben foglaltak és a Magyarországon elfogadott általános számviteli elvek szerint készítették el. Véleményünk szerint az éves beszámoló a Magyar Nemzeti Bank 2011. december 31-én fennálló vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetéről megbízható és valós képet ad.

KPMG Hungária Kft., a Hungarian limited liability company and a member firm of the KPMG network of independent member firms affiliated with KPMG International Cooperative ("KPMG International"), a Swiss entity.
Company registration: Budapest, Fővárosi Bíróság, no: 01-09-063183

Az üzleti jelentésről készült jelentés

Elvégeztük a Magyar Nemzeti Bank mellékelt 2011. évi üzleti jelentésének a vizsgálatát.

A vezetés felelős az üzleti jelentésnek a számviteli törvényben foglaltakkal és a Magyarországon elfogadott általános számviteli elvekkel összhangban történő elkészítéséért. A mi felelősségünk ezen üzleti jelentés és a 2011. évi éves beszámoló összhangjának megítélése. Az üzleti jelentéssel kapcsolatos munkánk az üzleti jelentés és az éves beszámoló összhangjának megítélésére korlátozódott és nem tartalmazta egyéb, a Bank nem auditált számviteli nyilvántartásaiból levezetett információk áttekintését.

Véleményünk szerint a Magyar Nemzeti Bank 2011. évi üzleti jelentése a Magyar Nemzeti Bank 2011. évi éves beszámolójának adataival összhangban van.

Budapest, 2012. április 23.

KPMG Hungária Kft.
Nyilvántartási szám: 000202

Henye István
Partner, Kamarai tag könyvvizsgáló
Nyilvántartási szám: 005674

2

2. A Magyar Nemzeti Bank mérlege

millió forint

Kiegészítő melléklet kapcsolódó fejezete	ESZKÖZÖK (Aktívák)	2010. 12. 31.	2011. 12. 31.	Változás
1	2	3	4	4–3
	I. Követelések forintban	**313 642**	**287 150**	**–26 492**
4.3.	1. Központi költségvetéssel szembeni követelések	278 593	168 501	–110 092
4.17.	ebből: deviza-értékpapírok kiegyenlítési tartalékának megtérítésére irányuló követelés*	29 142	0	–29 142
4.7.	2. Hitelintézetekkel szembeni követelések	35 041	118 641	83 600
	3. Egyéb követelések	8	8	0
	II. Követelések devizában	**9 685 552**	**12 007 016**	**2 321 464**
4.9.	1. Arany- és devizatartalék	9 280 373	11 604 514	2 324 141
4.4.	2. Központi költségvetéssel szembeni devizakövetelések	1 792	747	–1 045
4.8.	3. Hitelintézetekkel szembeni devizakövetelések	7 336	5 080	–2 256
4.10.	4. Egyéb devizakövetelések	396 051	396 675	624
	III. Banküzemi eszközök	**34 670**	**34 725**	**55**
4.13.	ebből: Befektetett eszközök	34 527	34 450	–77
4.15.	**IV. Aktív időbeli elhatárolások**	**143 633**	**172 908**	**29 275**
	V. ESZKÖZÖK ÖSSZESEN (I+II+III+IV)	**10 177 497**	**12 501 799**	**2 324 302**

Kiegészítő melléklet kapcsolódó fejezete	FORRÁSOK (Passzívák)	2010. 12. 31.	2011. 12. 31.	Változás
1	2	3	4	4–3
	VI. Kötelezettségek forintban	**6 502 092**	**8 030 365**	**1 528 273**
4.5.	1. Központi költségvetés betétei	272 559	597 010	324 451
4.8.	2. Hitelintézetek betétei	830 600	1 317 580	486 980
	3. Forgalomban lévő bankjegy és érme	2 361 601	2 693 412	331 811
4.11.	4. Egyéb betétek és kötelezettségek	3 037 332	3 422 363	385 031
	VII. Kötelezettségek devizában	**3 172 249**	**3 046 512**	**–125 737**
4.5.	1. Központi költségvetés betétei	804 216	786 048	–18 168
4.8.	2. Hitelintézetek betétei	31 035	0	–31 035
4.11.	3. Egyéb kötelezettségek devizában	2 336 998	2 260 464	–76 534
4.14.	**VIII. Céltartalék**	**3 352**	**4 166**	**814**
	IX. Banküzem egyéb forrásai	**17 521**	**17 092**	**–429**
4.15.	**X. Passzív időbeli elhatárolások**	**22 920**	**16 084**	**–6 836**
4.16.	**XI. Saját tőke**	**459 363**	**1 387 580**	**928 217**
	1. Jegyzett tőke	10 000	10 000	0
	2. Eredménytartalék	75 003	33 426	–41 577
	3. Értékelési tartalék	0	0	0
4.17.	4. Forintárfolyam kiegyenlítési tartaléka	415 937	1 324 963	909 026
4.17.	5. Deviza-értékpapírok kiegyenlítési tartaléka	0	5 593	5 593
	6. Mérleg szerinti eredmény	–41 577	13 598	55 175
	XII. FORRÁSOK ÖSSZESEN (VI+VII+VIII+IX+X+XI)	**10 177 497**	**12 501 799**	**2 324 302**

** Az MNB tv. 17. § (4) bekezdése alapján a központi költségvetés 2011. március 31-ig a követelést megtérítette.*

Budapest, 2012. április 23.

Simor András
a Magyar Nemzeti Bank elnöke

3. A Magyar Nemzeti Bank eredménykimutatása

millió forint

Kiegészítő melléklet kapcsolódó fejezete	BEVÉTELEK	2010	2011	Eltérés
1	2	3	4	4-3
4.19.	**I. Forintban elszámolt kamat- és kamatjellegű bevételek**	**24 724**	**19 898**	**–4 826**
	1. Központi költségvetéssel szembeni követelések kamatbevételei	18 024	14 650	–3 374
	2. Hitelintézetekkel szembeni követelések kamatbevételei	1 885	3 570	1 685
	3. Egyéb követelések kamatbevételei	0	0	0
	4. Forintban elszámolt kamatjellegű bevételek	4 815	1 678	–3 137
4.19.	**II. Devizában elszámolt kamat- és kamatjellegű bevételek**	**254 292**	**287 215**	**32 923**
	1. Devizatartalékok utáni kamatbevételek	227 578	263 979	36 401
	2. Központi költségvetéssel szembeni követelések kamatbevételei	0	0	0
	3. Hitelintézetekkel szembeni követelések kamatbevételei	0	0	0
	4. Egyéb követelések kamatbevételei	2 639	2 055	–584
	5. Devizában elszámolt kamatjellegű bevételek	24 075	21 181	–2 894
4.20.	**III. Deviza-árfolyamváltozásból származó bevételek**	**53 088**	**101 908**	**48 820**
4.19.	**IV. Pénzügyi műveletek realizált nyeresége**	**52 310**	**81 273**	**28 963**
4.22.	**V. Egyéb bevételek**	**6 362**	**4 167**	**–2 195**
	1. Jutalékbevételek	821	1 076	255
4.23.	2. Jutaléktól eltérő egyéb bevételek	5 541	3 091	–2 450
4.14.	**VI. Céltartalék-felhasználás**	**2 623**	**950**	**–1 673**
4.14.	**VII. Értékvesztés-visszaírás**	**1**	**155**	**154**
4.24.	**VIII. Banküzem bevételei**	**190**	**202**	**12**
	IX. BEVÉTELEK ÖSSZESEN (I+II+III+IV+V+VI+VII+VIII)	**393 590**	**495 768**	**102 178**

Kiegészítő melléklet kapcsolódó fejezete	RÁFORDÍTÁSOK	2010	2011	Eltérés
1	2	3	4	4–3
4.19.	**X. Forintban elszámolt kamat- és kamatjellegű ráfordítások**	**270 038**	**332 550**	**62 512**
	1. Központi költségvetés betéteinek kamatráfordításai	23 319	33 094	9 775
	2. Hitelintézeti betétek kamatráfordításai	28 642	41 090	12 448
	3. Egyéb betétek kamatráfordításai	217 690	257 416	39 726
	4. Forintban elszámolt kamatjellegű ráfordítások	387	950	563
4.19.	**XI. Devizában elszámolt kamat- és kamatjellegű ráfordítások**	**62 728**	**68 554**	**5 826**
	1. Központi költségvetés betéteinek kamatráfordításai	2 324	9 753	7 429
	2. Hitelintézeti betétek kamatráfordításai	63	129	66
	3. Egyéb kötelezettségek kamatráfordításai	26 519	22 822	–3 697
	4. Devizában elszámolt kamatjellegű ráfordítások	33 822	35 850	2 028
4.20.	**XII. Deviza-árfolyamváltozásból származó ráfordítások**	**2 718**	**3 223**	**505**
4.21.	**XIII. Bankjegy- és érmegyártás költsége**	**8 547**	**4 887**	**–3 660**
4.19.	**XIV. Pénzügyi műveletek realizált vesztesége**	**73 978**	**56 573**	**–17 405**
4.22.	**XV. Egyéb ráfordítások**	**2 259**	**1 573**	**–686**
	1. Jutalékráfordítások	660	743	83
4.23.	2. Jutaléktól eltérő egyéb ráfordítások	1 599	830	–769
4.14.	**XVI. Céltartalékképzés**	**692**	**1 764**	**1 072**
4.14.	**XVII. Értékvesztés**	**1 252**	**982**	**–270**
4.24.	**XVIII. Banküzem működési költségei és ráfordításai**	**12 955**	**12 064**	**–891**
	XIX. RÁFORDÍTÁSOK ÖSSZESEN (X+XI+XII+XIII+XIV+XV+XVI+XVII+XVIII)	**435 167**	**482 170**	**47 003**
	XX. Tárgyévi eredmény (IX–XIX)	**–41 577**	**13 598**	**55 175**
	XXI. Eredménytartalék igénybevétele osztalékra	**0**	**0**	**0**
	XXII. Fizetett (jóváhagyott) osztalék	**0**	**0**	**0**
	XXIII. Mérleg szerinti eredmény (XX+XXI–XXII)	**–41 577**	**13 598**	**55 175**

Budapest, 2012. április 23.

Simor András
a Magyar Nemzeti Bank elnöke

4. Kiegészítő melléklet

4.1. AZ MNB SZÁMVITELI POLITIKÁJA

A Magyar Nemzeti Bank (MNB) tulajdonosa a magyar állam, a tulajdonosi jogokat az államháztartásért felelős miniszter (továbbiakban: a részvényes) gyakorolja.

Az MNB számviteli politikáját a számvitelről szóló 2000. évi C. törvény (a továbbiakban: Számviteli tv.), a Magyar Nemzeti Bankról szóló 2011. évi CCVIII. törvény[12] (a továbbiakban: új MNB tv.) és a Magyar Nemzeti Bank éves beszámolókészítési és könyvvezetési kötelezettségének sajátosságairól szóló 221/2000. (XII. 19.) kormányrendelet (a továbbiakban: MNB r.) keretei közt alakítja ki. 2004. május 1-jétől az MNB a Magyar Köztársaságnak az Európai Unióhoz történő csatlakozásáról szóló nemzetközi szerződést kihirdető törvény hatálybalépésének napjától a Központi Bankok Európai Rendszerének (KBER) tagja.

Az alábbiakban röviden bemutatjuk az MNB számviteli rendszerét, az általánostól eltérő értékelési és eredményelszámolási szabályait.

4.1.1. Az MNB számviteli rendszerének jellemzői

Az MNB könyvvezetése során alkalmazott egyik alapelv, hogy a gazdasági eseményeket a tényleges felmerülés időpontjának megfelelő dátummal kell a könyvekben rögzíteni, amennyiben az a számvitelileg még le nem zárt évre vonatkozik. Ennek a devizaárfolyam-nyereségek és -veszteségek pontos meghatározása szempontjából van különös jelentősége (lásd értékelési szabályok), elsősorban a devizaeladások és -vásárlások esetében. A devizaátváltással járó azonnali devizaügyletek az üzletkötés napjával kerülnek a könyvekben rögzítésre. Az ilyen ügyletekből eredő követelések és kötelezettségek az MNB devizapozícióját az üzletkötés napjától módosítják. Ugyanezt az eljárást követi az MNB a fedezeti célú származékos ügyletek mérlegben megjelenő átértékelési különbözetének könyvelésekor is.

Az MNB naponta elszámolja:

- a devizaeszközei és -forrásai, illetve mérlegen kívül kimutatott, fedezeti származékos ügyletekből származó követelései és kötelezettségei átértékeléséből eredő devizaárfolyam-különbözeteket, valamint

- a mérlegben szereplő és a mérlegen kívül kimutatott, fedezeti ügyletekből származó követelések és kötelezettségek időarányos kamatához kapcsolódó időbeli elhatárolásokat.

Az MNB r. rendelkezése értelmében az MNB a számviteli politikájában rögzített módon, a tulajdonos részére történő adatszolgáltatás céljából, minden negyedévben köteles eszköz- és forrásszámláit, valamint eredményszámláit lezárni, és főkönyvi kivonatot készíteni.

Az MNB belső célra ennél gyakrabban, havonta készít mérleget és eredménykimutatást, és ezek alátámasztására havonta végrehajtja:

- a deviza-értékpapírok piaci értékelését, kivéve a visszavásárolt saját kibocsátású devizakötvényeket,

- a napi átértékelés során képződő árfolyamnyereség, vagy -veszteség realizált, illetve nem realizált részre történő szétbontását és elszámolását,

[12] Az új MNB tv. 2012. január 1-jén lépett hatályba a 2011. évi CCVIII. tv. 66.§-a alapján. Az MNB 2011. évre vonatkozó számviteli beszámolójára e törvény rendelkezéseit kell alkalmazni. 2011. december 31-ig a Magyar Nemzeti Bankról szóló 2001. évi LVIII. törvény volt érvényben.

– az értékcsökkenési leírás elszámolását.

A negyedéves zárlat során az MNB minősíti az egyéb célú származékos ügyletekből és a nemzetközi szerződéseken alapuló értékpapír-kölcsönzési tevékenységéből eredő – a kapott biztosíték bekerülési értékével megegyező – mérlegen kívül nyilvántartott függő és jövőbeni kötelezettségeit, év végén pedig az előbbieken túl a befektetett eszközöket, értékpapírokat, követeléseket és egyéb mérlegen kívül nyilvántartott kötelezettségeit. A minősítés alapján megállapítja és elszámolja a szükséges értékvesztés, valamint a kötelezettségekhez kapcsolódó céltartalék mértékét.

A mérlegkészítés időpontja a tárgyévet követő év január 15-e, amennyiben ez munkaszüneti nap, úgy a megelőző utolsó munkanap.

A jogszabályok szerint az MNB az Országgyűlés felé is beszámolási kötelezettséggel tartozik. Az MNB az Országgyűlésnek és a tulajdonosi jogokat az MNB tv.-ben szabályozott módon gyakorló államháztartásért felelős Nemzetgazdasági Minisztériumnak egyetlen beszámolót készít. Ez az Éves jelentés, amely az MNB szervezetét, gazdálkodását és tárgyévi tevékenységét bemutató üzleti jelentést, valamint az igazgatóság által megállapított, könyvvizsgálói záradékkal ellátott, Számviteli tv. szerinti éves beszámolót tartalmazza. Az Éves jelentést a felügyelőbizottság véleményezi, és a tulajdonos részére jelentést készít. Az MNB az Éves jelentést az interneten teljes terjedelmében nyilvánosságra hozza. Az internetes honlap címe: www.mnb.hu.

Az MNB r. rendelkezései szerint az MNB nem köteles konszolidált beszámolót készíteni. Tekintettel arra, hogy a befektetések mérleg- és eredményhatása nem számottevő, az MNB konszolidált beszámolót nem készít.

Az IMF hitelminősítési eljárása során előírta, hogy az MNB a kiegészítő mellékletben mutassa be a számviteli politikája, valamint az EKB/2010/20-as, a Központi Bankok Európai Rendszerében a számviteli és számviteli beszámoló jogi keretéről szóló iránymutatása (továbbiakban: a KBER számviteli iránymutatása) közötti különbségeket, illetve azok számszerűsített hatását, melyet a kiegészítő melléklet 4.26. pontja részletez.

A Számviteli tv. alapján az éves beszámoló könyvvizsgálata kötelező. Az MNB könyvvizsgálója Henye István (KPMG Hungária Kft.), kamarai tagsági száma: 005674.

Az éves beszámoló aláírására jogosult vezető Simor András, a Magyar Nemzeti Bank elnöke.

A számviteli szolgáltatásokért felelős vezető Kalina Gábor, PM-regisztrációs száma: 176115.

4.1.2. Alkalmazott főbb értékelési elvek

A központi költségvetéssel szembeni követelések

A központi költségvetéssel szembeni követelések között kimutatott értékpapírok kamatokkal csökkentett beszerzési értéken szerepelnek a mérlegben. A kamatokat nem tartalmazó vételár és a névérték közötti különbözetet mint árfolyamnyereséget vagy -veszteséget az MNB időarányosan számolja el eredményében.

A központi költségvetéssel szembeni követelések között jelenik meg év végén a kiegyenlítési tartalékok esetleges megtérítésével kapcsolatos követelés is.

A költségvetéssel szembeni követelésekre értékvesztést elszámolni nem lehet.

Hitelintézetekkel szembeni követelések

A hitelintézeti követelések között kimutatott jelzáloglevelelket beszerzési értéken – kamattal csökkentett vételáron – kell kimutatni a mérlegben. A beszerzéskori piaci értékkülönbözetet az MNB időarányosan számolja el árfolyamnyereségként vagy –veszteségként kamatjellegű eredményében.

A jelzáloglevelekre – a veszteségek kockázatának mértékével arányos – értékvesztést kell elszámolni.

Devizaeszközök és -források értékelése, a devizaárfolyam-nyereség elszámolása

Az MNB valamennyi devizaeszközét és -forrását a beszerzés napján érvényes hivatalos árfolyamon veszi nyilvántartásba a könyvekben. Amennyiben egy devizakövetelés vagy -kötelezettség devizakonverzió miatt jön létre, úgy az MNB a deviza-átváltás során ténylegesen alkalmazott és a hivatalos árfolyam eltéréséből eredő árfolyamnyereséget vagy -veszteséget az adott napra konverziós eredményként elszámolja, és az eredménykimutatásban a devizaárfolyam-változásból származó eredménysorokon jeleníti meg.

Az MNB devizaeszközeit és -forrásait, valamint fedezeti célú származékos ügyletekből eredő, mérlegen kívüli követeléseit és kötelezettségeit naponta a hivatalos árfolyam változásának megfelelően átértékeli. Az átértékelés következtében a mérleg devizában denominált tételei a december 31-én érvényes hivatalos árfolyamon átértékelt összegben szerepelnek. Az átértékelési körnek nem képezik részét a devizában könyvelt banküzemi eszközök és források (kivéve a külföldi befektetések), valamint a devizában könyvelt időbeli elhatárolások, továbbá az egyéb célú származékos ügyletek.

A devizában befolyt eredmény az adott napi hivatalos árfolyamon kerül az eredményben elszámolásra.

Az időbeli elhatárolások napi könyvelését az előző napi időbeli elhatárolások visszavezetése előzi meg, így a devizában könyvelt időbeli elhatárolások átértékelés nélkül is hivatalos árfolyamon szerepelnek a mérlegben.

A napi átértékelés során képződő devizaárfolyam-nyereségből, illetve -veszteségből csak a realizált árfolyameredményt lehet az eredményben elszámolni, míg a nem realizált eredményt a saját tőkében, a forintárfolyam kiegyenlítési tartaléka soron kell kimutatni.

Realizált eredmény deviza eladásakor, illetve – amennyiben az adott devizanemben az átértékelés alá eső követelések összegét meghaladja, az ugyanilyen kötelezettségek összege – devizavásárláskor keletkezik. A realizált eredmény az eladott, illetve megvásárolt devizaösszeg hivatalos árfolyamon számított értékének és átlagos beszerzési árfolyamon számított értékének a különbsége.

Deviza-értékpapírok

A deviza-értékpapírokat piaci értéken kell kimutatni. A deviza-értékpapírok esetében az értékelés napján érvényes piaci érték és a nyilvántartási érték közötti különbözet a saját tőke részeként a deviza-értékpapírok kiegyenlítési tartalékában szerepel. Az értékpapírok eladásakor, illetve lejáratakor realizálódó árfolyamnyereséget vagy -veszteséget a pénzügyi műveletek realizált nyeresége és vesztesége eredménysoron kell kimutatni.

Az MNB értékpapír-állományát december utolsó munkanapján érvényes piaci árak alapján értékeli, amennyiben ezen a napon valamely deviza esetében a megfelelő piaci likviditás nem biztosított, úgy az azt megelőző munkanap a kiértékelés tárgynapja.

Az MNB által korábban külföldön kibocsátott, majd később visszavásárolt értékpapírokat bruttó módon, azaz az egyéb devizakövetelések soron kell kimutatni. A visszavásárolt saját kibocsátású devizakötvények a bekerülési értéken történő értékelés általános szabályai szerint kerülnek értékelésre. A visszavásárolt kötvények után járó kamat bevételként és ráfordításként is elszámolásra kerül.

A repo- (értékpapír-visszavásárlási) ügyleteket hitel-betét ügyletként kell elszámolni, és az ügylethez tartozó jövőbeli értékpapír-követelést vagy -kötelezettséget a mérleg alatti tételek között kell nyilvántartani.

A nemzetközi szerződéseken alapuló értékpapír-kölcsönügyletek során kölcsönbe adott értékpapírokat nem kell kivezetni a devizatartalékból, azok állományát a mérlegen kívüli tételek között kell szerepeltetni. A pénzben kapott biztosítékból eszközölt befektetéseket, valamint a pénztől eltérő biztosítékokat függő kötelezettségként kell a mérleg alatti tételek között kimutatni.

IMF-fel kapcsolatos elszámolások

Az IMF-kvóta devizában befizetett része – mint SDR-ben denominált, lehívható követelés – a devizatartalék része.

A kvóta forintban befizetett – SDR-ben nyilvántartott – része a mérlegben az egyéb devizakövetelések soron szerepel. Ezzel szemben forrásoldalon az IMF forintbetétje áll. Az MNB-nek legalább évente gondoskodnia kell arról, hogy az IMF forintbetétjének nagysága megegyezzen a forintban befizetett kvóta összegével. Mivel ez a betétszámla a leírtaknak megfelelően csak formailag forint, a mérlegben az egyéb devizakötelezettségek soron szerepel.

Az IMF-től lehívott hitelösszeg a devizatartalékot, valamint forrásoldalon az IMF forintbetétjét növeli. A hitel nyilvántartása swapügylet formájában történik, amely forintkövetelést és SDR-kötelezettséget jelent.

A tagállamok devizatartalékainak növelését célzó SDR-kihelyezés (SDR-allokáció) keretében kapott összeg egyrészt az MNB devizatartalékait növeli, másrészt forrásoldalon lejárat nélküli kötelezettséget keletkeztet az IMF-fel szemben. A tranzakciónak akkor van eredményhatása (a kapott SDR-összegre kamatot kell fizetni), ha abból felhasználás történik.

Származékos ügyletek elszámolása

Az MNB a származékos ügyleteket az üzletkötés célja alapján két csoportba sorolja: fedezeti ügyletek, illetve egyéb céllal kötött ügyletek.

Fedezetinek minősülnek azok az ügyletek, amelyek egy meghatározott eszköz- vagy forráscsoport, illetve pozíció devizaárfolyam- vagy piaciérték-változásából eredő kockázatát csökkentik, azokhoz egyértelműen hozzárendelték, és az ügylet indításakor kifejezetten fedezeti ügyletként jelölték meg, valamint a Számviteli tv.-ben meghatározott fedezethatékonysági kritériumoknak megfelelnek. Fedezeti ügyletnek minősülnek továbbá a költségvetéssel, illetve annak megbízásából külföldi partnerrel kötött származékos ügyletek.

A származékos ügyleteket mérlegen kívüli követelésként, illetve kötelezettségként kell kimutatni. A fedezeti ügyletekből eredő devizakövetelések és -kötelezettségek összevont átértékelési különbözetét (előjelüknek megfelelően az egyéb devizakövetelések vagy -kötelezettségek soron, illetve a központi költségvetéssel szembeni devizakövetelések vagy -kötelezettségek soron), valamint időarányos kamatukat (időbeli elhatárolásként) a mérlegben kell kimutatni.

Az egyéb célú származékos ügyletek lezárulásakor az ilyen ügyletek eredményét a devizaügyletek esetén a devizaárfolyamváltozásból származó bevételek, illetve ráfordítások, a kamatváltozáshoz kapcsolható ügyletek esetén pedig a kamatjellegű bevételek, illetve ráfordítások soron kell az eredményben kimutatni. Az ilyen ügyletek nem értékelődnek át, de az óvatosság elve alapján az ügyletek esetleges negatív piaci értékével megegyező céltartalékot kell képezni negyedévente.

Banküzemi eszközök és források

A banküzem eszközei és forrásai mérlegsorokon kerülnek kimutatásra az alábbiak:

- azok a követelések és kötelezettségek, amelyek a jegybanki feladatokkal, banki működéssel közvetlenül nem hozhatók kapcsolatba (pl. adókkal, járulékokkal, munkavállalókkal kapcsolatos elszámolások, szállítók, nem jegybanki célú, még nem értékesített nemesfémkészlet), továbbá

- a hivatalos fizetőeszköznek már nem minősülő, még be nem váltott bankjegyekből eredő kötelezettségek, valamint

- a befektetések és

- a szervezeti működéshez szükséges eszközök (immateriális javak, tárgyi eszközök, készletek).

Az MNB mérlegében pénzeszközök nem szerepelnek. A jegybank a készpénz kibocsátója: a pénztárában, illetve értéktárában lévő készpénzkészlet – mivel nincs forgalomban – a forrásoldalon a bankjegy- és érmeállományból kerül levonásra.

Az MNB által alkalmazott értékcsökkenési leírási kulcsok

százalék

Megnevezés	2011. 12. 31.
Vagyoni értékű jogok	17
Szellemi termékek	14,5–50
Alapítás-átszervezés aktivált értéke	20
Épületek	3
Járművek*	20
Híradás-technikai eszközök, irodai eszközök, gépek	9–50
Irodai berendezések, felszerelési tárgyak	14,5–33
Számítástechnikai berendezések	9–33
Emissziós gépek	5–33
Műszerek, mérőeszközök	9–33
Bankbiztonsági eszközök	2–33
Egyéb berendezések és tárgyi eszközök	6,5–33

** Az 5 éves használati idejű járművek maradványértéke 20%.*

A vagyontárgyak értékcsökkenésének meghatározására az elvárható hasznos élettartam alapján a fent megadott százalékos kulcshatárok az irányadók, azonban ettől a tényleges használati idő függvényében el kell térni. Az MNB minden esetben lineáris leírási kulcsot alkalmaz.

4.2. A MAKROGAZDASÁGI FOLYAMATOK HATÁSA AZ MNB 2011. ÉVI MÉRLEGÉRE ÉS EREDMÉNYÉRE

Az MNB mérlegének és eredményének alakulását elsősorban a monetáris politika céljai és választott eszközei, valamint a hazai és nemzetközi gazdasági folyamatok határozzák meg.

2011-ben 13,6 milliárd forint volt az MNB nyeresége. A makrogazdasági folyamatok közül a forintárfolyam alakulása gyakorolta a legjelentősebb hatást az eredményre. Az év során a forint hivatalos árfolyama meglehetősen széles sávban ingadozott, az év első felében erősödött, a második félévben viszont jelentősen gyengült. A hivatalos árfolyam 2011 júniusáig az átlagos bekerülési árfolyam közelében tartózkodott, jellemzően gyengébb volt annál, csak néhány napra erősödött fölé. A forint árfolyama a második félévben kezdődő, majd egyre erőteljesebbé váló gyengülés következtében jelentősen eltávolodott az átlagos bekerülési árfolyamtól, rendkívüli mértékben megnövelve ezzel a forintárfolyam kiegyenlítési tartalékának állományát. A két árfolyam közötti eltérés a 2010. év végi 14,01 forint/euróról ennek többszörösére, 42,11 forint/euróra nőtt 2011. december 31-re. A teljes nettó átértékelési hatás 1007,7 milliárd forint nyereség volt 2011-ben. A forintárfolyam kiegyenlítési tartaléka – mint nem realizált átértékelési nyereség – 909 milliárd forinttal 1325 milliárd forintra nőtt 2011 végére. A devizaeladások volumene az év nagyobb részében szokásos mértékű volt, ezt meghaladó mértékű eladásra jellemzően a negyedik negyedévben került sor, elsősorban a deviza-jelzáloghitelek végtörlesztéséhez kapcsolódóan bevezetett euroeladási tenderek miatt. A devizapozíció csökkenésén összesen 98,7 milliárd forint nyereséget realizált az MNB az év során.

A bank számviteli mérlegfőösszege 2011. december 31-én 12 501,8 milliárd forint volt, 2010 végéhez viszonyítva több mint 20 százalékkal nőtt. A növekedést döntően a devizatartalék szintjének emelkedése okozta. A nettó kamat- és kamatjellegű eredmény 94 milliárd forint veszteség volt 2011-ben, ami 40,2 milliárd forintos eredményromlást jelentett az előző évhez képest. A kamategyenleg alakulását alapvetően a jegybank nettó devizakövetéleseinek növekedése határozta meg, ami egyúttal a jegybanki alapkamaton kamatozó forintkötelezettségek növekedését is eredményezte. A jegybanki alapkamat év eleji emelésének hatására a forint- és devizahozamok az év első felében eltávolodtak egymástól, ám az év második felében ez a kamatkülönbség mérséklődött, mivel az év végi, két lépcsőben történő további jegybanki kamatemelést az átlagos devizahozamok növekedése meghaladta. A 2011. évi átlagos jegybanki alapkamat 6,04 százalék volt, ami 57 bázisponttal volt magasabb a 2010. évinél.

Az eredményre ható tényezőkről lásd részletesen az Üzleti jelentés 3.10. fejezetét.

4.3. A KÖZPONTI KÖLTSÉGVETÉSSEL SZEMBENI FORINTKÖVETELÉSEK

millió forint

Mérlegsor	Hátralévő futamidő	Állomány		Változás
		2010. 12. 31.	2011. 12. 31.	
	1 éven belüli lejáratú államkötvények	35 245	26 289	–8 956
	1–5 éven belüli lejáratú államkötvények	66 589	4 417	–62 172
	5 éven túli lejáratú államkötvények	147 617	137 795	–9 822
	Államkötvények	**249 451**	**168 501**	**–80 950**
	Deviza-értékpapírok kiegyenlítési tartaléka miatti követelés	**29 142**	**0**	**–29 142**
I.1.	**Központi költségvetéssel szembeni követelések összesen**	**278 593**	**168 501**	**–110 092**

Az állampapírok állománya 2011. év végén bekerülési értéken 168,5 milliárd forint volt, 81 milliárd forinttal kevesebb, mint 2010 végén. Az év során új beszerzés nem történt, lejárt viszont egy darab, az MNB által 2008 őszén – a hazai állampapírpiac zavartalan működésének és a bankrendszer likviditásának támogatása érdekében – vásárolt államkötvények közül. A lejárat miatt 33,8 milliárd forinttal, egy amortizálódó (öt év alatt évente törlesztő) államkötvény ütemezett törlesztése miatt pedig további 1,4 milliárd forinttal csökkent az állomány.

Az MNB – a hazai jelzáloglevél-piac hosszú távú fejlődése céljából 2010-ben meghirdetett jelzáloglevél-programja eredményeinek megőrzése érdekében – 2011. december végén értékpapír-csereügylet keretében forint-államkötvényeket adott át a Nyugdíjreform és Adósságcsökkentő Alapnak azonos piaci értékű jelzáloglevelekért cserébe. Ezen ügyletből adódóan 45,7 milliárd forinttal csökkent az államkötvények állománya. (Lásd még 4.7.)

A deviza-értékpapírok piaci értékeléséhez kapcsolódó kiegyenlítési tartalék 2010. év végi negatív egyenlege miatti követelés 29,1 milliárd forint volt, amit a költségvetés a 2011. december 31-ig hatályos MNB tv. 17. § (4) bekezdése alapján 2011. március 31-ig megtérített.

2011. december 31-én a deviza-értékpapírok, valamint a forintárfolyam-kiegyenlítési tartalékok összege pozitív volt, így nem keletkezett követelés a központi költségvetéssel szemben.

4.4. A KÖZPONTI KÖLTSÉGVETÉSSEL SZEMBENI DEVIZAKÖVETELÉSEK

millió forint

Mérlegsor	Megnevezés	Állomány		Változás
		2010. 12. 31.	2011. 12. 31.	
	Központi költségvetéssel kötött swapok	475	0	–475
	Központi költségvetéssel kötött currency swapok	1317	747	–570
II.2.	**Központi költségvetéssel szembeni devizakövetelések**	**1792**	**747**	**–1045**

A központi költségvetéssel 2010. év végén kötött devizaswapügyletek 2011 januárjában lejártak.

A központi költségvetéssel kötött currency swapügyletek 0,7 milliárd forintos állományát az ÁKK-val 2002 júliusa előtt – a devizaadósság deviza- és kamatszerkezetének beállítására – kötött ügyletek teszik ki. Az előző évhez viszonyított 0,6 milliárd forintos állománycsökkenés szinte teljes egészében tranzakcióból – néhány ügylet ütemezett törlesztéséből – származott, az átértékelődési hatás elenyésző volt.

A központi költségvetéssel szembeni devizakövetelések hátralévő futamidő szerinti lejárati szerkezete

millió forint

Mérlegsor	Hátralévő futamidő	Állomány		Változás
		2010. 12. 31.	2011. 12. 31.	
	– 1 éven belüli	1031	431	–600
	– 1–5 éves	761	316	–445
	– 5 éven túli	0	0	0
II.2.	**Központi költségvetéssel szembeni devizakövetelések**	**1792**	**747**	**–1045**

A központi költségvetéssel kötött swapok devizaszerkezete

millió forint

Sorszám	Megnevezés	Állomány		Változás
		2010. 12. 31.	2011. 12. 31.	
1.	– HUF	203 826	0	–203 826
2.	– EUR-devizakör*	6 040	3 893	–2 147
3.	**Swapkövetelések (1+2)**	**209 866**	**3 893**	**–205 973**
4.	– HUF	432	0	–432
5.	– EUR-devizakör*	91 772	0	–91 772
6.	– JPY	25 788	0	–25 788
7.	– USD	90 082	3 146	–86 936
8.	**Swapkötelezettségek (4+5+6+7)**	**208 074**	**3 146**	**–204 928**
9.	**Nettó swapkövetelés (3–8)**	**1 792**	**747**	**–1 045**

** Az EUR-devizakör az eurót és az árfolyam-kockázati szempontból idesorolható egyéb európai devizákat (pl. GBP, CHF) tartalmazza.*

4.5. A KÖZPONTI KÖLTSÉGVETÉS FORINT- ÉS DEVIZABETÉTEI

A központi költségvetés forintbetétei

millió forint

Mérlegsor	Megnevezés	Állomány		Változás
		2010. 12. 31.	2011. 12. 31.	
	Kincstári egységes számla (KESZ)	272 099	596 607	324 508
	Államadósság Kezelő Központ Zrt. betéte	397	340	–57
	Egyéb	63	63	0
VI.1.	**Központi költségvetés betétei összesen**	**272 559**	**597 010**	**324 451**

A központi költségvetés forintbetéteinek 2011. év végi közel 600 milliárd forintos állománya azzal magyarázható, hogy decemberben az előre jelzettnél nagyobb összegű EU-transzfer érkezett az országba, amelynek felhasználására csak 2012-ben került sor.

A központi költségvetés devizabetétei

A központi költségvetéssel szembeni devizakötelezettségek állománya 2011. december 31-én 786 milliárd forint volt, 2010 végéhez képest 18,2 milliárd forinttal csökkent.

A központi költségvetés devizabetéteinek mindegyike éven belüli lejáratú volt, állományuk 2010. december 31-hez képest kismértékben csökkent. A devizabetétek átlagos állománya viszont 2011-ben 185,5 milliárd forinttal (22,2 százalékkal) magasabb volt, mint az előző évben.

4.6. A KÖZPONTI KÖLTSÉGVETÉSSEL SZEMBENI NETTÓ POZÍCIÓ ALAKULÁSA

millió forint

Mérlegsor	Megnevezés	Állomány		Változás
		2010. 12. 31.	2011. 12. 31.	
I.1.—VI.1.	Nettó forintpozíció	6 034	–428 509	–434 543
II.2.—VII.1.	Nettó devizapozíció	–802 424	–785 301	17 123
	Összesen	**–796 390**	**–1 213 810**	**–417 420**

4.7. A HITELINTÉZETEKKEL SZEMBENI FORINTKÖVETELÉSEK

millió forint

Mérlegsor	Megnevezés	Állomány		Változás
		2010. 12. 31.	2011. 12. 31.	
	Értékpapír fedezete mellett nyújtott hitel	0	35 000	35 000
	Jelzáloglevelek	36 293	85 580	49 287
	Hitelintézetekkel szembeni bruttó követelések összesen	**36 293**	**120 580**	**84 287**
	Jelzáloglevelek értékvesztése	–1 252	–1 939	–687
I.2.	**Hitelintézetekkel szembeni követelések összesen**	**35 041**	**118 641**	**83 600**

Az értékpapír-fedezet mellett nyújtott hitelek 2011 végi állománya kizárólag éven belüli lejáratú hiteleket foglal magában, összesen 35 milliárd forint értékben. Az állomány kéthetes és hat hónapos futamidejű tenderes hitelekből származik, amelyeket az egyedi banki forintlikviditás-hiány kiküszöbölése érdekében vesznek igénybe a bankok.

A jelzáloglevelekkel kapcsolatos követelések 49,3 milliárd forinttal 85,6 milliárd forintra emelkedtek 2011. december 31-re. Ez az érték a bruttó követelések állományát jelenti, ami a névértéken kívül tartalmazza még a beszerzéskori árfolyamkülönbözetet is. Az MNB jelzáloglevél-vásárlási programját 2010 márciusában kezdte meg, amelynek keretében az elsődleges és a másodpiacon egyaránt vásárolhatott jelzálogleveleket. A 2010. év végi 36,3 milliárd forintos állományból 2011 első negyedévében három jelzáloglevél járt le, összesen 2,6 milliárd forint értékben. A program eredményeinek megőrzése céljából 2011. december 23-án az MNB jelzálogleveleket vett át a Nyugdíjreform és Adósságcsökkentő Alaptól, amelyekért cserébe azokkal megegyező piaci értékű forint-államkötvényeket adott át (lásd még 4.3. pont). Ennek hatására 51,9 milliárd forinttal nőtt az állomány. Az alap a csere keretében átvett állampapírokat az államadósság csökkentésére fordította. Az MNB az átvett jelzálogleveleket a jelzáloglevél-programja során vásárolt jelzáloglevelekkel azonos módon kezeli, azaz monetáris célból tartott értékpapírnak minősülnek, de mivel nem állampapírok, ezért év végén az MNB r. szerint – amennyiben a piaci értékük a bekerülési ár alá csökken – értékvesztést kell elszámolni utánuk. Az év végi minősítés eredményeként a portfólióban lévő jelzáloglevelekre 2010-ben megképzett értékvesztésből lejárat, illetve piaci érték javulása miatt 0,1 milliárd forint visszaírásra került, piaci érték romlása miatt viszont további 0,8 milliárd forint értékvesztést kellett elszámolni. Így a jelzáloglevelek miatt képzett értékvesztés állománya nettó értékben összesen 0,7 milliárd forinttal 1,9 milliárd forintra emelkedett 2011 végére.

A hitelintézetekkel szembeni forintkövetelések hátralévő futamidő szerinti lejárati szerkezete

millió forint

Sorszám	Hátralévő futamidő	Állomány		Változás
		2010. 12. 31.	2011. 12. 31.	
1.	– 1 éven belüli	2 627	54 458	51 831
2.	– 1–5 év	33 666	55 912	22 246
3.	– 5 éven túli	0	10 210	10 210
4.	**Hitelintézetekkel szembeni bruttó követelések összesen (1+2+3)**	**36 293**	**120 580**	**84 287**

4.8. A HITELINTÉZETEKKEL SZEMBENI NETTÓ POZÍCIÓ ALAKULÁSA

millió forint

Mérlegsor	Megnevezés	Állomány		Változás
		2010. 12. 31.	2011. 12. 31.	
I.2.—VI.2.	Nettó forintpozíció	–795 559	–1 198 939	–403 380
II.3.—VII.2.	Nettó devizapozíció	–23 699	5 080	28 779
	Összesen	**–819 258**	**–1 193 859**	**–374 601**

A hitelintézetekkel szembeni nettó kötelezettségek 374,6 milliárd forinttal nőttek 2011. december 31-re. A nettó forintpozíció az előző évhez viszonyítva 403,4 milliárd forinttal romlott, 2011. december 31-én közel 1200 milliárd forint volt a nettó forintkötelezettségek állománya. Ebből jelentős részt képviseltek a belföldi hitelintézetek egynapos betételhelyezései, amelyek állománya 509,6 milliárd forinttal 941,8 milliárd forintra nőtt 2011 végére. Ennek pozícióra gyakorolt hatását csak kismértékben tudta ellensúlyozni az MNB jelzáloglevél-csere programja kapcsán megjelenő követelésállomány. A nettó devizapozíció a 2010 végi nettó devizakötelezettségek 23,7 milliárd forintos állományához képest 2011 végére 5,1 milliárd forintos követelésbe fordult. Ez teljes egészében a nettó swapkövetelések állományát foglalja magában, mivel 2011 végén a hitelintézeteknek nem volt az MNB-nél rövid lejáratra lekötött devizabetét-állománya. A STEP2 elszámolás megszűnése miatt e számlákon nem volt egyenleg 2011. december 31-én.

4.9. A JEGYBANKI ARANY- ÉS DEVIZATARTALÉK

Állományok forintban

millió forint

Mérlegsor	Megnevezés	Állomány		Változás
		2010. 12. 31.	2011. 12. 31.	
	Aranykészlet	29 071	37 153	8 082
	IMF szabad kvóta	23 725	27 196	3 471
	Devizabetét	820 390	1 523 122	702 732
	Deviza-értékpapírok	8 316 634	9 455 887	1 139 253
	Deviza-repoügyletek állománya	90 553	561 156	470 603
II.1.	**Arany- és devizatartalék összesen**	**9 280 373**	**11 604 514**	**2 324 141**

Az MNB statisztikai célból rendszeresen publikálja a devizatartalék nagyságát. A statisztikai szabályok szerint a devizatartalék részét képezik ennek felhalmozott kamatai is, így a statisztikai és a számviteli szabályok szerinti devizatartalék nagysága eltér egymástól.

A felhalmozott kamatokat nem tartalmazó devizatartalék forintban kifejezett állománya 2324,1 milliárd forinttal 11 604,5 milliárd forintra nőtt 2011. december 31-re. A változásban az állományok növekedése és az árfolyam gyengülése egyaránt szerepet játszott.

Állományok euróban

millió euro

Mérlegsor	Megnevezés	Állomány		Változás
		2010. 12. 31.	2011. 12. 31.	
	Aranykészlet	104	119	15
	IMF szabad kvóta	85	87	2
	Devizabetét	2 943	4 896	1 953
	Deviza-értékpapírok	29 835	30 392	557
	Deviza-repoügyletek állománya	325	1 804	1 479
II.1.	**Arany- és devizatartalék összesen**	**33 292**	**37 298**	**4 006**

A forint hivatalos árfolyama 2010. december 31-én 278,75 forint/euro, 2011. december 31-én 311,13 forint/euro volt.

A devizatartalékok állományát növelte az ÁKK által az év első felében kibocsátott devizakötvényekből, valamint az Európai Beruházási Banktól felvett fejlesztési hitelből befolyt deviza, a nettó EU-transzferek, továbbá a devizatartalék hozama. Az állományt csökkentette két, az ÁKK által korábban kibocsátott devizakötvény lejárata; az Európai Bizottságtól 2008-ban felvett hitel lejárata; a háztartásoknak nyújtott deviza-jelzáloghitelek végtörlesztéséhez kapcsolódó euroeladási tenderek során a bankrendszerhez kiáramló deviza; az MNB saját adósságszolgálatához kapcsolódó kifizetései; valamint a Magyar Államkincstár (MÁK) nem adósságfinanszírozáshoz kapcsolódó devizakonverziói. A leírt hatások együttes eredményeként az euróban kifejezett devizatartalék 4 milliárd euróval növekedett 2011. december 31-re.

4.10. EGYÉB DEVIZAKÖVETELÉSEK

millió forint

Mérlegsor	Megnevezés	Állomány		Változás
		2010. 12. 31.	2011. 12. 31.	
	IMF-kvóta forintban befizetett része	309 944	355 288	45 344
	Visszavásárolt saját kötvények	73 282	39 967	–33 315
	Külföldi fedezeti ügyletek*	11 859	0	–11 859
	Egyéb	966	1 420	454
II.4.	**Egyéb devizakövetelések összesen**	**396 051**	**396 675**	**624**

** A fedezeti célú származékos ügyletek átértékelési különbözete az MNB r.-nek megfelelően nettó módon szerepel a mérlegben.*

Az IMF-kvóta forintban befizetett része a forint árfolyamának SDR-hez viszonyított 14,6 százalékos gyengülése miatt nőtt.

Az MNB által külföldön kibocsátott és később visszavásárolt kötvények állománya januári lejáratok miatt 39,1 milliárd forinttal csökkent, viszont a forint árfolyamának japán jennel és amerikai dollárral szembeni gyengülése 5,8 milliárd forinttal növelte az év végi állományt.

A külföldi fedezeti ügyletek soron 2010-ben az MNB külfölddel kötött éven túli currency swapügyleteinek követel egyenlege szerepel, 2011-ben viszont ezen ügyletek egyenlegük miatt átkerültek a kötelezettségek közé.

4.11. EGYÉB BETÉTEK ÉS KÖTELEZETTSÉGEK

Egyéb forintkötelezettségek

millió forint

Mérlegsor	Megnevezés	Állomány		Változás
		2010. 12. 31.	2011. 12. 31.	
	MNB kéthetes forintkötvények	3 024 699	3 403 292	378 593
	Nemzetközi pénzügyi intézmények forintbetétei	11 958	4 460	–7 498
	Egyéb kötelezettségek	675	14 611	13 936
VI.4.	**Egyéb betétek és kötelezettségek**	**3 037 332**	**3 422 363**	**385 031**

Az egyéb betétek és kötelezettségek 2011. december 31-i egyenlege 385 milliárd forinttal (12,7 százalékkal) nőtt az előző év végi értékhez képest, ami csaknem teljes egészében a kéthetes futamidejű MNB-forintkötvények állománynövekedésének tudható be. A kéthetes futamidejű MNB-kötvény a jegybank legfontosabb monetáris politikai eszköze. A kötvények kibocsátáskori hozama megegyezik a mindenkor érvényes jegybanki alapkamattal.

Egyéb devizakötelezettségek

millió forint

Mérlegsor	Megnevezés	Állomány		Változás
		2010. 12. 31.	2011. 12. 31.	
	Kötvények	169 990	79 187	–90 803
	Passzív repoügyletek	1 091 864	963 259	–128 605
	IMF-betétek	1 010 503	1 084 749	74 246
	Külföldi betétek és hitelek	39 073	18 509	–20 564
	Fedezeti ügyletek*	24 785	114 398	89 613
	Egyéb kötelezettségek	783	362	–421
VII.3.	**Egyéb devizakötelezettségek**	**2 336 998**	**2 260 464**	**–76 534**

** A fedezeti célú származékos ügyletek átértékelési különbözete az MNB r.-nek megfelelően nettó módon szerepel a mérlegben.*

Az egyéb devizakötelezettségek állománya 2011. december 31-re 76,5 milliárd forinttal 2260,5 milliárd forintra mérséklődött. Az MNB által kibocsátott devizakötvények közül januárban lejárt 40 milliárd jen névértékű kötvény, így az állomány az átértékelődési hatással együtt 90,8 milliárd forinttal csökkent. A repoügyletekből eredő devizakötelezettségek 128,6 milliárd forintos csökkenése elsősorban tranzakciós hatással magyarázható. Az év végi repoállományból jelentős részt képviselnek az EKB-val kötött repoügyletek, amelyekből 2010 végén 1,8 milliárd euro, 2011 végén 1,5 milliárd euro volt a fennálló állomány. Az IMF-betétek év végi állománya átértékelődés miatt nőtt 74,2 milliárd forinttal. A fedezeti ügyletek soron döntően az IMF-hitelfelvételhez kapcsolódó swapügyleteinek és az MNB külfölddel kötött éven túli currency swapügyleteinek nettó kötelezettsége szerepel.

Egyéb devizakötelezettségek hátralévő futamidő szerinti lejárati szerkezete

millió forint

Mérlegsor	Hátralévő futamidő	Állomány		Változás
		2010. 12. 31.	2011. 12. 31.	
	– 1 éven belüli	1 926 943	1 728 487	–198 456
	– 1–5 éves	91 600	166 933	75 333
	– 5 éven túli	318 455	365 044	46 589
VII.3.	**Egyéb devizakötelezettségek**	**2 336 998**	**2 260 464**	**–76 534**

Egyéb devizakötelezettségek devizaszerkezete (fedezeti ügyletek nélkül)

millió forint

Sorszám	Megnevezés	Állomány		Változás
		2010. 12. 31.	2011. 12. 31.	
1.	– USD	48 232	57 979	9 747
2.	– EUR-devizakör*	1 124 742	972 287	–152 455
3.	– JPY	128 260	31 051	–97 209
4.	– SDR	318 455	365 044	46 589
5.	– Egyéb	692 524	719 705	27 181
6.	**Egyéb devizakötelezettségek**	**2 312 213**	**2 146 066**	**–166 147**

** Az EUR-devizakör az eurót és az árfolyamkockázati szempontból idesorolható egyéb európai devizákat (pl. GBP, CHF) tartalmazza.*

Az egyéb soron szereplő 719,7 milliárd forintos 2011. év végi állomány nagyrészt az IMF-kvóta forintfedezete, amely év végén 642,4 milliárd forint volt.

Külfölddel kötött fedezeti ügyletek devizaszerkezete

millió forint

Sorszám	Megnevezés	Állomány		Változás
		2010. 12. 31.	2011. 12. 31.	
1.	– USD	46 743	103 928	57 185
2.	– EUR-devizakör*	117 149	328 479	211 330
3.	– JPY	139 111	98 589	–40 522
4.	– Egyéb	382 104	364 417	–17 687
5.	**Fedezeti ügyletekből eredő követelések (1+2+3+4)**	**685 107**	**895 413**	**210 306**
6.	– USD	0	190 042	190 042
7.	– EUR-devizakör*	303 570	330 715	27 145
8.	– JPY	0	23 288	23 288
9.	– SDR	406 322	465 766	59 444
10.	**Fedezeti ügyletekből eredő kötelezettségek (6+7+8+9)**	**709 892**	**1 009 811**	**299 919**
11.	**Nettó fedezeti kötelezettség (10–5)**	**24 785**	**114 398**	**89 613**

** Az EUR-devizakör az eurót és az árfolyamkockázati szempontból idesorolható egyéb európai devizákat (pl. GBP, CHF) tartalmazza.*

4.12. AZ MNB NEMZETKÖZI VALUTAALAPPAL SZEMBENI POZÍCIÓJA

millió forint

Mérlegsor	Megnevezés	Állomány		Változás
		2010. 12. 31.	2011. 12. 31.	
II/1-ből	IMF szabad kvóta	23 725	27 196	3 471
II/1-ből	SDR-betétek	240 882	202 047	–38 835
II/1-ből	IMF-nél elhelyezett nem kamatozó betétek	2 968	3 403	435
II/4-ből	IMF-kvóta forintban befizetett része	309 944	355 288	45 344
	IMF-fel szembeni követelések összesen	**577 519**	**587 934**	**10 415**
VII/3-ból	IMF SDR-allokáció miatti tartozás	318 454	365 044	46 590
VII/3-ból	IMF nem kamatozó betét	1	1	0
VII/3-ból	IMF-kvóta forintfedezet	692 048	719 705	27 657
VII/3-ból	IMF-fel szembeni swapkövetelés	–382 104	–364 417	17 687
VII/3-ból	IMF-fel szembeni swapkötelezettség	406 322	465 766	59 444
	IMF-fel szembeni kötelezettségek összesen	**1 034 721**	**1 186 099**	**151 378**
	IMF-fel szembeni nettó kötelezettség	**–457 202**	**–598 165**	**–140 963**

Az MNB által 2009-ben lehívott 1,3 milliárd SDR összegű IMF-hitel nyilvántartása – az IMF előírása szerint – swapügylet formájában történik, ez forintkövetelést és SDR-kötelezettséget jelent. A swapügylet 2011 végén a kötelezettség oldalon jelent meg az átértékelések hatására: a forintkövetelés összegét az IMF határozza meg, a kötelezettség nagysága az SDR árfolyamától függ. A hiteltartozás összegét a táblázat IMF-fel szembeni swapkötelezettség sora mutatja, amelynek értéke 2011. december 31-én 465,8 milliárd forint volt. Az IMF-től lehívott hitelösszeg a devizatartalékot, valamint forrásoldalon az IMF forintbetétjét növelte (IMF-kvóta forintfedezet).

Az SDR-allokáció miatti tartozás soron az IMF által 2009-ben végrehajtott SDR-kihelyezésből egyrészt 365 milliárd forint (991,1 millió SDR) mint lejárat nélküli kötelezettség jelent meg, másrészről ez az összeg növelte a devizatartalékban lévő SDR-betéteket. Az SDR-allokáció az IMF-től lehívott hitelek tőketartozásának és kamatának törlesztésére használható fel. A 2011. évi felhasználás kamatfizetés miatt történt.

Az MNB mérleg alatti tételként mutatja ki a magyar állam IMF-fel szembeni hiteltartozásához kapcsolódó forintban kiadott kötelezvényét, amely az MNB-nél mint a hitelügylet ügynökénél letétként került elhelyezésre (lásd 4.18. pont). Az állami kötelezettségvállalás 2010. december 31-én kimutatott 1925,6 milliárd forintos összege az átértékelési hatás következtében 2011. december 31-re 1836,5 milliárd forintra csökkent.

4.13. BEFEKTETETT ESZKÖZÖK

A befektetett eszközök az immateriális javakon, tárgyi eszközökön és beruházásokon (15 milliárd forint) túl a tulajdonosi részesedéseket (8,9 milliárd forint külföldi és 10,6 milliárd forint belföldi befektetés) is tartalmazzák.

Az immateriális javak, tárgyi eszközök, beruházások bruttó értékének, értékcsökkenésének és nettó értékének változása

millió forint

	Eszközcsoport						Immateriális javak, tárgyi eszközök és beruházások mindösszesen
	Immateriális javak		Tárgyi eszközök			Beruházások	
	Vagyoni értékű jogok, szellemi termékek	Fejlesztés alatt lévő szoftverek	Ingatlanok	Berendezések	Bankjegy- és érmegyűjtemény eszközei		
Bruttó érték alakulása							
2010. 12. 31.	**7 701**	**22**	**12 383**	**10 867**	**230**	**208**	**31 411**
Üzembe helyezés/Beszerzés	338	9	30	589	10	–196	780
Egyéb növekedés	7	0	0	0	0	0	7
Selejt	–197	0	0	–216	0	0	–413
Eladás	0	0	0	–135	0	0	–135
Térítés nélküli eszközátadás	0	0	–383	–269	0	0	–652
Egyéb csökkenés/Átsorolás	–4	0	0	–4	–5	0	–13
2011. 12. 31.	**7 845**	**31**	**12 030**	**10 832**	**235**	**12**	**30 985**
Értékcsökkenés részletezése							
2010. 12. 31.	**6 331**	**0**	**2 265**	**6 592**	**0**	**0**	**15 188**
Terv szerinti értékcsökkenési leírás	490	0	384	927	0	0	1 801
Állományból történő kivezetés	–201	0	–175	–617	0	0	–993
Átsorolás miatti csökkenés	0	0	0	0	0	0	0
2011. 12. 31.	**6 620**	**0**	**2 474**	**6 902**	**0**	**0**	**15 996**
Nettó érték							
2010. 12. 31.	**1 370**	**22**	**10 118**	**4 275**	**230**	**208**	**16 223**
2011. 12. 31.	**1 225**	**31**	**9 556**	**3 930**	**235**	**12**	**14 989**
Változás	**–145**	**9**	**–562**	**–345**	**5**	**–196**	**–1 234**

Külföldi befektetések és azok osztalékai

millió forint

Megnevezés	Tulajdoni hányad (%)		Könyv szerinti érték		Kapott osztalék*	
	2010. 12. 31.	2011. 12. 31.	2010. 12. 31.	2011. 12. 31.	2010	2011
BIS	1,43	1,43	6225	7144	1967	740
millió SDR			*10*	*10*		
millió CHF			*13,5*	*13,5*		
Európai Központi Bank	1,39	1,39	1559	1739	0	0
ezer EUR			*5591*	*5591*		
SWIFT	0,02	0,02	2	3	0	0
ezer EUR			*8,6*	*8,6*		
Befektetések összesen			**7786**	**8886**	**1967**	**740**

** Az adott évben pénzügyileg rendezett osztalék.*

2004. május 1-jén a Magyar Köztársaság csatlakozott az Európai Unióhoz, ezzel az MNB a Központi Bankok Európai Rendszerének (KBER) tagjává vált. A KBER az Európai Központi Bankból (EKB) és a 27 EU-tagállam jegybankjaiból áll. Az eurorendszert az EKB és az eurót már bevezetett tagállamok nemzeti jegybankjai alkotják.

Az EKB és a KBER Alapokmánya (a továbbiakban: Alapokmány) 28. szakaszának megfelelően az MNB egyben az EKB tulajdonosává is vált.

Az EKB tulajdonosi megoszlása 2011. december 31-én

Nemzeti Központi Bankok (NKB)	Jegyzett tőke	Befizetett tőke	Tőkejegyzési kulcs (%)
	ezer EUR		
Nationale Bank van België / Banque Nationale de Belgique	261 010	220 584	2,4256
Deutsche Bundesbank	2 037 777	1 722 155	18,9373
Eesti Pank	19 262	16 278	0,1790
Bank of Greece	211 436	178 688	1,9649
Banco de España	893 565	755 165	8,3040
Banque de France	1 530 294	1 293 274	14,2212
Central Bank and Financial Services Authority of Ireland	119 518	101 007	1,1107
Banca d'Italia	1 344 716	1 136 439	12,4966
Central Bank of Cyprus	14 731	12 450	0,1369
Banque centrale du Luxemburg	18 799	15 887	0,1747
Central Bank of Malta / Bank Centrali ta' Malta	6 801	5 747	0,0632
De Nederlandsche Bank	429 156	362 686	3,9882
Österreichische Nationalbank	208 940	176 578	1,9417
Banco de Portugal	188 354	159 181	1,7504
Banka Slovenije	35 381	29 901	0,3288
Národná banka Slovenska	74 614	63 058	0,6934
Suomen Pankki – Finlands Bank	134 928	114 029	1,2539
Euroövezet-beli NKB-k összesen	**7 529 282**	**6 363 107**	**69,9705**
Danmarks Nationalbank	159 634	5 986	1,4835
Sveriges Riksbank	242 997	9 112	2,2582
Bank of England	1 562 146	58 581	14,5172
Česká národní banka	155 728	5 840	1,4472
Latvijas Banka	30 528	1 145	0,2837
Lietuvos bankas	45 797	1 718	0,4256
Magyar Nemzeti Bank	149 100	5 591	1,3856
Narodowy Bank Polski	526 777	19 754	4,8954
Bulgarian National Bank	93 467	3 505	0,8686
Banca Națională a României	265 196	9 945	2,4645
Euroövezeten kívüli NKB-k összesen	**3 231 370**	**121 177**	**30,0295**
Összes NKB	**10 760 652**	**6 484 284**	**100,0000**

Az MNB mérlegének „III. Banküzemi eszközök” során, a „Befektetett eszközök” között az MNB EKB-részesedése is szerepel. A részesedés arányát és annak ötévente történő újraszámítását az Alapokmány 29. szakaszának 3. bekezdése határozza meg. Az alkalmazott számítási módszer szerint – az Európai Bizottság által megadott népességi és GDP-adatok alapján – Magyarország részesedése az EKB-ban a csatlakozáskor 1,3884 százalék, azaz 77,3 millió euro volt. A részesedés két esetben változhat, egyrészt új ország Európai Unióhoz történő csatlakozásával, másrészt az ötévenkénti kiigazítással. Ez utóbbi miatt 2009. január 1-jétől az MNB tőkejegyzési kulcsa 1,3856 százalékra módosult, ezzel részesedése 79,8 millió euróra változott.

2010. december 29-i hatállyal az EKB az alaptőkéjét 5 milliárd euróval, 10 761 millió euróra emelte, aminek hatására Magyarország részesedése az EKB alaptőkéjéből 149,1 millió euróra nőtt, változatlan tőkejegyzési kulcs mellett. Ezzel egyidejűleg változott a nem eurozónabeli jegybankok befizetési kötelezettsége, mindenkori részesedésük 7 százaléka helyett 3,75 százalékának befizetésével kell az EKB működési költségeihez hozzájárulniuk az Alapokmány 47. szakasza értelmében. 2011. december 31-én a befektetés értéke az MNB mérlegében 5,6 millió euro volt.

2011. január 1-jétől Észtország törvényes fizetőeszköze az euro, ezáltal az Eesti Pank már az euroövezeten belüli bankok csoportjába tartozik.

Az MNB 2004. július 1-jén tagsági részesedést vállalt a londoni székhelyű és brit társasági jog alapján alapított CEBS Secreteriat Ltd-ben, amelynek alapító okirata alapján az Európai Bankfelügyelők Bizottsága (Committee of European Banking Supervisors, CEBS) részére adminisztratív szolgáltatásokat hivatott nyújtani. A tagok a működési költségekhez az éves pénzügyi terv alapján meghatározott kvótájuknak megfelelő mértékben évente járulnak hozzá. A tagsági részesedés nem igényelt befektetést, értéke mindössze 1 angol font, ezért nem szerepel az MNB könyveiben a befektetések között. 2011-től a CEBS feladatait az Európai Bankhatóság (European Banking Authority, EBA) vette át, amelyben Magyarországot a továbbiakban a PSZÁF képviseli, az MNB pedig megfigyelő tagként vesz részt.

Belföldi befektetések és azok osztalékai

millió forint

Megnevezés	Tulajdoni hányad (%)		Könyv szerinti érték		Kapott osztalék*	
	2010. 12. 31.	2011. 12. 31.	2010. 12. 31.	2011. 12. 31.	2010	2011
Pénzjegynyomda Zrt. 1055 Budapest, Markó utca 17.	100,0	100,0	8 927	8 927	1 688	897
Magyar Pénzverő Zrt. 1239 Budapest, Európa u. 1.	100,0	100,0	575	575	811	415
KELER Zrt. 1075 Budapest, Asbóth utca 9–11.	53,3	53,3	643	643	0	0
KELER KSZF Zrt.** 1075 Budapest, Asbóth utca 9–11.	13,6	13,6	7	62	0	0
GIRO Elszámolásforgalmi Zrt. 1054 Budapest, Vadász utca 31.	7,3	7,3	46	46	132	121
Budapesti Értéktőzsde Zrt. 1062 Budapest, Andrássy út 93.	6,9	6,9	321	321	96	90
Befektetések összesen			**10 519**	**10 574**	**2 727**	**1 523**

** Az adott évben pénzügyileg rendezett osztalék.*
*** A KELER KSZF Kft. 2011. március 17-i bejegyzéssel zrt.-vé alakult át.*

Belföldi befektetések főbb mutatószámai (előzetes adatok*)

millió forint

Gazdasági társaság neve	Jegyzett tőke	Tartalékok	Mérleg szerinti eredmény	Saját tőke	Adózott eredmény
	2011. 12. 31.	2011. 12. 31.	2011. 12. 31.	2011. 12. 31.	2011
Pénzjegynyomda Zrt.	8 927	83	243	9 253	243
Magyar Pénzverő Zrt.	575	346	75	996	360
KELER Zrt.	4 500	13 453	1 569	19 522	1 743
KELER KSZF Zrt.**	20	439	195	654	195
GIRO Elszámolásforgalmi Zrt.	2 496	3 615	1 262	7 373	1 262
Budapesti Értéktőzsde Zrt.	541	4 900	1 125	6 566	1 125

** Az Éves jelentés elkészítésekor a legfrissebb és a 100 százalékos leányvállalatok esetében már auditált adatok.*
*** A KELER KSZF Zrt. esetében a mérleg szerinti eredmény a 2011. 04. 01.–2011. 12. 31. időszakra vonatkozó adat.*

millió forint

Gazdasági társaság neve	Értékesítés nettó árbevétele		Pénzügyi tevékenység bevételei		Egyéb bevételek		Rendkívüli bevételek	
	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011
Pénzjegynyomda Zrt.	7 752	5 183	286	103	19	166	0	0
Magyar Pénzverő Zrt.	3 556	3 350	41	28	4	7	0	0
KELER Zrt.	n. a.	n. a.	9 263	11 549	257	296	0	0
KELER KSZF Zrt.**	636	506	141	250	0	1	0	0
GIRO Elszámolásforgalmi Zrt.	n. a.	n. a.	4 641	4 400	1 320	1 339	0	0
Budapesti Értéktőzsde Zrt.	3 397*	3 074*	106	118	13	10	0	0

n. a. Nem értelmezhető a bevétel kategória.
** Tőzsdei tevékenységből származó bevétel.*
*** A KELER KSZF Zrt. esetében az adatok a 2011. 04. 01.–2011. 12. 31. időszakra vonatkoznak.*

fő

Gazdasági társaság neve	Átlagos állományi létszám	
	2010. 12. 31.	2011. 12. 31.
Pénzjegynyomda Zrt.	419	335
Magyar Pénzverő Zrt.	38	38
KELER Zrt.	113	128
KELER KSZF Zrt.	0	0
GIRO Elszámolásforgalmi Zrt.	128	128
Budapesti Értéktőzsde Zrt.	59	59

Az MNB követelései és kötelezettségei a kapcsolt vállalkozásokkal szemben

millió forint

Gazdasági társaság neve	Követelés	Kötelezettség
Pénzjegynyomda Zrt.	0	39
Magyar Pénzverő Zrt.	202	0
KELER Zrt.	0	3
KELER KSZF Zrt.	0	0
GIRO Elszámolásforgalmi Zrt.	0	0
Budapesti Értéktőzsde Zrt.	0	0
Összesen	**202**	**42**

A táblázatban szereplő követelések és kötelezettségek rövid lejáratúak.

A **Pénzjegynyomda Zrt.** a bankjegyek mellett okmányokat, zárjegyet, értékpapírokat állít elő elsősorban intézményi megrendelők számára. A vállalatnál végrehajtott fejlesztések lehetővé teszik a forintbankjegyek biztonságos gyártását. Az euro bevezetésével a forintbankjegy-gyártás meg fog szűnni, és az MNB döntése szerint a Pénzjegynyomda eurobankjegyeket nem fog gyártani. Az ebből adódó potenciális veszteséget az MNB igyekszik minimalizálni, de mivel várható mértéke nem számszerűsíthető, ezért az MNB értékvesztést erre nem képez.

A **Magyar Pénzverő Zrt.** elsődleges feladata az MNB megrendelései alapján a készpénzforgalomhoz szükséges forgalmi pénzérmék és az MNB által kibocsátott emlékpénzérmék előállítása. A társaság szabad kapacitásainak hasznosításával saját érmeprogramja és egyedi megrendelések alapján – törvényes fizetőeszköznek nem minősülő – emlék- és exportérméket gyárt. Kereskedelmi tevékenysége keretében bel- és külföldön, nagy- és kiskereskedelmi értékesítés formájában forgalmazza a jegybank által kibocsátott pénzérméket, gyűjtői célú bankjegyeket, a saját kibocsátású érmeket és befektetésiarany-termékeket.

A KELER KSZF Kft. 2011. március 17-i cégbírósági bejegyzéssel zártkörű részvénytársasággá alakult. Az átalakuló társaság végleges vagyonmérlege alapján a **KELER KSZF Zrt.** 459 millió forint saját tőkével kezdte meg működését. Az MNB-része-

sedés aránya nem változott (13,6 százalék), ugyanakkor a zrt. saját tőkéjéből való részesedése 62 millió forintra emelkedett.

4.14. CÉLTARTALÉK ÉS ÉRTÉKVESZTÉS

millió forint

Mérlegsor	Megnevezés	2010. 12. 31.	Évközi változások		2011. 12. 31.
		Értékvesztés/ céltartalék összege	Képzés (+)	Felhasználás/ visszaírás (–)	Értékvesztés/ céltartalék összege
1	2	3	4	5	3+4+5
I/2-ből	Hitelintézetekkel szembeni forintkövetelések	1252	841	–154	1939
II/4-ből	Egyéb devizakövetelések	0	141	0	141
III/-ból	Egyéb eszközök	20	0	–2	18
VIII.	Kötelezettségek	3352	1764	–950	4166
	– származékos ügyletek	234	167	–234	167
	– kötvénykölcsönzés	3118	1597	–716	3999
	Összesen	**4624**	**2746**	**–1106**	**6264**

A céltartalék és értékvesztés állománya 2011-ben nettó értékben 1640 millió forinttal, 6264 millió forintra emelkedett.

A hitelintézetekkel szembeni követelésként nyilvántartott, monetáris politikai céllal vásárolt jelzáloglevelekre további értékvesztést kellett elszámolni – nettó 687 millió forint értékben – az értékpapírok könyv szerinti értékénél alacsonyabb piaci értéke miatt, így a teljes állomány összege 1939 millió forintra emelkedett.

Az egyéb célú származékos ügyletek negatív piaci értéke miatt 2010 végén képzett céltartalék állománya az ügyletek lejárata miatt teljes egészében felszabadításra került, míg a 2011. december 31-én meglévő nyitott ügyletek negatív piaci értéke miatt 167 millió forint céltartalékot kellett képezni.

A nemzetközi értékpapír-kölcsönzési szerződések szerint a kapott fedezet értékpapírokba való – ügynökök általi – befektetéséből származó esetleges veszteség teljes egészében az MNB-t terheli. Erre a veszteségre mint jövőbeni kötelezettségre – az óvatosság elvéből adódóan – céltartalékot kell képezni. 2011 végéig további 881 millió forint összegű céltartalékképzés vált szükségessé, ugyanakkor a 2010-ben képzett céltartalék-állományból 927 millió forint felszabadításra került az év folyamán az egyes értékpapírok lejárata, valamint piaci megítélésének javulása miatt.

4.15. AKTÍV ÉS PASSZÍV IDŐBELI ELHATÁROLÁSOK

millió forint

Mérlegsor	Megnevezés	Állomány		Változás
		2010. 12. 31.	2011. 12. 31.	
	Bankügyletek miatt	143 523	172 292	28 769
	Belső gazdálkodás miatt	110	616	506
IV.	**Aktív időbeli elhatárolások**	**143 633**	**172 908**	**29 275**
	Bankügyletek miatt	21 917	15 223	–6 694
	Belső gazdálkodás miatt	1 003	861	–142
X.	**Passzív időbeli elhatárolások**	**22 920**	**16 084**	**–6 836**

Az aktív és passzív időbeli elhatárolások elsősorban kamat- és kamatjellegű bevételek, illetve ráfordítások, amelyek közgazdaságilag a tárgyidőszakot érintik, a pénzügyi teljesítés időpontjától függetlenül.

4.16. SAJÁT TŐKE ALAKULÁSA

millió forint

Mérlegsor	Megnevezés	2010. 12. 31.	Évközi változás	2011. 12. 31.
XI.1.	Jegyzett tőke	10 000	0	10 000
XI.2.	Eredménytartalék	75 003	−41 577	33 426
XI.3.	Értékelési tartalék	0	0	0
XI.4.	Forintárfolyam kiegyenlítési tartaléka	415 937	909 026	1 324 963
XI.5.	Deviza-értékpapírok kiegyenlítési tartaléka	0	5 593	5 593
XI.6.	Mérleg szerinti eredmény	−41 577	55 175	13 598
XI.	**Saját tőke**	**459 363**	**928 217**	**1 387 580**

A jegyzett tőke 1 db tízmilliárd forint névértékű névre szóló részvényből áll.

A 2012. január 1-jétől hatályos MNB tv. szerint az MNB osztalékfizetéséről az igazgatóság határoz. Az igazgatóság döntése alapján az MNB 2011. évi eredményéből és eredménytartalékából osztalékot nem fizet.

A kiegyenlítési tartalékokról bővebben lásd a 4.17. pontot.

4.17. A KIEGYENLÍTÉSI TARTALÉKOK ALAKULÁSA

millió forint

Mérlegsor	Megnevezés	2010. 12. 31.	2011. 12. 31.	Változás
XI.4.	Forintárfolyam kiegyenlítési tartaléka	415 937	1 324 963	909 026
XI.5.	Deviza-értékpapírok kiegyenlítési tartaléka*	0	5 593	5 593
	Kiegyenlítési tartalékok összesen	**415 937**	**1 330 556**	**914 619**

** 2010. év végén a deviza-értékpapírok kiegyenlítési tartalékának negatív egyenlege volt, amit a központi költségvetés 2011. március 31-ig megtérített.*

A forint hivatalos árfolyama 2011-ben a 262,7 és 316,24 forint/euro közötti intervallumban ingadozott. 2011 első és második negyedévében erősödött az árfolyam, majd a harmadik negyedévben erőteljesebben gyengült, és a negyedik negyedévben globális, illetve országspecifikus tényezők együttes hatására a tendencia tovább folytatódott. 2011. december 31-én az egy évvel korábbi árfolyamhoz képest 11,62 százalékkal 311,13 forint/euróra gyengült a forint. Az átlagos bekerülési árfolyam is gyengült 4,28 forinttal 269,02 forint/euróra. A devizatételek piaci és átlagos bekerülési árfolyamon számított értékének különbözetéből adódó forintárfolyam kiegyenlítési tartaléka 909 milliárd forinttal 1325 milliárd forintra emelkedett.

A deviza-értékpapírok kiegyenlítési tartaléka a piaci érték és a bekerülési érték különbségeként határozható meg. 2010-ben a deviza-értékpapírok kiegyenlítési tartaléka 29,1 milliárd forintos negatív egyenleget mutatott, amit a központi költségvetés 2011. március 31-ig megtérített. 2011. december 31-én az MNB portfóliójában lévő értékpapírok piaci érték-különbözete a hozamváltozások hatására pozitív, 5,6 milliárd forint volt.

A 2012. január 1-jétől hatályos MNB tv. módosította a kiegyenlítési tartalékok térítésével kapcsolatos korábbi szabályozást, és előírta az új szabályok alkalmazását már a 2011. évi beszámolóra is. A korábbi években a központi költségvetésnek akkor keletkezett térítési kötelezettsége, ha a mérleg fordulónapján a kiegyenlítési tartalékok valamelyike negatív egyenleget mutatott. 2011-től viszont összevontan szükséges a kiegyenlítési tartalékok egyenlegét vizsgálni, és amennyiben a kiegyenlítési tartalékok együttes egyenlege negatív, és az meghaladja az eredménytartalék, valamint a mérleg szerinti eredmény összevont, pozitív egyenlegét, akkor a központi költségvetés térítést nyújt a negatív egyenleg erejéig.

A forint éves árfolyamváltozásának mértéke

forint/euro

Dátum	MNB hivatalos devizaárfolyam	Átlagos bekerülési árfolyam
2010. 12. 31.	278,75	264,74
2011. 12. 31.	311,13	269,02
Éves leértékelődés		
2010-ben	2,9%	
2011-ben	11,6%	

4.18. AZ MNB MÉRLEG ALATTI KÖTELEZETTSÉGEI ÉS JELENTŐS EGYÉB MÉRLEG ALATTI TÉTELEI

Fedezeti célú származékos ügyletekből származó kötelezettségek a kapcsolódó követelésekkel

millió forint

Sorszám	Megnevezés	2010. 12. 31.			2011. 12. 31.		
		Követelés	Kötelezettség	Nettó piaci érték	Követelés	Kötelezettség	Nettó piaci érték
1.	Kamatswapügyletek	335 996	335 996	5 351	272 785	272 785	–1 824
2.	CDS-ügyletek	11 150	11 150	489	0	0	0
3.	Kamatfutures ügyletek	0	723 213	–1 473	0	1 262 719	–6 750
4.	**Fedezeti ügyletek összesen (1+2+3)**	**347 146**	**1 070 359**	**4 367**	**272 785**	**1 535 504**	**–8 574**

Az MNB által kívánatosnak tartott kamatstruktúra beállítását célozzák a konkrét kötvénykibocsátásokhoz rendelt fedezeti célú kamatswapügyletek.

A kamatswapügyletek között a jegybanknak az ÁKK-val kötött ügyletei is szerepelnek, amelyek a devizaadósság kamatkockázatának csökkentésére szolgálnak, és ezeket az MNB a tőkepiacon ellenügylettel fedezi.

A kamatfutures ügyletek a portfólióban szereplő és külföldi állampapírok hozamemelkedése elleni védelem céljából kötött éven belüli ügyletek.

Egyéb célú származékos ügyletekből származó kötelezettségek

millió forint

Sorszám	Megnevezés	2010. 12. 31.		2011. 12. 31.	
		Állomány	Piaci érték	Állomány	Piaci érték
1.	CDS-ügyletek	0	0	230 236	2 653
2.	Opciós ügyletek	1 463	4	320	0
3.	Swapügyletek	66 900	1 380	0	0
4.	**Egyéb célú származékos ügyletek öszesen (1+2+3)**	**68 363**	**1 384**	**230 556**	**2 653**

A CDS-ügyletek (hitel-nemfizetési swap) között hat értékpapír hitelkockázatának csökkentése érdekében kötött ügylet szerepel 2012. és 2016. évi lejáratokkal.

Az opciós ügyletek soron egy vásárolt vételi opciót tart nyilván a bank.

A származékos ügyletekből eredő kötelezettségek hátralévő futamidő szerinti lejárati szerkezete

millió forint

Sorszám	Hátralévő futamidő	Állomány		Változás
		2010. 12. 31.	2011. 12. 31.	
	– 1 éven belüli	912 520	1 272 053	359 533
	– 1–5 év	152 264	257 228	104 964
	– 5 éven túli	5 575	6 223	648
1.	**Fedezeti ügyletek**	**1 070 359**	**1 535 504**	**465 145**
	– 1 éven belüli	1 463	4 987	3 524
	– 1–5 év	66 900	225 569	158 669
	– 5 éven túli	0	0	0
2.	**Egyéb célú származékos műveletek**	**68 363**	**230 556**	**162 193**
3.	**Összesen (1+2)**	**1 138 722**	**1 766 060**	**627 338**

Mérleg alatti egyéb kötelezettségek

millió forint

Sorszám	Megnevezés	Állomány		Változás
		2010. 12. 31.	2011. 12. 31.	
1.	IMF értékpapír-letéti számla	1 925 628	1 836 493	–89 135
2.	Garanciák	1 332	1 534	202
3.	Egyéb mérleg alatti kötelezettségek	2	3	1
4.	**Összesen (1+2+3)**	**1 926 962**	**1 838 030**	**–88 932**

Az IMF értékpapír-letéti számlán az MNB letétként kezeli az IMF részére a magyar állam által kibocsátott forintkötelezvényt (lásd 4.12. pont).

A garanciák sor olyan exportgaranciákat tartalmaz, amelyekhez minden esetben reverzális szerződés kapcsolódik. Az MNB a garancia lehívásakor – szükség esetén – élhet a viszontgarancia jogával. 2011 folyamán állományváltozás nem történt, az értékbeli változást árfolyamhatás idézte elő.

Mérleg alatti egyéb kötelezettségek hátralévő futamidő szerinti lejárati szerkezete

millió forint

Sorszám	Hátralévő futamidő	Állomány		Változás
		2010. 12. 31.	2011. 12. 31.	
	– 1 éven belüli	1 305	760 706	759 401
	– 1–5 év	1 925 657	1 077 324	–848 333
	– 5 éven túli	0	0	0
1.	**Egyéb kötelezettségek összesen**	**1 926 962**	**1 838 030**	**–88 932**

Értékpapír-ügyletek mérleg alatti nyilvántartása

millió forint

Sorszám	Megnevezés	Állomány		Változás
		2010. 12. 31.	2011. 12. 31.	
1.	Kölcsönadott értékpapírok névértéke	883 386	1 059 329	175 943
2.	Értékpapír-kölcsönügyletből származó nem pénzbeli fedezet bekerülési értéke	103 069	263 615	160 546
3.	Értékpapír-kölcsönügyletből származó pénzbeli fedezetből eszközölt befektetés			
	– bekerülési értéke	763 631	740 555	–23 076
	– piaci értéke	760 513	736 556	–23 957
4.	Aktív repo keretében vásárolt értékpapírok névértéke	88 720	520 689	431 969
5.	Passzív repo keretében eladott értékpapírok névértéke	1 163 349	1 440 554	277 205

A passzív repo keretében eladott értékpapírok vonatkozásában lásd a 4.11. pontot.

4.19. NETTÓ KAMATEREDMÉNY ÉS A PÉNZÜGYI MŰVELETEK REALIZÁLT EREDMÉNYE

Nettó forint és deviza kamat- és kamatjellegű eredmény

millió forint

Er.kim. sora	Megnevezés	2010	2011	Változás
1	2	3	4	4–3
(I.1.+II.2.)—(X.1.+XI.1.)	Központi költségvetés	–7 619	–28 197	–20 578
(I.2.+II.3.)—(X.2.+XI.2.)	Hitelintézetek	–26 820	–37 649	–10 829
(I.3.+II.1.+II.4.)—(X.3.+XI.3.)	Egyéb	–13 992	–14 203	–211
	Nettó kamateredmény	**–48 431**	**–80 049**	**–31 618**
(I.4.—X.4.) sorokból	Forint-értékpapírok	4 427	727	–3 700
(II.5.—XI.4.) sorokból	Származékos ügyletek*	–9 177	–16 553	–7 376
(II.5.—XI.4.) sorokból	Egyéb	–569	1 884	2 453
(I.4.+II.5.)—(X.4.+XI.4.)	**Nettó kamatjellegű eredmény**	**–5 319**	**–13 942**	**–8 623**
(I.+II.)—(X.+XI.)	**Nettó kamat- és kamatjellegű eredmény összesen**	**–53 750**	**–93 991**	**–40 241**

** A fedezeti és egyéb célú származékos ügyletek részletezését lásd az alpont utolsó táblázatában.*

2011-ben a nettó kamat- és kamatjellegű eredmény 94 milliárd forint veszteség volt, 40,2 milliárd forinttal haladta meg a 2010. évi 53,7 milliárd forintos veszteséget.

A nettó kamateredmény az előző évhez képest 31,6 milliárd forinttal romlott.

Az eredményt javította:

– a devizatartalékok után kapott, a 2010. évinél 36,4 milliárd forinttal több kamatbevétel;

– az egyéb devizakötelezettségek 3,7 milliárd forinttal alacsonyabb kamatráfordítása annak hatására, hogy az MNB által korábban kibocsátott devizakötvények állománya lejáratok miatt csökkent, így a kötvények után fizetett kamat is alacsonyabb volt.

Az eredményt rontotta:

– a központi költségvetés forint- és devizabetétei után az előző évinél összesen 17,2 milliárd forinttal magasabb kamatfizetés;

– a forint-államkötvények utáni kamatbevétel 3,4 milliárd forintos csökkenése;

– a belföldi hitelintézetek által elhelyezett betétek utáni kamatráfordítás 12,4 milliárd forintos emelkedése;

– az MNB által kibocsátott kéthetes forintkötvények után fizetett 39,5 milliárd forinttal magasabb kamatráfordítás.

A nettó kamatjellegű eredmény 8,6 milliárd forinttal romlott. A forint-értékpapírok kamatjellegű bevétele – amely a bekerülési értéken nyilvántartott állampapírok, illetve jelzáloglevelek beszerzési értéke és névértéke közötti különbözetének tárgyidőszakra jutó időarányos összegét tartalmazza – 3,7 milliárd forinttal csökkent. A származékos ügyletek devizaárfolyam-változáshoz nem kapcsolható bevételeinek és ráfordításainak egyenlege 7,4 milliárd forinttal csökkent.

Pénzügyi műveletek realizált eredménye

millió forint

Er.kim. sora	Megnevezés	2010	2011	Változás
IV.	Pénzügyi műveletek realizált nyeresége	52 310	81 273	28 963
XIV.	Pénzügyi műveletek realizált vesztesége	73 978	56 573	–17 405
IV.—XIV.	**Pénzügyi műveletek realizált eredménye**	**–21 668**	**24 700**	**46 368**

A pénzügyi műveletekből származó nyereség és veszteség a deviza- és forintértékpapírok értékesítéséből és lejáratából származó realizált nyereségeket és veszteségeket tartalmazza, valamint a CDS-ügyletekhez kapcsolódó eredménytételeket.

2011-ben a pénzügyi műveletek realizált nyeresége 24,7 milliárd forint volt, a 2010. évi veszteséghez képest 46,4 milliárd forinttal javult.

A kamatjellegű eredményben megjelenő fedezeti és egyéb célú származékos ügyletek eredményének részletezése

millió forint

Sorszám	Megnevezés	2010	2011	Változás
1.	– currency swapok kamatbevétele	9 944	4 129	–5 815
2.	– fedezeti kamatswapok bevétel jellegű kamatkülönbözete	6 876	1 121	–5 755
3.	– fedezeti FX-swapok kamatbevétele	3 913	4 863	950
4.	– fedezeti származékos ügyletek árfolyamnyeresége	0	7 714	7 714
5.	– fedezeti opciós ügyletek díjbevétele	0	108	108
6.	– egyéb célú ügyletek kamatbevétele	3 312	577	–2 735
7.	**Származékos ügyletekből származó bevételek (1+2+3+4+5+6)**	**24 045**	**18 512**	**–5 533**
8.	– currency swapok kamatráfordítása	11 521	4 468	–7 053
9.	– fedezeti kamatswapok ráfordítás jellegű kamatkülönbözete	1 522	355	–1 167
10.	– fedezeti FX-swapok kamatráfordítása	14 398	11 463	–2 935
11.	– fedezeti származékos ügyletek árfolyamvesztesége és egyéb ráfordítása	417	16 955	16 538
12.	– fedezeti opciós ügyletek díjráfordítása	0	384	384
13.	– egyéb célú ügyletek kamatráfordítása	5 364	1 440	–3 924
14.	**Származékos ügyletekből származó ráfordítások (8+9+10+11+12+13)**	**33 222**	**35 065**	**1 843**
15.	– currency swapok kamateredménye (1–8)	–1 577	–339	1 238
16.	– fedezeti kamatswapok kamateredménye (2–9)	5 354	766	–4 588
17.	– fedezeti FX-swapok kamateredménye (3–10)	–10 485	–6 600	3 885
18.	– fedezeti származékos ügyletek kamatjellegű eredménye (4–11)	–417	–9 241	–8 824
19.	– fedezeti opciós ügyletek kamatjellegű eredménye (5–12)	0	–276	–276
20.	– egyéb célú ügyletek kamateredménye (6–13)	–2 052	–863	1 189
21.	**Származékos ügyletek nettó eredménye (7–14)**	**–9 177**	**–16 553**	**–7 376**

A currency swapok között részben külföldi partnerekkel, részben az ÁKK-val kötött ügyletek szerepelnek. A külföldi partnerekkel kötött ügyletek döntően az MNB által korábban külföldön kibocsátott kötvények árfolyam- és kamatkockázatának fedezésére szolgálnak. A currency swapok nettó kamateredménye 0,3 milliárd forint veszteség volt, 2010-hez képest 1,2 milliárd forinttal javult.

A kamatswapok kamateredményének 4,6 milliárd forintos romlását részben régi ügyletek lejárata, részben pedig a devizakamatok változása okozta.

A fedezeti FX-swapok kamateredménye 3,9 milliárd forinttal javult részben a végtörlesztéshez kapcsolódó hitelintézeti devizaswapok miatt, részben pedig a 2010-hez képest magasabb devizakamatok miatt, ami a kamatkülönbözet csökkenését okozta.

A fedezeti származékos ügyletek kamatjellegű eredménye 8,8 milliárd forinttal romlott a fedezeti célú kötvényfutures-ügyletek kamatráfordításának növekedése miatt.

Az egyéb célú ügyletek kamateredménye 1,2 milliárd forinttal javult nagyrészt az egyéb célú futures-ügyletek kamateredményének növekedésének hatására.

4.20. A DEVIZAÁLLOMÁNYOK ÁTÉRTÉKELÉSÉBŐL SZÁRMAZÓ EREDMÉNY ÖSSZETEVŐI

millió forint

Megnevezés	2010	2011
Árfolyamváltozásból származó eredmény (realizált és konverziós)*	50 370	98 685
Kiegyenlítési tartalék** **változása** a mérlegben (nem realizált átértékelési eredmény)	185 145	909 026
Árfolyamváltozásból származó teljes hatás	**235 515**	**1 007 711**

** Eredménykimutatás sora: III.—XII.*
*** A forintárfolyam-kiegyenlítési tartalék (XI.4. mérlegsor).*

A forint árfolyamának változása következtében a teljes nettó átértékelési hatás 2011-ben 1007,7 milliárd forint nyereség volt. A napi nettó devizapozíció csökkenésével együtt járó értékesítések során a bank 98,7 milliárd forint nyereséget realizált, míg a forintárfolyam-kiegyenlítési tartalék változása 909 milliárd forint volt, mely nem realizált árfolyamnyereséget jelent.

A kiegyenlítési tartalékról lásd még a 4.17. pontot.

4.21. BANKJEGY- ÉS ÉRMEGYÁRTÁS KÖLTSÉGE

millió forint

Er.kim. sora	Megnevezés	2010	2011	Változás
	Bankjegygyártási költség	5901	2711	–3190
	Forgalmi érmeverés költsége	1811	1439	–372
	Emlékérmeverés költsége	835	737	–98
XIII.	**Bankjegy- és érmegyártás költsége**	**8547**	**4887**	**–3660**

2011-ben a bankjegy- és érmegyártás költsége 4,9 milliárd forint volt, az előző évhez képest 3,7 milliárd forinttal csökkent. Ezen belül a bankjegygyártás költsége 3,2 milliárd forinttal lett alacsonyabb, egyrészt a legyártott bankjegyek darabszámának csökkenése, másrészt a beszerzési ár csökkenése miatt.

4.22. EGYÉB EREDMÉNY

millió forint

Er.kim. sora	Megnevezés	2010	2011	Változás
V.1.	Jutalékbevételek	821	1076	255
XV.1.	Jutalékráfordítások	660	743	83
	Jutalékeredmény összesen	**161**	**333**	**172**
V.2.	Jutaléktól eltérő egyéb bevételek	5541	3091	–2450
XV.2.	Jutaléktól eltérő egyéb ráfordítások	1599	830	–769
	Jutaléktól eltérő egyéb eredmény	**3942**	**2261**	**–1681**
V.–XV.	**Egyéb nettó eredmény**	**4103**	**2594**	**–1509**

A jutalékból származó nettó eredmény – amely alapvetően a pénzforgalom lebonyolításával összefüggő jutalékbevételek és -ráfordítások eredője – 0,2 milliárd forinttal javult 2010-hez viszonyítva. A jutalékbevételek növekedése a VIBER-ben feldolgozott tételek jutalékbevételének emelkedéséből származott.

A 2011. évi jutaléktól eltérő egyéb eredményt a 4.23. pont részletezi.

4.23. A JUTALÉKTÓL ELTÉRŐ EGYÉB EREDMÉNY RÉSZLETEZÉSE

millió forint

Sorszám	Megnevezés	2010	2011	Változás
1.	Részesedések osztaléka	4694	2263	–2431
2.	Érmékhez és emlékérmékhez kapcsolódó bevétel	822	719	–103
3.	Befektetett pénzügyi eszközök megszűnése, átalakulása miatti bevétel	1	62	61
4.	Térítés nélkül átvett eszközökhöz kapcsolódó bevétel	0	2	2
5.	Egyéb bevétel	24	45	21
6.	**Jutaléktól eltérő egyéb bevételek (1+2+3+4+5)**	**5541**	**3091**	**–2450**
7.	Végleges pénzátadás	204	225	21
8.	Érmékhez és emlékérmékhez kapcsolódó ráfordítás	702	377	–325
9.	Befektetett pénzügyi eszközök megszűnése, átalakulása miatti ráfordítás	0	7	7
10.	Térítés nélkül átadott eszközökhöz kapcsolódó ráfordítás	681	211	–470
11.	Egyéb ráfordítás	12	10	–2
12.	**Jutaléktól eltérő egyéb ráfordítások (7+8+9+10+11)**	**1599**	**830**	**–769**
13.	**Jutaléktól eltérő egyéb eredmény (6–12)**	**3942**	**2261**	**–1681**

A 2011. évi jutaléktól eltérő egyéb eredmény elemei a következők:

– A befektetések után kapott osztalékbevételek 2010-hez képest 2,4 milliárd forinttal csökkentek. Ennek oka egyrészt, hogy a BIS 2010-ben kiemelkedően magas osztalékot fizetett, a 2011. évi osztalék viszont a szokásos mértékű volt; másrészt a Pénzjegynyomda Zrt. és a Magyar Pénzverő Zrt. osztaléka is alacsonyabb volt. A Pénzjegynyomda Zrt. 2010-ben az előző évi nyereségén felül, eredménytartalékából további 400 millió forint osztalékot fizetett, míg a Magyar Pénzverő Zrt. egy 477 millió forint értékű épület osztalékként való átadásával egészítette ki a társaság mérleg szerinti eredményének kifizetését.

– A térítés nélkül átadott eszközökhöz kapcsolódó ráfordításokon belül 208 millió forintot tett ki a a Soroksári úti raktárépület átadása a Magyar Nemzeti Vagyonkezelő Zrt.-nek.

– A „Befektetett pénzügyi eszközök megszűnése miatti bevétel” és „…ráfordítás” sorokon a KELER KSZF Kft. részvénytársasággá alakulásával összefüggésben a befektetés könyv szerinti értékének emelkedéséből származó rendkívüli eredmény jelent meg.

– A végleges pénzátadás nagyrészt hazai szervezetek, valamint alapítványok támogatását célozta.

4.24. A BANKÜZEMI BEVÉTELEK ÉS RÁFORDÍTÁSOK ALAKULÁSA

millió forint

Er.kim. sora	Megnevezés	2010	2011	Változás
	Eszközök és készletek miatti bevétel	8	36	28
	Közvetített szolgáltatások bevétele	32	16	–16
	Kiszámlázott szolgáltatások bevétele	130	127	–3
	Egyéb bevételek	19	22	3
	Rendkívüli bevételek	1	1	0
VIII.	**Banküzem bevételei összesen**	**190**	**202**	**12**
	Anyagjellegű ráfordítások	3 835	3 433	–402
	Személyi jellegű ráfordítások	7 009	6 884	–125
	Értékcsökkenési leírás	2 180	1 800	–380
	Egyéb tevékenység önköltségének átvezetése	–241	–235	6
	Banküzem működési költségei összesen	**12 783**	**11 882**	**–901**
	Eszközök és készletek miatti ráfordítás	11	12	1
	Közvetített szolgáltatások ráfordítása	24	16	–8
	Kiszámlázott szolgáltatások ráfordítása	130	128	–2
	Egyéb ráfordítások	7	26	19
	Banküzem működési ráfordításai összesen	**172**	**182**	**10**
XVIII.	**Banküzem működési költségei és ráfordításai mindösszesen**	**12 955**	**12 064**	**–891**
VIII.–XVIII.	**Nettó banküzemi eredmény**	**–12 765**	**–11 862**	**903**

A banküzem 2011. évi nettó eredménye 11,9 milliárd forint veszteség volt, ami a 2010. évihez képest 903 millió forinttal (7,1 százalékkal) csökkent. Ezen eredményt elsősorban a banküzem működtetéséhez szükséges költségek határozzák meg, melyek összege 2011-ben 901 millió forinttal volt alacsonyabb az előző évinél.

A 2011. évi *anyagjellegű ráfordítások* 402 millió forinttal (10,5 százalékkal) maradnak el a 2010. évben felmerült költségek összegétől, ami az alábbiak eredménye:

– A 2011. évi üzemeltetési költségek az előző évihez képest közel 190 millió forinttal csökkentek. Ez részben a központi épület egyszolgáltatós üzemeltetésére történő átállásból adódott. A költségcsökkenésben közrejátszott a Hold utca 7. szám alatti épület használatának 2010. évi megszüntetése is, mivel 2011-ben már a teljes éves megtakarítás jelentkezett. Tovább mérsékelte a költségeket a készpénz-logisztikai gépek üzemeltetési költségeinek csökkenése, az automata értéktár saját munkaerővel való ellátása és a bankjegyfeldolgozó gépek megújított, kedvezőbb díjszabású karbantartási szerződése.

– Az IT-költségek a 2010. évihez viszonyítva több mint 70 millió forinttal voltak alacsonyabbak. E költségek alakulását lényegesen befolyásolta az IT-eszközök működtetésének támogatását célzó beszerzési eljárások korszerűsítése, valamint a belső erőforrások jobb kiaknázásából eredő IT tanácsadói díjak mérséklődése.

– A 2011. évi egyéb anyagjellegű ráfordítások 140 millió forinttal mérséklődtek az előző évihez képest. Több mint 96 millió forint költségcsökkenést eredményezett, hogy a holokauszt-per feladatait 2011-ben a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium vette át a perhez kötődő további költségek viselésével együtt. További költségcsökkenést eredményeztek a 40 millió forinttal alacsonyabb kommunikációs költségek.

Az MNB könyvvizsgálatának 2011. évi díja 37,7 millió forintot tett ki.

A *személyi jellegű ráfordítások* 125 millió forinttal (1,8 százalékkal) alacsonyabbak a 2010. évinél. Ez alapvetően az elnök, az alelnökök és a Monetáris Tanács tagjainak törvénymódosítás által bekövetkezett jövedelemcsökkenésének, valamint a munkáltatói szja törvényi szabályozás miatti csökkentésének következménye. Az előzőekből fakadó megtakarításokat mérsékelte a 2011 elején megvalósított bérfejlesztés.

Az *értékcsökkenési leírás* 2011. évi összege 380 millió forinttal (17,5 százalékkal) csökkent az előző évihez képest, alapvetően a tervezettnek megfelelően. Ezt főként a leírt eszközök állományának emelkedése, valamint a magasabb hasznos élettartamhoz igazodó leírási kulcsok alkalmazása indokolta.

4.25. LÉTSZÁM- ÉS BÉRADATOK

millió forint

Megnevezés	2010	2011	Változás (%)
Állományba tartozók bérköltsége	4492	4439	–1
Egyéb bérköltség*	228	214	–6
Kifizetett bérköltség	**4720**	**4653**	**–1**
Személyi jellegű egyéb kifizetés	**846**	**800**	**–5**
Járulékok	**1443**	**1431**	**–1**
Személyi jellegű ráfordítás összesen	**7009**	**6884**	**–2**

** Egyéb bérköltség tartalmazza: a felmentési illetményre és szabadságmegváltásra, valamint az állományba nem tartozók és nem MNB-s munkavállalók részére kifizetett összegeket.*

fő

Megnevezés	2010	2011	Változás (%)
Munkavállalók átlagos létszáma	591	590	–0,2

A vezető tisztségviselők javadalmazása

millió forint

Testület	Tiszteletdíj
Monetáris Tanács*	36
Felügyelőbizottság	82

** Tartalmazza a tanács – új MNB tv. 46. § (4) bek. c) pontja alapján MNB-vel munkaviszonyban álló – külső tagjainak keresetét és a munkáltatói önkéntes nyugdíjpénztári hozzájárulásokat számukra.*

A vezető tisztségviselőknek (vezetői bizottsági, felügyelőbizottsági tagoknak) 2011 során az MNB-vel szemben hiteltartozásuk nem volt.

Az MNB-nek korábbi vezető tisztségviselőivel szemben nyugdíjfizetési kötelezettsége nincs.

4.26. A KBER SZÁMVITELI IRÁNYMUTATÁSA ÉS AZ MNB SZÁMVITELI POLITIKÁJA KÖZÖTTI ELTÉRÉSEK

Az IMF 2009. évi hitelnyújtásához kapcsolódóan előírta, hogy az MNB az éves beszámolójában mutassa be számviteli politikájának a Központi Bankok Európai Rendszere (KBER) számviteli szabályaitól való számszerűsített eltéréseit. Az eltérések átsorolásokból, a különböző értékelési elvekből, illetve a KBER számvitelére jellemző aszimmetrikus eredményelszámolásból származnak. Az MNB az egyes üzleti évek KBER szerinti mérlegét és eredménykimutatását a korábbi évek áthúzódó hatásaitól függetlenül készíti el, az adott évet minden esetben kiinduló évnek tekintve.

A KBER szerint a visszavásárolt MNB-devizakötvény állománya a forrásoldalon lévő saját kötvények egyenlegét csökkenti, míg az MNB az eszközoldalon követelésként szerepelteti azokat.

Az MNB gyakorlatával ellentétben a KBER értékelési szabályai szélesebb körben írják elő a piaci értékelés alkalmazását az értékpapírok és a határidős ügyletek vonatkozásában. Kivételt képeznek a lejáratig megtartásra kerülőként besorolt értékpapírok, amelyeket amortizációval csökkentett bekerülési értéken kell kimutatni, és ezekre szükség szerint értékvesztést elszámolni.

A piaci értékelésből eredő, valamint a devizaárfolyam-változásból származó, még nem realizált nyereséget és veszteséget az MNB forintárfolyam-, valamint deviza-értékpapírok kiegyenlítési tartalékába helyezi. A KBER-előírások szerint viszont csak a nem realizált nyereség kerül tartalékként a forrásoldalon lévő ún. „átértékelési számlákra”. Az átértékelési számlák

jellegükben hasonlatosak az MNB által használt kiegyenlítési tartalékokhoz, azonban a KBER szerint nem részei a saját tőkének, hanem kizárólag a későbbi időszakok esetleges árfolyamveszteségeinek, valamint a negatív piaci értékkülönbözetek fedezetére szolgálnak. A nem realizált veszteséget ugyanis az eredményben kell elszámolni, de ezt a veszteséget részben vagy egészben mérsékli az adott instrumentumokon, pozíciókon az előző években képződött és az átértékelési számlákon felhalmozódott nem realizált nyereség.

Az óvatos értékelési és eredmény-elszámolási elvek (nem realizált eredmény aszimmetrikus elszámolása) hatására a KBER szerinti mérlegben a magyar módszertannal ellentétben nem lehet az átértékelési számlák egyenlege negatív, és az MNB által használt kiegyenlítési tartalékokhoz képest magasabb egyenleget mutatnak, azonban ezzel egyidejűleg alacsonyabb eredmény keletkezik.

A mérlegfőösszeget és a saját tőkét módosító tényezők 2011-ben

millió forint

Megnevezés	Eszközök	Források
Mérlegfőösszeg a magyar szabályok szerint	**12 501 799**	**12 501 799**
Visszavásárolt kötvények átsorolása	-39 967	-39 967
Deviza-értékpapírok piaci értékelésével kapcsolatos korrekciók		
A magyar szabályok szerinti deviza-értékpapírok kiegyenlítési tartalékának kivezetése		-5 593
Nem realizált nyereségjellegű piaci értékkülönbözet elszámolása		44 961
Nem realizált veszteségjellegű piaci értékkülönbözet elszámolása		-39 368
Határidős ügyletek piaci értékelése	2 222	2 222
Devizaárfolyam-változás elszámolásával kapcsolatos korrekciók		
A magyar szabályok szerinti forintárfolyam-kiegyenlítési tartalék kivezetése		-1 324 963
Nem realizált árfolyamnyereség elszámolása		1 417 362
Nem realizált árfolyamveszteség elszámolása		-92 399
Mérleg szerinti veszteség átsorolása eszközoldalra	128 165	128 165
Módosító tételek összesen	**90 420**	**90 420**
Mérlegfőösszeg a KBER-szabályok szerint	**12 592 219**	**12 592 219**

millió forint

Megnevezés	Kiegyenlítési tartalékok (átértékelési számlák)	Jegyzett tőke	Tartalékok	Mérleg szerinti eredmény	Tőke és tartalékok összesen
Mérlegsor	**XI.4.+XI.5.**	**XI.1.**	**XI.2.+XI.3.**	**XI.6.**	**XI.**
A magyar szabályok szerint elkészített mérleg adatai	**1 330 556**	**10 000**	**33 426**	**13 598**	**1 387 580**
Deviza-értékpapírok piaci értékelésével kapcsolatos korrekciók					
A magyar szabályok szerinti deviza-értékpapírok kiegyenlítési tartalékának kivezetése	–5 593				–5 593
Nem realizált nyereségjellegű piaci értékkülönbözet elszámolása	44 961				44 961
Nem realizált veszteségjellegű piaci értékkülönbözet elszámolása				–39 368	–39 368
Határidős ügyletek piaci értékelése	5 044			–9 996	–4 952
Devizaárfolyam-változás elszámolásával kapcsolatos korrekciók					
A magyar szabályok szerinti forintárfolyam-kiegyenlítési tartalék kivezetése	–1 324 963				–1 324 963
Nem realizált árfolyamnyereség elszámolása	1 417 362				1 417 362
Nem realizált árfolyamveszteség elszámolása				–92 399	–92 399
Módosító tételek összesen	**136 811**	**0**	**0**	**–141 763**	**–4 952**
KBER-szabályok szerinti mérlegadatok	**1 467 367**	**10 000**	**33 426**	**–128 165**	**1 382 628**

A KBER-szabályok alkalmazásával a 2011. évi mérlegfőösszeg 90,4 milliárd forinttal, a mérleg szerinti eredmény pedig 141,8 milliárd forinttal módosult.

A visszavásárolt MNB-devizakötvény-állomány átsorolása – nettó módon való elszámolása – 40 milliárd forinttal csökkentette a mérlegfőösszeget, ezzel szemben a határidős ügyletek piaci értékelése 2,2 milliárd forinttal, valamint a mérleg szerinti eredmény – jellegének megfelelő kimutatása – 128,2 milliárd forinttal emelte a mérlegfőösszeget.

A mérleg szerinti eredmény – a piaci értékelésből és a devizaárfolyam-változásból eredő nem realizált veszteség elszámolása következtében – összességében 128,2 milliárd forint veszteségre módosult. A kapcsolódó tartalékok 1467,4 milliárd forintot tesznek ki a KBER szerinti, nem realizált nyereség elszámolása miatt.

Budapest, 2012. április 23.

Simor András
a Magyar Nemzeti Bank elnöke

ÉVES JELENTÉS
A MAGYAR NEMZETI BANK 2011. ÉVRŐL SZÓLÓ ÜZLETI JELENTÉSE
ÉS ÉVES BESZÁMOLÓJA

Nyomda: D-Plus
H–1037 Budapest, Csillaghegyi út 19–21.